

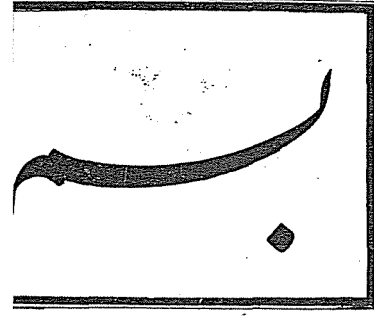
• SAHİBİ :

TÜRKİYE İSLÂM
ENSTİTÜLERİ TALEBE
FEDERASYONU ADINA
GENEL BAŞKAN

Cahid BALTACI

• YAZI İŞLERİ
MÜDÜRÜ

İsmail L. ÇAKAN

MUHASEBESİ

BU SAYIDA

GEÇEN YILIN MUHASEBESİ	İSLÂM MEDENİYETİ
FENNİ CİHAD	S. Arif EMRE
EY KİTAB (Şiir)	Timurtaş UÇAR
İSLÂM'DA DİN EĞİTİMİ VE	
ÖĞRETİMİ	M. Zeki CANAN
VALIKTAKİ ESRARLI TE-	
KÂMÜL	Ali Ulvi KURUCU
İSLÂM'DA ÖLÇÜ VE TARTI	Celâl YENİÇERİ
MA'RUF EL-KERHİ	Dr. A. Suphi FURAT
İSLÂM MEMLEKETLERİN-	
DE EĞİTİM VE KÜLTÜR	
PROBLEMİ	Prof. M. Z. A. EL-ANSARI
	Terc: İbrahim CANAN
	Dr. Cahit ÖNEY
RUBÂİ	
İSLÂM HUKUKUNDA VE	
TİCARET KANUNUNDA Tİ-	
CARİ DOĞRULUK	Bekir YÜCEL
YA HABİBALLAH (Şiir) ...	Yasin KUTLUĞ
Y. M. C. A.	Hekimoğlu İSMAIL
YA RÂB (Şiir)	T. Sıtkı BALCI
BAĞDAD	Veli ERTAN
NESİLLER VE KİTAPLAR	Necat BİRİNCİ
SUALLERE CEVAPLAR ...	Gazi MERT
EY YOLCU (Şiir)	C. Oğuz ÖCAL
MİLLÎ MUSİKİMİZİ İLERİ	
GÖTÜRMEK İÇİN NELER,	
NASIL YAPILMALIDIR? ...	Edip ÖZİŞİK
FATİH HAKKINDA VOL-	
TER'İN DÜŞÜNCELERİ ...	F. Senâi SARPER
İSLÂM EKONOMİSİ	Av. Behçet HÜRESİN
CEMAAT VE BOMBA	İsmail LÜTFİ
HABERLER	İSLÂM MEDENİYETİ

Enstitüsü'nün 1959 Kasımın-
a başlayan ihtiyacın tam se-
ri Talebe Federasyonunun te-
zaruret-i vücudunun duyuldu-
n hasat ayı Ağustos'da neşir

esinde duyulabilen yarış atla-
ne toy ve fakat ümit vadedi-
girmesi halindeki seyirci alkı-
an İslâm Medeniyeti, gittikçe
ıllık yarış dairesini son anda
mladı.

olduğunda zerrece şüphe bu-
r, yol göstermeler İslâm Me-
pları oldu. "Memleketimizdeki
ıkkık etmek" gayesinden inhi-
de Allah (c.c.) Tealâ'nın tev-
lda çetin güçlüklerle pençeles-
mlar dilinde şöyle ifadeye ko-
34 şairden 61 şiir.. 2 özel sa-

uru kemiyet ifadelerine ter-
makla mutludur.

endi yapmaya mahkum İslâm
reemuaların kaderi olan bir -
aja sahip kaldı. Ağır ağır, fa-
adedinin vadettiği istikbâl ve
şef kendini kurtaramadı. Ve
esbit etti ki; yayın çalışmalar-
den bir "Basın Dağıtım» teş-

riyeti

İDAREHANE

Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Merkezi
Nuruosmaniye Caddesi No: 82/2
Tel. : 22 46 02

ÇAĞALOĞLU — İSTANBUL

Haberleşme Ve Havale Adresi :
İSLÂM MEDENİYETİ, P.K. : 1315

S İ R K E C İ

TEMSİLCİLERİMİZ

Ankara: T.İ.H.O.M.C.F. Genel Başkanı: Mehmet KARAMAN
Kayseri: T.İ.E.T.F. İkinci Başkanı: İmdat N. NURSAÇAN
Konya : T.İ.E.T.F. Mah. İer. Kom. Başk. : Ahmet FİDAN
İzmir : T.İ.E.T.F. Mah. İer. Kom. Başk. : Orhan ÇETİN

TEKNİK KADRO

Dış Münasebetler : Mahmut ÖZTÜRK
Sekreter : Ressam :
Erdoğan ATAK Gürbüz AZAK
Dizgi ve Baskı : T A N M A T B A A S I — İSTANBUL
Yıl: 2 — Sayı: 13
Basıldığı tarih: 15 Ağustos 1968

ABONE

Yıllık : 12 sayı, 30. TL.

Altı Aylık : 6 sayı, 15. TL.

Öğrencilere % 20 Tenzilât yapılır.
Yabancı Memleketlere İki katı.

Bir sayısı : 250 Kuruş.

İLÂN TARİFESİ

Dış Kapak: 2 renk 2.500 TL.
Tek renk 2.000 TL.

İç Kapak: 2 renk 1.500 TL.
Tek renk 1.000 TL.

Renkli ilân sahifesi :

Tamamı : 1.200 TL.

1/2 : 750 TL.

1/4 : 400 TL.

1/8 : 250 TL.

Mecmuamızdaki yazılar me'haz gösterilmeden alınmaz.
Gönderilen yazılar basılsın basılmasın iade edilmez.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

کتبہ الخیرین عن سفردو

SELAM

GEÇEN YILIN MUHASEBESİ

Belki, memleket maarifine Yüksek İslâm Enstitüsü'nün 1959 Kasımında mutlu ilhakından sonra duyulmaya başlayan ihtiyacın tam seviz yılda yuğurduğu; Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonunun teşekkülü ile "lazım-ı gayri mufarık" halinde zaruret-i vücudunun duyulduğu İSLÂM MEDENİYETİ Mecmuası 1967 nin hasat ayı Ağustos'da neşir hayatına ilk ve acemi adımını attı.

Yaşlı ve kişnemesi ancak en yakın çevresinde duyulabilen yarış atlarının doldurduğu mücadele meydanına böylesine toy ve fakat ümit vadedici, sesi; vakur ve gür, genç bir yarış atının girmesi halindeki seyirci alkışına, tezahürüne ve muzaheretine mazhar olan İslâm Medeniyeti, gittikçe gürelen bir nefes ve yerleşen yürüyüşle bir yıllık yarış daresini son anda mecbur kaldığı bir gecikme ile de olsa tamamladı.

Bu bir yıllık süre içinde, samimiyet eseri olduğunda zerrece şüphe bulunmayan takdirler, tebrikler, tenkitler, yol göstermeler İslâm Medeniyeti'nin sık sık karşılaştığı aziz muhatapları oldu. "Memleketimizdeki din, orta ve yüksek tedrisat gençliğine kaynaklık etmek" gayesinden inhihaf etmeden yine talebe imkânları çerçevesinde Allah (c.c.) Tealânın tevfiği ile hizmet yarışı yoluna devam etti. Bu yolda çetin güçlüklerle pençelediği an'ar da oldu. Bu yarışın bilançosu rakamlar dilinde şöyle ifadeye konulabilecektir: 28 değişik konuda 204 makale.. 34 şairden 61 şiir.. 2 özel sayı, bir ilâve.. cevap; 77 suale...

İslâm Medeniyeti, şu anda rakamların kuru kemiyet ifadelerine terkettiği yazılarında isabetsizliğe uğramamış olmakla mutludur.

Çıktığı andan itibaren reklamını yine kendi yapmaya mahkum İslâm Medeniyeti, bir yıl müddetle; ilmî mecmuaların kaderi olan bir iki binlik trajin dört-beş misli müstekâr bir traja sahip kaldı. Ağır ağır, fakat yerleşe yerleşe artan bir-iki binlik abone adedinin vadettiği istikbâl ve emniyet yanında, «bayi sarsaklığı»ndan malesef kendini kurtaramadı. Ve bu bir yıllık tecrübesiyle yüzde yüz katiyetle tesbit etti ki; yayın çalışmalarının tasavvur edilen gayeye ulaşması için, bizden bir "Basın Dağıtım» teş-

GEÇEN

YILIN

MUHASEBESİ

kilâta büyük ihtiyaç var. PTT'nin pahalılığı ve sık sık rastlanan azizlikleri, kanuni mevzuatın, bir aboneye gönderilecek iki satırlık matbu ikaz yazısını da mektup kabul etmesi gibi durumlar düşünüldüğü zaman müslüman basını dağıtacak bir şirket çalışmasının ne kadar isabetli bir iş olacağı ortadadır.

İlmi bir mecmuanın gerektirdiği kağıt, bütçe ve eleman üçlüsüne talebe imkânlarının çok dar ve namüsaıt şartları içerisinde mazhar olabilen mecmuamız, Allahın nureti, okuyucusunun teşviki, bir elin parmak adedinin yarısını, bir yıllık süre içerisinde hiç bir an aşma imkânını bulamamış vazifeli e'manların gayret ve azmi ile - Elhamdülillâh - ikinci yılına (bu sayısıyla) ayak basmıştır.

Yukarıdaki paragrafın dile getirmek istediği "namüsaıt vasat - müsbet netice" oranına eş ve fakat ters, "müsaıt vasat - yetersiz netice" hükmüyle noktalyabileceğimiz bir husus da şudur: İslâm Medeniyeti, memleketimizdeki, asrı gerçekleri idrak eden yeni neslin düşünen kafalarını, bu kafaların dokuduğu fikir yazılarını takdim edemedi. Şimdiye kadar çıkan mecmualar içinde, değişik şekil ve büyük hacim imtiyazına, mutad yazı kadrolarının dışında yeni bir "kadro olgunlaştırıcılığı"nın ("Düşünen Gençlik" sayfası açmış olmasına rağmen) ekliyemedi. Bunun sebebi, böylesi bir kadrodan yeni neslin mahrumluğu değildir. Ancak, ilgisizlik ve biraz da imkânsızlıktır.

Bir sayılık masrafı on bini bulan bir mecmua için maddenin ve madde kaynaklarının ne türlü bir ehemmiyeti haiz olduğu açıktır. Bu kaynaklardan biri olan "reklâm" da geçen yıl içinde yeteri kadar değerlendirilemedi. Mecmua sayfalarının dışında ayrı sayfa vermek suretiyle mecmuanın kalite ve ciddiyeti korunma yoluna gidilirken, alınacak reklâmlarda umumî ciddiyet ve öz pren-

siplere uygunluk aranmış olmasının tesiri büyük oldu. Bütçesi T. İ. E. T. Federasyonunun bütçesinden ayrılabilen miktardan ibaret olan İslâm Medeniyeti, devamı için geniş ve müstakil bir bütçeyi zarurî kılmaktadır.

"Fiyat pahalılığı, sayfa çokluğu, yazı puntularının küçüklüğü, kağıt kalitesinin düşüklüğü, mizanpajda israfa gidildiği" gibi haklı tenkitlerin bir kısmı maddî imkânların müsait ha'e gelmesiyle halledilecek hususlar olarak ikinci yıla kaldı. "Sayfa adedinin çokluğu" haric, diğerleri her an göz önünde bulundurulmuş ve tashihi için fırsat beklenen hususlardır.

Bir yıllık tecrübe devresinde, İslâm Medeniyeti, okurları tarafından tesbit ve tevsik edilen (bir kısmını zikrettiğimiz) tenkit mevzularının teşekkürle karşılarken aziz okuyucularının affına, sığınarak kendilerine bir durumu hatırlatmak ister. Şöyle ki:

Her yayın organı için olduğu gibi bilhassa İslâm Medeniyeti için de her şeyin üzerinde mühim olan "kalite" meselesinin bazı tanınmış imzalarla ölçüldüğü, yazıların muhteviyatı pek nazar-ı itibara alınmadığı, "kalite düşüklüğü" tenkitlerinde yüzde yüze yakın bir kat'ilikle kendini gösterdi. "Kaliteyi" yazarlarda değil de yazılarda ararsak eski bir hastalıktan kurtulmuş, Hz. Ali (K. V.) ye atfedilen "Kimin söylediğine değil, ne söylediğine bak" hikmetine tutunmuş oluruz.

İkinci yılın başında, geçen senenin muhasebesini bu şekilde tebit ve teşhir ettikten sonra yeni yıla ait düşüncelerimizi açıklamaya sıra gelmişse de, düşünce, fiile intikal ettiği kadar kıymet kazanacağından onları şimdilik fiiliyatta görmeleri dileğiyle gizli tutuyor, bize çalışma ve ümit kaynağı olan okuyucularımıza başarı dilekçelerimizi ve selâmlarımızı sunuyoruz.

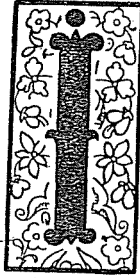
Selâm; müminlere!...

İSLÂM MEDENİYETİ

İlāhiyat

Süleyman Arif
EMRE
(Milletvekili)

Fennî Cihad

İslâm âlemi asrımızın şartları içerisinde İslâm dininin kemâline lâyık bir medeniyet seviyesine erişmemiştir. Bu istikamette bazı gelişmeler müşahade edilmekte ise de, bu gelişmeler müslümanları, batının siyasi ve iktisadi hakimiyetinden kurtaracak ve batı tekniğine eristirecek sür'atte değildir. Bu hamleler daha ziyade taklit safhasında olup, müsbet ilimlerin yapıcı, keşif ve icad edici ana kaynağı, İslâm dünyasına mal edilmiş değildir. Yapılan iş pek az istisnası ile batıdan ilim ve vasıta ithalinden ibarettir. Bu gidişle günün birinde gelişmiş batı memleketlerinin seviyesine erişilse bile, bu zaman zarfında çok hızlı ilerleyen batı ile aramızdaki mesafe daha fazla açılmış olacaktır.

Şu netice, batının daha uzun zaman âlemimizi siyasi ve iktisadi hakimiyeti altında tutacağını göstermektedir.

İslâm âleminin zaafı, hasımlarının yıkıcı ve istismarcı politikalarından ziyade, kendi bünyesinde başgösteren ihmallerin tabii bir neticesidir. Teknik ve ilim yarışının muâsir stratejisine intibak bakımından, İslâm âlemi kendi kusurlarını tesbit etmeli ve bunların izalesi çarelerini bulmalıdır.

İslâm'da ferdin olgunlaşması, kendi kusurlarını tashih etmesi ile mümkündür. Buna Kur'an lisanı "Nefsi Levvâme" demiştir. Kendi kendini tenkid eden, beğenmeyen, kusurlarını izâle eden nefis demektir. Tıpkı bunun gibi cemiyet olarak tekamülümüz de içtimai bir nefsi levvâme şuurunun teessüs etmesine bağlıdır.

Bu istikâmette yapılacak çalışmaların, gelişen ve değişen dünya şartlarının doğurduğu yeni meseleler karşısında, İslâmın hükmünü tesbit etmek, gelişmelerden yararlanmak ve zararlarından korunmak için usuller ve çareler aramak şeklinde tecelli edeceği aşîkârdır.

İçtimai, iktisadi, teknik ve siyasi olarak yeryüzünde vukua gelen her değişiklik veya ilerleme karşısında lâkayt kalmak hay-siyetli yaşamak için gereken mücadeleden kaçmak demektir. Ortaya çıkan her gelişme ona malik olmayan cemiyetler için bir va-

zife indas etmektedir. İslâm dünyası üzerinde asırlardan beri bu kabîl vazifeler birikmiş ve rakip medeniyetin mesafesi açıldıkça açılmıştır.

İslâm medeniyetinin temel prensiplerinin, yeni gelişmelere isabetli bir şekilde uygulanması, ve gelişmelerin ortaya koyduğu maddi imkânların islâmın tabii birer vasıtası haline getirilmesi, halledilmemiş problemlerin halledilmesi, yanlış anlayışların düzeltilmesi ve en muvaffak ifadesi ile bir yenden doğuş hareketinin başarılması yegâne kurtuluş yoludur.

Başka bir ifade ile, eğer bugünkü teknik ilimler, islâmın bağrında gelişmiş ve atom ve feza çağı müslümanlar tarafından açılmış olsaydı, bizler bugün islâm medeniyetinin hangi ileri merhalesinde olurduk? Zihniyetimiz kıymet ölçülerimiz, ahlâki içtimai yapımız, iktisadi ve siyasi kudretimiz ne hâle gelmiş olurdu? İşte arayıp bulacağımız ve en kısa zamanda atlamak mecburiyetinde olduğumuz merhaleler bu suallerin gerçek cevapları içerisinde olacaktır.

Kur'anı ve islâmı, bugünkü maddi ve manevi ilimlerin de yardımı ile bu asrın seviyesinde anlamak, ve taşıdığı gerçekleri, emir ve nehiyleri bu asrın şartlarına göre tefsir etmek ve böylece zihniyetimizde inanışımızda gerçeğe bir merhale daha yaklaşmak sadece bugünün ilim adamının değil, bütün münevverlerinin vazifesi olmalıdır.

Bu yazımızda yukarıda izaha çalıştığımız zâruretlerin ışığı altında ve islâmî temel kaidelere sadık kalmaya çalışarak, CİHAD mefhumu üzerinde bazı araştırmalar yapmaya ve bazı neticelere varmaya çalışacağız.

CİHAD :

Cihad, Dinin ve vatanın muhafaza ve müdafası, müslümanların esaretten kurtarılması, İslâm aleminin düşmanlarına her bakımdan üstünlüğünün temini, ve dinin bütün insanlığa yayılması suretiyle kardeşliğin birlik ve beraberliğin tesisi maksadıyla maddi ve manevi, fikri ve fiili bütün güç ve imkânlarla çalışmak mânâsına gelmektedir.

Cihadın muhtelif şekilleri ve vasıtaları vardır. Mâl ile ve can ile cihad yapılır, düşmana, nefse, şeytana karşı olur.

Zamanımızda dinin yayılması için yapılacak fikri faaliyetlere karşı eskiden olduğu gibi, maddi kuvvet kullanıldığı için, bu maksadla yapılacak cihad, daha ziyade fikir mücadelesi şekline inkipar etmiştir. Muasır neşir ve telkin vasıtaları kıt'a, ülke ve hatta mesken sınırlarını tanımayacak bir sey-yaliyet ve nüfuz imkânına kavuşmuştur. Bu vasıtalarından istifade etmesini bilen fikir cereyanları süratle yayılabilmektedir. Dinin muhafazası ve yayılması için de aynı vasıtalarla techiz edilmesi zaruret halini almıştır.

Verdiğimiz şu misal zamanımızda cihad, vasıta ve şekillerinin tenevvü ettiğini ve kısmen de şekil değiştirdiğini göstermektedir.

Bu değişikliğe başka bir misal olarak, esaret mefhumunun genişlediğini ve buna müterafik olarak esaretten kurtulmaya müteveccih cihad

dın da mâna ve şümül itibariyle genişlediğini zikredebiliriz. Bugün fiili esaretin yanı sıra malî ve iktisâdî esaret vardır. İktisâdî bakımdan zaif olan milletler, kuvvetli olanlarla fiili ve fikri mücadele dede boy ölçüşemeyecek durumdadır. Bu sebepten iktisâdî esaretten kurtulma, cihadın şümülüne girmiştir.

Bir Hâdisi Şerife nazaran Hak yolunda savaşacak askere gereken silâhın tedariki de cihattır. Bu günkü harb silâhlarının başka devletlere muhtaç olunmaksızın tedariki ise her bakımdan rakiplerin seviyesine erişmeye bağlıdır.

İslâmın mevcudiyet ve bekâsı ile doğrudan doğruya alakalı olduğu için Cihad Allah katında, en makbul ve Hak rızasına insanı en sür'atli yaklaştıran bir ibadet sayılmıştır. Yüce Peygamberimiz, kendilerine Cihaddan daha makbul bir ibadet olup olmadığının sorulması üzerine cevap olarak:

— Ben Cihâd değerinde bir ibadet bulmuş değilim ki.. diyerek ilâhi gerçeği açıklamıştır.

EN MAKBUL CİHAD :

Mü'mini Allahına en çabuk yaklaştıran idabet nev'i, cihad o'duğuna göre Rızai İlahiyyeye en muvafık cihad nev'inin bilinmesi ve ona göre cemiyete yön verilmesi bir emri tabiidir.

En mühim cihad nev'inin tesbiti mevzuuna girmeden evvel bir noktaya işaret etmek mecburiyeti vardır. Cihadın genel olarak iki kısımda mütaleası mümkündür. Birincisi, şekli ve vasıtası her devirde aynı kalan cihad nevileri, ki ezümle büyük cihad olarak adlandırılan ve her müslümanın içten içe, kendi nefsiyle yaptığı mücadeledir. İkincisi: Her devire göre şekli ve vasıtası değişebilen cihad nevileridir. En mühim cihad nev'ini bu ikinci kısım içerisinde aramak gerekmektedir. Çünkü bu ikinci nev'i içerisinde hakkın rızasına en uygun cihad nev'i ve şekli bulunup gereği ifa edildiği takdirde elde edilen feyizle büyük cihadın kazandırdığı manevi ilerleme de son derece hızlanacaktır.

Kanaatımıza göre bir zamana ve bir duruma göre Allah katında en makbul ve muteber cihad sayılan bir fiil, o durumun değişmesi ve o ihtiyacın giderilmesi sebebiyle başka bir zamanda ve başka bir devirde Allah katında birinci derecede ehemmiyetli bir cihad olmayabilir.

İslâm kalesinin hangi burcunda gedik açılmışsa ve islâm düşmanlarının, iktisadi, siyasi ve askeri bakımdan fikir mücadelesi bakımından hangi vasıfları bize üstün kılıyor ve dolayısıyla islam aleminin iktisadi ve siyasi esaretini intaç ediyorsa o eksikliğin giderilmesi, bizler için en hayati bir vazife ve cihad olur.

Bir yangın vukuunda birinci derecede ehemmiyet kesbeden şey yangına su sıkılmasıdır. Yangın söndükten sonra suyun sıkılmasına devam edilmesi faidesiz hatıra zararlıdır. Hastalık halinde o hastalığın ilâci ehemmiyet kazanır, başka bir zamanda başka bir hastalığın zuhuru ise başka bir ilâcin hayati de-

recede ehemmiyet kazanmasını icab ettirir. Hastalığın değişmiş olmasına rağmen hâlâ eski ilacın kullanılmasında ısrar edilmesi büyük hatâdır. İslâm âleminin ehemmiyetini idrâkte geciktirdiği meseleler ve cihad neveleri üzerinde durmak ve bu ihtiyacın giderilmesine çalışmak bu aşırda hakkın rızasına en lâ-yık hareket olacaktır.

TEKNİK İNKİŞAF :

Eskiden insan topluluklarının kullandıkları vasıtalar pek az farklarla eşitlik arz ediyordu. Mese-lâ, İslâmiyetin zuhurunda Arabistan'a komşu memleketlerin insanları, harpte ve sulhta birbirine benzer vasıtalar kullanıyorlardı. Harpte kılıç, kalkan, yay, ok, mancınık v.s. az çok her tarafa yaygın silâhlardandı. Ziraî ve sınaî alandaki vasıtalar da bundan pek farklı değildi. Bunların imal ve temini hemen her ülkede eşit şartlara bağlı idi.

Vasıtaların eşitliğine rağmen İslâmın ferde ve cemiyete kazandırdığı manevî üstünlük kendisini göstermiş ve İslâm medeniyetinin potası içerisinde eriyen-milletler yeni bir hayata kavuşmuştu.

BUGÜN ise teknik inkişaf insan toplulukları arasında korkunç bir vasıta eşitsizliği doğurmuştur. Teknik inkişaftan ve vasıtalarından mahrum topluluklar, ona malik olan toplulukların elinde bir et yığınından ibaret kalmıştır. Her ne kadar yakın zamana kadar iman kuvveti ile teknik vasıta farkı güçlüğüle kapatılabiliyordu ise de, yeni inkişaf lar bu imkânı da ortadan kaldırmıştır.

Bugün rakiplerine nazaran teknik üstünlükten veya teknik eşitlikten uzak kalmış olan İslâm âlemi, Hakkın cihad emrini yerine getirmek imkânından mahrum bulunmaktadır. İthal mal vasıtalarına güvenilemeyeceğini izah etmeye lüzum dahi yoktur.

Şahsiyetli ve haysiyetli bir İslâmî yaşayışa kavuşmak için teknik üstünlüğü veya hiç olmazsa eşitliği temin etmek şarttır. Bunun temini için ise, müs-bet ilimlerin her branşında ilerlemek ve ziraî, sınaî, kültürel ve ahlâkî her alanda örnek millet, örnek cemiyet olmaya ihtiyaç vardır. Çünkü, bu sahalarda hasıl olacak ilerlemeler, siyasi ve askerî üstünlüğün harpte ve sulhta desteği ve asli unsurları haline gelmiş bulunmaktadır. Teknik yarış, siyasi ve askerî yarışın sulhta da devam eden bir parçası olmuştur. Binaenaleyh bugünün cihadı, teknik yarış haline gelmiştir. Bu yarış sulhta iktisadî esaretten harpte ise fiilî esaretten kurtulmayı sağlayacaktır. Binaenaleyh bu gayeye müteveccih olarak müs-bet ilimlerin inkişafı ve teknik üstünlüğün temini için yapılacak kalkınma hareketleri esaretten kurtulma hareketidir. Bugünün şartlarına nazaran eşitlik ve üstünlük sağlanıncaya kadar, en makbul ve en mu-kaddes bir cihad mahiyetindedir.

SON Arap - İsrail harbi, bu ilmî ve dinî hakikatin ihmal edilmiş olmasının hazin bir neticesidir. Bu şartlar altında, teknik cihadın, ifası, Allah ka-

tında bu niyetle (ibadet kastiyle) çalışan Müslüman teknisyenlere en büyük manevî inkişafı sağlayacaktır. Bunun aksine, bunun ihmali bütün İslâm âlemi-ne Allah'ın hışmını indirecektir.

TEKNİK VE TASAVVUF :

Varmış olduğumuz bu netice, bugün dinî bakımdan da teknik ilimlerin birinci plânda mütalâa edilmesini zarurî kılar.

Bu iddia ilk nazarda manevî ilimlere ve hele ta-savvufî gerçeklere aykırı gibi görünmektedir.

Filhakika fen ve teknik ve bunun müvellidi olan müs-bet ilimler, daha ziyade maddenin; madde ve maddenin enerji ile olan münasebetlerini madde ve enerjinin çeşitli tezahür ve tehavvüllerini inceler. Mevzuu insan dışındadır, âfâkidir. Bu türlü ilimler ve bu ilimlerin inkişafına çalışmak, insanların insan-lığına, faziletine ve olgunluğuna, doğrudan doğruya bir şey eklemeyiz. Al'ahî ve ahlâkî tanımayan bir cemiyet dahi bu sahada başarı sağlayabilir.

BUNUN yanında İslâmiyetin, ahlâk ve fazileti ge-liştiren, insanın iç nizamını kuran ve onu tekâmül ettiren emirleri vardır. Cihadı ekber tarifine gi-ren bütün cehd ve ibadetler, hakiki insanlığa ve ha-kiki medeniyete doğru büyük inkişaf sağlar. İnsanı ve cemiyeti manevî bakımdan yüceltir. Doğrudan doğruya nefse ve doğrudan doğruya ruha mütevec-cihtir. Mevzuu; mâna medeniyetidir.

Hal böyle iken nasıl oluyor da cansız cisimlerle ilgili, müs-bet ilimlerin inkişafı ile meşgul olmak Al-lah katında en mukaddes cihad sayılıyor?. Bu sua-lin en kısa cevabı, Allahın rızası neye müteveccih ise, o şey mukaddesdir. İlim ve irade sahibi olan Ulu A'lâh, İslâmın bekasına yönelmiş olan büyük teh-likelerin derhal bertaraf edilmesini dilediği için ve tehlikenin bertaraf edilmesi bugünkü şartlara naza-ran ancak teknik inkişafa bağlı olduğu için maddî ilimler ön plâna geçmiştir.

Çünkü teknik vasıtalar ve ilimlerden mah-rum bir İslâm âleminin İslâmiyeti yaymaya ve fiilî maniaları bertaraf etmeye gücü yetmedikten başka nükleer kudrete sahip bir hasım karşısında, İslâmın izzetini, ikbalini, şeref ve haysiyetini, ırz ve namu-sunu koruması, kula kul olmaktan kurtulmak, dinî ve vataî muhafaza etmesi imkânsızdır.

Her ne kadar teknik üstünlüğe istinaden, zul-metmek, büyük bir vahşet ise de, vahşiyane emelle-re bilerek âlet olmak ve dinî muhafaza için gereken ihtimamı göstermemek de zillete ve esarete müste-hak olmak için kâfi bir sebeptir.

Kaldı ki bir hareketin Allah indinde en makbul bir hareket olması için onun mutlaka manevî veya mutlaka maddî olması lâzımdır diye bir kat'î işaret de mevcut değildir. Yukarıda arzettiğimiz gibi, bu meselenin ruhu, Allahın rızasının o fiile lâhık olma-sına ve yapanın niyetine bağlıdır.

Meselâ Hac Farizesini ifa eden bir Müslümanın yaptığı hareket nihayet bir mekân değiştirmedir ve fiziki mahiyettedir. Fakat niyet ve o niyete lâhik olan Hak rızası büyük sevap kazanılmasına âmil olmaktadır. Bunun gibi, muharebe bir kıtaldır. Adam öldürme ise başka bir niyetle yapılırsa, günahı ke-bâirdir. Fakat bu, cihad gayesine matuf ise, en büyük sevaba lâyık olur.

İSLÂMİN emrettiği edep yerlerini örtecek şekilde giyinmek için kullanılan kumaş parçası, her ne kadar maddî bir cisim ise de, insanın, hele kadınların iffetini koruduğundan kul ve Allah indinde manevî kıymeti vardır. Bugün İslâmın harimî ismetini emperyalist düşmanlardan korumak için bürünmemiz gereken elbise teknik kalkınmadır. Bu cihadın ihmali ile İslâmı can düşmanlarına çırılçıplak teslim etmenin cezasını asırlarca ibadet etmekle affettirmek mümkün değildir.

İslâm milletlerinin bugünkü halî, bahsettiğimiz teknikî teminattan çok uzaktır. Doğu ve batı bloklarına girmek ve emperyalist kuvvetlerin gölgesine sığınmak İslâmın izzeti ve vekarı ile kabili telif değildir. İslâm devletleri kendi kendilerine yeter hale gelmek için çalışmalı, gerekirse maddî ve manevî güçlerini birleştirerek atom ve feza çağına adım atmalıdırlar.

Ashında bugün Müslümanlara düşen vazife, sadece kendilerini müşkül durumdan kurtarmaktan ibaret de değildir. Esas vazife aynı zamanda beşeriyetin İslâm nimetine kavuşturulmasıdır. Şimdiki haliyle kaldıkları müddetçe Müslümanlar, sadece kendi günahlarını taşımakla kalmayacaklar, beşeriyete Müslümanlığı kabul ettirecek bir—medeniyet seviyesine erişemedikleri ve onların İslâmdan uzak kalmasına sebep oldukları için gayrimüslimlerin de günahuna girmeye; bu ağır yük altında da kalmaya devam edeceklerdir.

KALDIKI teknik üstünlük, buna sahip olmayan alemimizi tesiri altına aldığından, Garbın sapık fikirlerini ve tefessüh etmiş ahlâkı da şursuz bir hayran tabakası temin ettiğinden, İslâmın nuru gerçeklerinin yeni nesillerdeki tesiri zayıflamakta, manasını ve istikbalini tehlikeye sokmaktadır. Bu bakımdan fikir mücadelesi ile teknik mücadele devrimizin iki mühim problemi haline gelmiştir.

Müslümanların ihmalleri yüzünden cihad müessesesinin işlemez hale gelmiş olması ve bu yüzden beşeriyetin de vebaline girmiş olmamız, bizlere manevî fetih ve rahmet kapılarının kapanmasına veya son derece kısılmasına sebep olmuştur. Filhakika son zamanlarda İslâmî âleminin yetiştirdiği büyük vefî ve büyük mütefekkirlerin sayılsı epeyce azalmıştır.

Her şeyden evvel, İslâmın mana medeniyeti ile, Garbın madde medeniyetinin sentezini yapacak ve yeni bir medeniyet kuracak kudrette ilmi bir kadro yetiştirilmesi lazımdır. Bu mevzuda erişilecek muvaffakiyet hem Doğuyu, hem de Batıyı kurtaracaktır.

EY KİTAB!

Sen ey Kitab-ı Mübin, sen ey Kitab-ı Hakim!..
Seni tebdil edecek, seni yok edecek kim?!

Ey Kitâb-ı Muallâ, ey Kitab-ı Lemyezel!
Var mıdır şu âlemde seni mahvedecek el?!

Sen ey Kitâb-ı Kerim, sen en Kitâb-ı Sarih!
Seni tahrif edeni göstermiş mi şu Tarih?

Sen ey Kitab-ı Mu'ciz, sen ey Kitab-ı İcaz!
Bozamaz seni âlem, ne yaparsa çok ve az.

Ey Kitâb-ı Küllişey, ey Mecmua-i İrfan!
Görölmüş müdür seni bozacak zemîn, zaman?

Ey Kitab-ı Hakikat, ey Kitab-ı Hidayet!
Her şey senin içinde, her şey sende nihayet.

Ey Kitab-ı Terakkî, ey Kitab-ı Tekâmül!
Seni düstur edende kalır mı illet ve zül?

Ey Kitab-ı Tefekkür, ey mecmua-i Salâh!
Senden ayrılan kimse bulabilir mi felâh?

Ey Kitab-ı Nübüvvet, ey Kitab-ı Uhuvvet!
Seni terkedendenlerde kalır mı kudret kuvvet?

Ey Kitab-ı Belâgat, ey Kitab-ı Risâlet!
Seni bırakan kimse şeytana olur âlet.

Ey Kitab-ı Hürriyet, ey Kitab-ı adâlet!
Sana uymayanların sonu elbet afâlet.

Ey Kitab-ı Mübeyyin, ey Kitab-ı ins ü Cin!
Sana bağlaunmyanda kalır mı iman ve din?

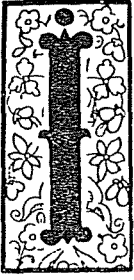
Ey Kitab-ı Asâlet, ey Kitab-ı Cesaret!
Seni Hak bilmiyenin âkîbeti esaret.

Artık ey Yüce Kanun, artık ey Ulu Kitab!..
Sana hep âsî olduk, yorulduk, düştük, bitab.

Hastayız, yaralıyız, artık bize derman ol!
Sapmışız, sapıtılmışız, göster bize doğru yol!..

Timurtaş UÇAR

İslâm'da din eğitimi ve öğretimi, Mekke'de başladı; Medine'de gelişti. Bi'set (M. 610) ile Hz. Peygamberin vefatı (M. 632) arasındaki bu zaman içerisinde, gerek peygamberimiz ve gerekse İslâm muallimleri, faaliyetlerini bir metod dahilinde yürüttüler. Bu işin bir mevzuu, gayesi ve metodu vardı.

1 — MEVZU :

a) Kitab (Kur'an-ı Kerim) di. Kitab, İslâm Peygamberi vasıtasıyla kullarına tebliğ edilmek üzere gönderilen Allah Kelâmıdır. Mü'minlerin ilk önce bunu öğrenmesi elbette lâzım idi.

Bir âyet-i kerimede: "Bu kitaptır ki, kendisinde hiç şüphe yoktur. O takva sahipleri için doğru yolun ta kendisidir (1)."

Başka bir âyette: "Bu (Kur'an-ı Kerim), halkı uyarmak için, mü'minlere de bir öğüt olmak üzere sana indirilen bir kitaptır. Artık bundan dolayı göğsünde bir sıkıntı olmasın (2)" denilmektedir.

Kur'an-ı Kerim'in içerisinde, İslâm'ın; itikad, ibadet, ahlak v.s. bütün prensipleri mevcuttur. Bunları bilmeden bir müslüman gibi yaşamaya imkân yoktur. Bu bakımdan yeni müslüman olanlara ve çocuklarına Kur'an-ı Kerim öğretilirdi. Hz. Peygamber, Kur'an-ı Kerim âyetlerini, arapların en kıymetli saydıkları şeylerden daha üstün tutarak, onları Kūr'an-ı Kerim öğrenmeye teşvik etmiştir. Bu hususta Ukbetu'bnü Âmir'in rivayet etmiş olduğu bir hadis çok şayan-ı dikkattir: "Biz, Suffa'da iken Hz. Peygamber mescidden çıktı, sofaya girdi: (Sizden hanginiz her gün günah işlemeksizin ve akrabalık bağlarını koparmaksızın, But-hân ve Akik'a kadar gidip orada iri hörgüçlü iki adet dişi deve getirmeyi ister?) diye sordu. (Ya Resulullah, biz bunu isteriz) dedik. (Öyle ise; sizden herhangi biriniz, Mescid'e

gittiğinizde, aziz ve yüce olan Allah'ın kitabından iki âyet öğrenir veya okursa bunlar, onun için iki deve den daha hayırlıdır (3)" dedi.

Kur'an-ı Kerim'in okunmasına, ezberlenmesine ve ilminin yapılmasına dair daha birçok hadis vardır (4).

b) Sünnet:

Sünnet, Hz. Peygamberin şer'i meselelerle ilgili olan sözleri, hareketleri ve tasvib ettiği başkalarının söz ve hareketlerinden ibarettir.

riyle karıştırılmaması için bir ikazdan başka bir şey değildir. Yoksa hadislerin yazılıp okunmasına Hz. Peygamber bizzat müsaade etmiştir. Abdullah b. Amr diyor ki: "Hz. Peygamberden işitip, aklımda kalmasını istediğim her şeyi yazıyordum. Kureys beni bundan menetti ve şöyle dediler: (Peygamberden işittiğin her şeyi yazıyorsun. Halbuki o beşerdir. İtidal üzere olduğu zamanda konuştuğu gibi öfkeli olduğu zamanda da konuşur). Bunu peygambere an-

İslâm'da Din Eğitimi ve Öğretimi

M. Zeki CÂNAN
(İst. Yük. İslâm Enstitüsü
Öğretim Üyesi)

Allah ile kulları arasında elçilik payesine eren, İslâm dininin tebliğcisi ve mübeşşiri bulunan Hz. Muhammed'in bu söz ve hareketleri büyük mânâ taşıyordu. Bunlar İslâm prensiplerinin tatbikatını gösteriyor ve tefsirini yapıyordu. İslâmiyeti iyi anlamak ve O'na uygun bir hayat yaşayabilmek için sünneti de bilmek lâzımdı..

Hız. Peygamberin sözleri ve hareketleri kendi zamanından beri yazı ile tesbit ediliyordu. Gerçi, hadislerin yazılmasının Hz. Peygamber tarafından men edildiğine dair bazı rivayetler varsa da bunlar, Kur'an âyetle-

lattığım zaman, parmağıyla ağzımı işaret ederek, (yaz, ruhumu yed-i kudretinde tutan Allah'a yemin ederim ki, buradan hakikattan başka bir şey çıkmaz.) diye buyurdu (5)."

c) Siret-i nebi ve bazı kırsalar:

İslâmiyeti talebelere daha iyi anlatabilmek için, Hz.

1 — Bakara : 2
2 — El-A'raf : 2
3 — Müslim : Kitab-u Salâtü'l-Müsafirîn ve Kasriha. c 2 Sf: 447-1955 tab'ı.

4 — Sünen-i İbni Mace: c. 1 Sf: 76-79 Baskı: 1952

5 — Sünen-i Ebi Davud-Babü fi kitabü'l-İlm c: 2 Sf: 286 Mısır 1952

Peygamberin hayatından, geçmiş peygamberlerin ve kavimlerin yaşayışlarından misaller vererek kıssalar anlatmak icabediyordu.

H. Peygamber bu işi bizzat yaptığı gibi, diğer muallimlere de yapmaları için tavsiyede bulunuyordu.

Evs b. Huzeyfe şöyle diyor: "Biz beni Sakif heyetiyle Rasullullah'a (S. A.) gittik. Mütefik heyetler Muğiretü'nü Şube'ye indiler. Beni Malik heyeti ise Hz. Peygamber tarafından, onlar için kurulmuş bir çadıra indirildi. Hz. Peygamber, her gece yatsıdan sonra bize gelir, ayakta durur ve yorulan ayaklarını değiştirmek suretiyle - ayakları yoruluncaya kadar bize ders verirdi. Ekseriya kendi kavmi olan Kureys'in kendisine karşı yaptıklarından bahsedirdi (6)."

Başka bir hadiste: Ebu Hureyre Hz. Peygamberin şöyle dediğini rivayet ediyor: (Beni İsrailden de bahsediniz. Bunda sizin için günah yoktur (7)."

d) Yazı:

İslamiyetin zuhuru sırasında Hicazda "Hire Yazısı" ile "Nabti Yazısı" kullanılıyordu. Hire yazısına sonradan "Kufi" denilmiştir. "Kufi" yazısının ilk şekli olan "Hattı Satrancılı" Süryanilerde vardı. Daha ziyade mukaddes kitaplar bu yazı ile yazılırdı. Nabti yazısı ise muhabere, kayıt gibi diğer işlerde kullanılırdı (8). İlk yazılan Kur'an-ı Kerimlerin de bu Kufi yazı ile yazıldığını görüyoruz.

İşte Hz. Peygamber devrinde, muallimler tarafından verilen dersler bu çeşit yazılarla kayd ediliyor ve talebelere de yine bu yazılar öğretiliyordu.

Bedir muharebesinden sonra Mekkeli esirlerin Medinelî çocuklara yazı öğretmeleri, Hz. Peygamberin emri ile Zeyd b. Sabit'in İbrani yazı ve lisasını öğrenmesi (H. 4) gerek Mekkeli, gerekse Medinelî birçok sahabinin yazı yazmasını bilmesi, yazının, mekteplerde talebelere öğretildiğini göstermektedir. Gerçi Hz. Peygamber

devrinde; bu, dini olan eğitim ve öğretim yanında, dini olmayan öğretim de vardı. İbrani dili ve yazısının öğretilmesi (9) çocuklara, yüzme, okutma ile ilgili sportif bilgilerin verilmesi ve hareketlerinin yaptırılması, hesap öğretilmesi (10) gibi faaliyetlerini sayabiliriz. Bu mevzuların bazılarını Yahudi olan muallimler veriyordu (11). Fakat bunlar konumuzun dışında kaldıklarından burada bahsedilmeyeceklerdir.

II — G A Y E S İ :

İslam dininin getirmiş olduğu itikad, ibadet ve ahlak prensiplerini yeni din salıklarına ve çocuklarına öğretmek, onları İslami yaşayışa intibak ettirecek şekilde terbiye etmektir. Bu gayeyi tahakkak ettirmek için yapılan ilmi çalışmalarda hiç bir zaman dünyevi bir gaye güdülmezdi. Allah rızası için yapılırdı. Zaten, ilim tahsil etmek her müslüman üzerine farzdı (12).

Kaab b. Malik'den rivayet edilen bir hadiste: "İlmi, âlimler arasında bulunup onu satmak için veya sefihlerle çatışıp onları yenmek için veyahut da şöhret yapmak, insanların dikkatini üzerine çekmek için tahsil eden kimsesi Allah Cenneme koyar (13)" buyurulmuştur.

Ebu Hureyre'den rivayet edilen başka bir hadiste ise: "Allah rızası için öğrenilmesi gereken ilimlerden birini, dünya malı elde etmek için öğrenen kimse, kıyamet gününde cennet kokusunu koklamaktan mahrumdur" (14) denilmektedir.

III — M E T O D U :

H. Peygamber devrindeki bu ilmi faaliyet devam ederken, eğitim ve öğretimde şart olan üç unsur, yani öğrenci - öğretmen - okul üçlüsü mevcuttu. Yalnız tedrisat o günkü şartlara göre yapıyordu.

a) Öğrenci:

Bunlara, "Talibu'l-İlm", "Fakih", "ehli Kurra" denilirdi. Büyük, küçük, kadın ve erkekten teşekkül eden bu topluluk, hemen hemen aynı şeyleri öğreniyorlardı. Kur'an okumak, anla-

mak ve ezberlemek. Hadis okumak ve anlamak. Yazı öğrenmek. Siyer ve kıssaları bellemek..

Öğrenci, öğrenmeye istekli olarak gelirdi. Bunların çoğu İslam Dinine yeni girmiş olanlardı. İlim karşılık beklenmeden tahsil edilirdi. İlim tahsil edenler icabında savaşa gitmezlerdi (15). Bunların İslam Dininde mümtaz bir mevkileri vardı. Ebu Derda'dan rivayet edilen şu hadis, öğrenciler içindir. Hz. Peygamber: "İlim tahsili için kim ki o yola girerse, Allah Cennet yolunu ona kolaylaştırır. Melekler, her iki kanatlarını ilim tahsil eden için vaz eder. Yerde ve göktekilerin hepsi ona istigfarda bulunurlar (16)."

b) Öğretmen:

Bunlara "rabbaniiyyun" (17), âlim, fakih, muallim ve ehlü'l-ilm denirdi. Muallimlerin ekserisi, Hz. Peygamberin ilim meclislerine devam ederek yetişen kimselerdi.

Bu ilk muallimlerin öğretim metodu, Rasullullahın metodu ile aynı idi ve derslerinde ise şu prensipleri takip ederlerdi.

1 — Talebelerin durumuna göre ve onlara bıkkınlık vermeyecek şekilde, ders zamanı tayin edilirdi.

Ebu Vail'den rivayet edildiği-

6 — Sünen-i İbni Mace-Kitabu İkamet'is-Salat - c: 1 Sf: 427 hd No.: 1345 Tab'i: 1952

7 — Sünen-i Ebi Davud - c: 2 Sf: 289 Mısır: 1952

8 — Cinci Zeydan - Medeniyet-i İslamiye Tarihi Terc. C. 3 Sf: 98-99

9 — Belazori - Fütuhu'l-Büldan Terc c. 2 Sf: 387

10 — İslam Ansiklopedisi Mes-cid maddesi Sf: 61

11 — İslam Ansiklopedisi Mes-cid Mad. Sf: 61

12 — Sünen-i İbni Mace C 1. Alimlerin faziletleri ve ilim tahsiline teşvik babı Hadis No: 224

13 — B Sadak. Taç Tercümesi c 1 Sf: 54

14 — B. Sadak. Tac. Terc. C. 1 Sf: 54

15 — Tevbe : 122

16 — Sünen-i İbni Mace c 1. Alimlerin faziletleri ve ilim tahsiline teşvik babı. Hadis No: 223

17 — Al-i İmran: 79

18 — Buhari. Kitabü'l-İlim. Bab:

ne göre: "Abdullah İbni Mes'ud, her perşembe günü halka ders verirdi. Adamın biri, "ey Eba abderrahman (İbni Mes'ud'un künyesidir), bize her gün ders vermez misin?" dedi. İbni Mes'ud, fakat, beni bundan men eden bir şey var. Size usanç vermiş olmyayım. Hz. Peygamberin bize usanç vermemek için yaptığı gibi, ben de dersi aralıklı olarak belli bir zamanda yapıyorum" dedi (18).

2 — İslâm dini öğretilirken daima kolaylık gösterilirdi. Enes b. Malik'den rivayet edilen bir hadiste: Hz. Peygamber "kolaylaştırın, güçleştirmeyin. Müjdeleyin, nefret ettirmeyin (19)" diye buyurmuştur.

H. Peygamber, Yemen'e muallim ve mürsid olarak, Ebu Musa el-Eş'ari ile Muaz İbni Cebel'i göndermiş ve onlara şöyle buyurmuştu:

"Kolaylaştırınız, güçleştirmeyiniz. Halka müjdeler veriniz. Kendilerine göre bir dine salık olan insanlarla karşılaşacaksınız. Onları önce tevhide ve risaleti kabule davet ediniz. Bunları kabul ettikten sonra, her gün beş vakit namaz kılmak lâzım geldiğini anlatınız. Bunu da kabul ederlerse, zekât onların zenginlerinden alınıp, fakirlerine verilecektir. Mazlumların bedduasından kendinizi muhafaza ediniz. Çünkü mazlumların ahı ile Allah arasında bir perde yoktur (20)."

3 — Muallimler, Hz. Peygamberden duyduklarını, eksiksiz olarak ve bir şey ilâve etmeden talebelerine öğretirlerdi.

Enes B. Malik bir rivayetinde şöyle diyor: "Hz. Peygamberin, (Benim adıma bilerek yalan söyliyeni kimse Cehenemde yerini hazırlasın) sözü, çok hadis rivayet etmeme mani oluyor (21)."

4 — Muallimler, dersi, ders-te öğretmeye çalışırlardı.

Enes B. Malik şöyle diyor: "Hz. Peygamber, bir şey söylediği zaman, insanlar anlayınca kadar üç defa tekrar ederdi (22)."

5 — Hz. Peygamber, yanlış

bir iş yapan veya yanlış bilgi edinen birini görünce ona o yanlışımı üç defa tekrar ettirir, sonra bunun yanlış olduğunu söyler ve doğrusunu gösterirdi (23)."

6 — Hz. Peygamber, dinleyenlere ekseriya sorular sorar, cevaplar alır ve ondan sonra ikna edici şekilde konuşarak soruları cevaplandırır.

Ebu Hureyre'den rivayet edilen bir hadiste:

"Eshab: — Ya Rasulallah, biz rabbimizi görecek miyiz? dediler."

"Hz. Peygamber: — Gökte bir bulut yokken ayın on dördüncü günü ayı görmede bir şüpheniz var mı? dedi. "Yoktur" dediler. Yine bulutsuz bir zamanda güneşi göreceğinizden bir şüpheniz var mı? "yok" dediler. Bunun üzerine: (İşte siz, Allah'ı böyle açıkça göreceksiniz) dedi (24)."

Akrabalarını inzar için âyet-i kerime nazil olunca (25) Hz. Peygamber Safa Tepesine çıktı. Beni Haşim ile Beni Muttalib'i oraya çağırdı ve onlara: "Eğer ben şu dağın arkasında bir düşman var, sizi yağmaya gelmiş, dersem inanır mısınız?" dedi. Onlar: "Evet inanırız." dediler. Hz. Peygamber: Öyle ise sizi önünüzdeki kıyamet azabıyla uyarmaya memurum. Bana iman ediniz" dedi (26)."

7 — Hz. Peygamber ayakta durarak ders verirdi. Bazan da dinleyenlerin soruları olup olmadığını sorar, eğer soruları varsa cevaplandırır (27).

8 — Hatâ yapana karşı mülayim davranır ve hatâsını düzeltmesini isterdi.

Muaviyetü'bnu'l-hâkem es-sülemî diyordu ki:

"Cemaatla namaz kılariken birisi aksırdı. Ben de: "Yerhamükellâh" dedim. Herkes bana baktı. Ben de "vay anam öldüm. Bana ne bakıp duruyorsunuz?" dedim. Ellerini uyluklarına vurarak beni susturdular.

H. Peygamberin namazı bitince "Anam babam sana fedâ olsun. — Ondan evvel veya sonra daha güzel öğreten bir

muallim görmedim. Vallahi beni ne azarladı, ne döğdü, ne de sövdü. Yalnız şöyle dedi: "Muhakkak şu namazda ancak tesbih, tekbir ve Kur'an okumak yararlı; insan sözünden hiç bir şey yaraşmaz (28)."

9 — Kabilelere gönderilmek üzere muallim olarak seçilenler, Kur'anı en iyi bilenler olup âlim, muttaki ve sade yaşayanlardı (29). Bunlardan kendi kabilelerine gönderilen kabile reisleri de vardı. Meselâ:

Tufeyl b. Amr-i Devsi: Devs Kabilesine, Urvetü'bnu Mes'ud: Sakif Kabilesine, Amr b. Şehr: Hemedan Kabilesine, Demmam b. Sa'lebe: Beni Sa'd Kabilesine, Munkız İbni Rubban: Bahreyn'e, Sümame b. İ-sâl: Necid'e gönderilmişlerdi. Tebliğ, irşad ve tedris için yeni müslüman olmuş memleketlere gönderilen muallimler ise şunlardı (30):

H. Ali b. Ebi Talib: Hemedan, Cezime, Mezhec Kabilelerine, Muhacir İbni Ebi Umeyye: Yemendeki Herat b. Abdül Kılal Kabilesine, Muğire b. Şu'be: Necran'a, Muhise b. Mes'ud: Fedek ahalisine, Halid İbni Velid: Mekke'ye, Amr İbni As: Umman havalisine, Vebr b. Nu-

19 — Buhari. Kitabü'l-İlim. Bab: 11

20 — M. Şibli. Asr-ı Saadet c. 2 sf: 603

21 — Buhari. Kitabü'l-İlim. Bab: 39

22 — Buhari. Kitabü'l-İlim. Bab: 31

23 — Sahih-i Buhari muhtasarı tecrid-i sarih c: 2 Sf: 596 İst. 1928

24 — Sahih-i Buhari muhtasarı tecrid-i sarih c: 2 Sf: 662 İst. 1928

25 — Şuara : 214-215

6 — Lütfullah Ahmed - Hayat-ı H. Muhammed c. 1 Sf: 133-134

27 — Sahih-i Buhari Muhtasarı tecrid-i sarih c 2 Sf: 394-397

28 — Müslim. Kitabü'l-mesacid c. 1 Bab: 7 Hadis No.: 33

29 — M. Şibli. Asr-ı Saadet c. 2 Sf: 596-597

30 — M. Şibli. Asr-ı Saadet c. 2 Sf: 598

31 — Cerci Zeydan. Medeniyet-i İslâmiye Tarihi c. 1. Sf: 235

hays: Basra Körfezi havasına.

C — OKUL ve DERS MALZEMESİ :

Okul, umumiyetle mescidlerdi. Hususî mektepler ve evlerde de eğitim yapıyordu. Mekke'de Hz. Peygamberin evi, Erkam'ın evi, Said b. Zeyd'in evi, Kâbe'nin yanı, Hz. Ebu Bekr'in haremdeki daireleri idi.

Medine'de ise, Es'ad b. Zure'nin evi, Küba Mescid'i, Halid b. Zeyd'in evi, Mescid'i Nebevi, Kabile mescidleri, Mescid'i Nebeviye bitişik sofa, Be-

dir muharebesinden sonra Medineli çocukların okuma - yazma öğrendikleri evler v.s. Bunlar birer okul sayılırlar. Yalnız bu irşad ve tedris işinin pazarlarda, yol kavşaklarında ve açık yerlerde de yapıldığı olurdu.

Öğretmenin söylediklerini kaydetmek için umumiyetle yazı malzemeleri kalem ile bir nevi kâğıttı. Kalem kamıştan yapılırdı. Mürekkebi kömür tozu (Es - Samğu) denilen yapışkan bir madde ve kandil isinden yapılırdı. Kâğıt ise: (Rakkun) de-

nilen deri idi. Kıbâti denilen kumaşlara da yazılırdı. Muallakât-ı Seb'a" bu kumaş üzerine yazılmıştı. Bu iki malzeme olmadığı zamanlar, tahta, kemik, pişkin toprak levhalar, geniş beyaz taşlar üzerine de yazı yazmak âdetti (30).

Mamafih, Çinli'ler kâğıdı milattan önce biliyorlardı. Müslümanlar, Semerkand'ı fethettiklerinde orada kâğıt kullanıyordu. Ticaretle uğraşan Mekkeliler, Suriye, Yemen ve Bahreyn'e gidip geldiklerine göre kâğıttan habersiz değillerdi...

VARLIKTAKİ ESRARLI TEKÂMÜL

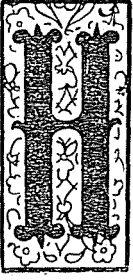
Ol ki baştan başa dün karla kefenlenmişken,
Tatlı her nağmeyi çalgın boralar yenmişken,
Ölü toprak, yeniden can bularak silkindi,
Gök yüzünden yere tabtaze baharlar indi...
Her taraf neş'eli renklerle bezendikçe bütün,
Bahçeler, bağlar, ağaçlar yapıyor sanki düğün..
Yetişen körpe filiz, bahçede boy gösteriyor,
İhtiyar bahçıvanın azmine kuvvet veriyor...
Fıskıran varlığı, gündün güne serpildikçe,
Bahçıvan, taze hayat şartını tam bildikçe,
Serer etrafa yarın, tatlı, ılık gölgesini
Kuşların, mest olarak dinler, ilâhî sesini..
Filiz artık kocaman bir ağaç olmuş yaşıyor,
Var oluş sırrı, bütün zerrelere taşıyor.
Dallar, esrarlı buharlarla yeşillendikçe,
Bin gümüş tülle sarar ufkunu, mehabetli gece...

Genç nesil; işte bu şakrak filizin aynı eşi,
Ma'neviyyatdır onun, neşv-ü nemalar güneşi..
İ'tinalarla eğer, neşv-ü nema bulmuşsa,
Hâin ellerden asıl çevresi kurtulmuşsa,
O ilâhî güneşin feyzini gösterdiği an,
Bin çiçek bahçesidir milletin ufkunda cihan.
Görmek isterse eğer millet, o mes'ud yarım,
İyi bilmek gerekir taze hayat şartlarını...
İntibak etmeyen âlemde hayat şartlarına,
Yatalaklar gibi, teslim olur elbet yarına..
Bugünün nesli, yarın, gürbüz ağaçlar gibidir
Fıtratın sırrı bu, mutlak vatanın sahibidir.
Hep bu varlıktaki esrarlı tekâmül seyri,
Erdirir ruhuna sahip yaşayan her devri...

Ali Ulvi KURUCU

Not :

Bu şiir, muhterem şairi tarafından mecmuamız için yazılmıştır. Bundan böyle her sayımızda değerli şair'den bir şiir sunacağımızı okuyucularımıza müjdeleriz. İ. M..

sinindir. İnsan kazandığı şey üzerinde tasarruf hakkına sâhiptir. Peygamber diliyle insanın malı da camı ve ırzı gibi mukaddestir. Her türlü tecavüzden korunmuştur. Alış veriş, miras bağış ve zekat gibi meşru bir sebep olmadan başkasının malı herhangi bir sebeple elinden alınmaz. Bu hüküm Mecellenin 97. maddesinde şu şekilde tesbit edilmiştir: erkesin helalinden kazandığı şey kendi-

«Bilâ sebebi meşru birinin malını bir kimse- nin ahz etmesi caiz olmaz.»

«Allah ticareti helâl ve faizi ise haram kılmuştur.» (Bakara: 275). Ticaret milletleri zengin yapar. Ancak insanlar bilhassa müslümanlar ticaretteki ah-lâksızlıklarıyla kutsal esaslarını kirletmemelidirler.

Herkesin hakkı kendisine verilmelidir. Zengin olsun fakir olsun herkes hakkına aynı derecede hak sahibidir. Herşeyin nizam ve devamı o şeyde ölçüye riayet etmektir. Göklerin ve yerin nizam ve devamı aralarındaki ölçü ve ayarlanmış cazibe kanunudur. Eğer göklerde ve yerde ölçü ve mizan olmasaydı Allahdan başka herşeyin hayatı son bulurdu. Ölçü ve dengesizliktir ki, kâinâtın hayatına son verecektir. Güneş dünyaya biraz yakın olsaydı herşey yanar ve biraz da uzak olsaydı herşey donardı.

Yıldızlar arasında büyüklüklerine ve çekim kuvvetlerine göre ölçülü mesafeler olmasaydı sema nizamı kurulamazdı. Bunun gibi iktisat ve ticaret hayatının nizam ve devamı da ölçü ve tartıya riayet etmektir. Terazinin iki kefi arasında dengersizlik bütün ticaret hayatını altüst eder. Sanayi ve imâlât alanında yapılacak eşyanın unsurları arasında ölçü ve tartıya dikkat edilmezse yapılan herşey kıymetini kaybeder ve sanayi hayatı söner.

Bakın Allah Teâla ne diyor?

«(Göke gelince) onu da Allah yükseltti bir de mizanı (ölçüyü) koydu...» (Rahman: 7 - 9). Burada Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ı dinliyelim; «Evet mizanı (ölçüyü) koydu ki mizanda (ölçüde) taşınmasınız - şeriat ve kanuna tecavüz edipte haddinizi aşmıyasınız. Mizansız iş yapmıyasınız. Yahut maddî, manevî tartıda taşkınlık etmiyesiniz de Allah Teâlânın emirlerine, hükümlerine itaat ve hukuka riayet edesiniz.

Hem vezni söz ve fiil her hususta tartmak işi- ni adaletle doğru tutun yani hem eksik tartı kullanmayın hemde tartarken insaf ve adaletle dosdoğru tartın, kendiniz için tartarken bir tarafa, başkası için tartarken diğer tarafa ağdırmayın hepsinde de terazinin dilini doğru tutun ve mizanı (tartıyı) ak-satmayın, eksiltmeyin, teraziyi kötü kullanmakla ahiretteki mizanınıza yazık etmeyin diye (Allah mi-zanı koydu ve semaya yükselik verdi.»

(Hak Dini Kuran Dili C. 7. S.4666)

Hak ister çok olsun ister az, sahibinindir. Hak- kın küçüğü de büyüğü gibi aynı derecede dava ko-

İslâm'da Ölçü ve Tartı

Celâl YENİÇERİ
(İst. Yük. İslâm Enstitüsü
mezunu)

nusu olmalıdır. Çok az da olsa başkasının hakkını sahibine iade etmek bir iman ve ahlâk işidir, ruh olgunluğudur. Adalet hissidir ki herkesin hakkını kendisine teslim eder.

Bir milletin iman, ahlâk ve adalet duygusu ken- disini imâlât ve ticaret hayatında belli eder. İmâlât ve ticaret hayatımız ahlâkımızın ve adalet duy- gumuzun maddî görüntülerindedir.

Ahlâki çöküntü ticarî ve iktisadî çöküntülere yol açmaktadır. Bir cemiyetin iman zayıflığı tera- zinin iki kefi arasındaki dengeyi zayıflatıyor. Ada- letten uzak para kazanma hırsı milletimizi sanayi alanında geri bırakıyor. Yalnız ölçme ve tartma- larla elde edilen haramlar nesillerin kanına girerek milletimizin asaletini bozuyor. Helal kazançtır ki fert ve milletlerin iyi hasletlerini devam ettiriyor.

Peygamberler kavimlerin umumî ahlâkını ol- duğu gibi ticarî ve iktisadî ahlâkını da dü- zeltmek için çok gayret sarf ettiler. Bunun misal- lerini Kur'an-ı Kerimde görmekteyiz. Hz. Şuayb Medyen ahalisine şöyle seslenir: (Hud: a: 84)

Burada sözü Elmalî'ya bırakalım «ve ölçüyü tartıyı eksik tutmayın. Bundan anlaşılır ki Medyen kavminin en mühim işleri ticâret imiş. Şüphesiz ben sizi bir hayır ile görüyorum- yani bir nimet içinde bulunuyorsunuz. Alış veriş ediyorsunuz, bu hayırlı bir iştir. Bunun gereği haksızlık etmek de- ğil insanların haklarını gözetip umumi menfaate hizmet ederek Allaha şükretmektir. Binaenaleyh

ölçüyü, teraziyi noksan tutupta hayrı berbad etmeyin, Yine şüphesiz ben sizi kuşatan bir günün azabından korkarım - Yani noksan ölçü ve tartı ile haksızlıkta devam ederseniz elinizdeki hayrı zayı ettikten başka, bir gün gelecek ki azabı hepimizi kuşatacak hiçbiriniz kurtulamıyacaksınız. Sizin böyle umumî bir azaba uğramanızdan korktuğum için bu nasihatleri yapıyorum. Ve ey benim kavmim, o halde ölçüyü ve tartıyı adalet ile yerine getirin! ve insanların eşyalarına haksızlık etmeyin ve müfsidlikle yeryüzünde ihtilal yapmayın. Adalet ile hareket edersek biz fazla birşey kazanmayız dersenez Haramını attıktan sonra Allahın size bırakacağı temiz helâl kazanç (bakiyye) sizin için daha hayırlıdır. Müfsidlikle, haksızlıkla, eksik ölçek ve tartı ile tophyacığınız haram fazlalardan netice itibarıyla daha kârlı ve daha menfaathıdır» (Hak Dini Kuran Dili C. 4 S. 2806)

Hak ve hukuk fikrini tanımayanlar yeryüzünde amansız çapulculuğa girişirler. Bunlar insanların eşyasını çeşitli yollarla aşırarak insanı kendi öz kazancından mahrum bırakırlar Terazi ve ölçünün başına yerleşen gizli hırsızlar, ticaret ve sanayi hayatının ruhu olan hak ve hukuku imha ederler. Hatta bazı rejimler, terazi ve ölçüyü de ortadan kaldırarak ferdi malına bedelsiz olarak kullanırlar. Bu rejimler, ferde mülkiyet hakkı veren ülkelerde ölçü ve tartı hırsızlığı yapanlar zihniyetinin aleni olarak ortaya atılıp teşkilatlanmasından başka birşey değildir.

İslâm hukuk kâidesine göre sahibinin emniyet ve selâmeti malı da emniyet ve selâmette kılar. Eğer biz hür kişiler isek malımızın da emniyet ve selâmeti korunmalıdır. Mal sahibinin emniyet ve selâmetini temin eden vasıtalarından biri olduğuna göre mala tecavüz, sahibinin selâmetine tecavüzdür.

Ancak kölelerdir ki, mal sahibi olamazlar. Bizî hürriyetlerini kaybetmiş köle zannedenler veya köle durumuna düşürmek isteyenler kendilerini cebimizdeki paranın sahibi zannederler. Dedelerimizin «aç tavuk kendini buğday anbarında sanır» dediği gibi bu aç gözlü insanlar da ya kafil halinde komünizmin peşinden sürüklenir veya münferiden ölçü ve terazi başında yahut başka mesleklerde hırsızlıklarına devam ederler.

Sanayi ve üretim alanında yapılan eşyanın malzeme ölçüsüne riayet etmeyenlerin İslâm dünyasında yeri olamaz. Onlarki süte su karıştırıp satırlar, ilaç yaparken tesirsiz veya zararlı maddeler kullanırlar, yağların içerisine madenî yağ koyarak insanların hayatına ve parasına kastederler. Onlar ki, tamir yaparken motorların içerisinden parça çalıp yerine kötüsünü takarlar, inşaat yaparken zayıf malzeme kullanarak mimari ölçülere riayet etmezler, sattıkları malların kusurlarını gizlemek için hertürlü gayreti sarfederler, domatesin en iyisini gösterip en kötüsünü verirler.

Onlar ki, hertürlü sahtekârlığa baş vururlar; Vay onların haline. Allahdan kurtulacaklarını mı

zannediyorlar. Resulullah onlar hakkında diyor ki «bir adam ayıplı malını safarken onu açıklamazsa Allahın gazabı altında kalmakta, melekler de ona lanet etmekte devam eder - Muamelesinde hilekârlık eden bizden değildir. (Kur'anı Hakim ve Me-âli Kerim C. 3, S. 1155)»

Müslüman, başkasını aldatamaz. Müslüman herşeyin ölçüsüne ve hakka riayet eden kimsedir. Nitekim Resulullah diyor ki «Alış veriş ettiğin zaman deki aldatmak yoktur.» Bir Hadisi Şeriflerinde de yine Hz. Peygamber şöyle söylüyor: «Ölçü ve tartıda hainlik yapıldığı zaman o kavim nebattan ve mahsuldandan mahrum edilir. Zekâtı vermedikleri zaman da yağmurları kesilir.» (Kur'anı Hakim Me-âli Kerim C. 3, S. 1155)

Allah Teala da ölçüde ve tartıda hilekârlık yapanları tehdit ediyor ve diyor ki;

«Ölçüde ve tartıda hile yapanların vay haline ki onlar insanlardan ölçekle aldıkları zaman (haklarını) tastamam alırlar - Onlara ölçekle yahut tartı ile verdikleri zaman ise eksiltendir. Sahiden onlar öldükten sonra diriltileceklerini sanıyorlar mı?» (Taffif a: 1-2-3)

Bu âyetlerin tefsirini de Merhum Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'dan dinletmeden geçemeyeceğim.

«Semavât ve arzın kıvamı muvazene ve adalet iledir ve bütün hukukun miyarı da imzandır. Onun için bir yerde hak ve adaletin tesisi için ilk evvel lazım olan şey, ölçünün herkes için müsavi olarak doğru ve dürüst olmasıdır. Bunun doğru olması için iki esas lazımdır. Birisi ölçünün haddi zatında tam olması eksik veya fazla, yalnız alet kullanılmaması diğeri de ölçmenin tam ve doğru olmasıdır.

Ölçmenin doğru olması da herşeyden evvel hak ve adalet fikriyle, ruh doğruluğunun (istikâmetinin) neticesidir. Ölçüyü, ölçeği ve tartıyı doğrultacak olan da odur. Kalb ve vicdanlarında insaf ve istikâmetle hak fikir ve imanı beslemeyenler doğru aletle dahi ölçerken yanlış ölçmekten kaçınmazlar. İnsanlar başkalarının haklarını da kendi hakları gibi tutarak düzgün bir ölçü ile ölçmek hissiyle hareket etmedikçe yanlış ölçmekten kurtulamazlar. Düşünce mikyası bozuk olan kimseler aynı hadiseyi kendileri için düşünürken başka diğerleri için düşünürken de başka türlü takdir ederler. Meselâ kendilerinin bir habbesi zayıf olmasını bir elem saydıkları halde başkasının bir habbesi zayıf olmasına ehemmiyet vermezler veya ondan bir lezzet duyarlarki, bu hal, ruh mikyasında fikir ölçüsünde bir taffif (yalnız ölçme) dir Asıl bu hâleti ruhiyye dirki, kiledede terazide yanlış tartmaya yönelir ve bu hâleti ruhiyyede bulunanlara ne kadar doğru kile ve terâzi verilse onlar yine fırsat bulup güçleri yettikçe onu suistimal etmekten çekinmezler, bunların hepsi mutaffifin unvanında dahil ve azaba mustahaktırlar.

Bundan dolayı burada hukukun tanzimi, iyilik ve hayrın tesisi için evvelâ ölçü ve tartının ıslahı

lüzumu gösterilmek üzere evvel emirde yanlış ölçme ve tartmanın cezaya uğratılacağı haberi verilmiş ve bunun asıl sebebi hak ve ahiret düşüncesini ihmal ettiren, itikad bozukluğu olduğu» ifade edilmiştir. (Hak Dini Kuran Dili S. 5645)

İslâm ticâret hukukunda, ölçülen tartılan, sayılarak veya metre ile satılan şeyleri götürü olarak toptan satmak da câizdir. Bu hüküm Mecellede şu şekilde yer alır «Mekilâl ve mevzûnât ve adediyyât ve mezruâtın; keyl ve vezn ve sayı ve zıra' ile bey'i sahih olduğu gibi cuzafen satmak dahi sahihdir» (Mecelle, Madde 217)

Bu, kolaylığı sağlamak içindir. Herkesin hakkı tastamam kendisine verilsin dersek o zaman ölçüp tartmak daha hayırlıdır. Nitekim Hz. Muhammed (S.A.) diyor ki; «yiyeceklerinizi ölçünüz ki sizin için bereketli olsun» Hz. Peygamber başka bir hadisi şeriflerinde «Sattığın zaman ölç, satın aldığın zaman da bizzat ölçüp tartarak al.»

Bu hadisi şerif bizi hiçbir tarafın hakkının zayı olmaması için çok titiz ve açık göz olmaya davet ediyor. Biz sattığımız zaman ölçerek tam vereceğiz. Satın aldığımız zaman da aldatılmamız için bizzat ölçüsüne kendimiz bakacağız veya bizim temsilcilerimiz bu şekilde hareket edeceklerdir.

Bugünkü dünyada aynı vatanın fertleri birbirini aldattığı gibi devletler arası aldatmalarda oluyor. Dış ticârette yanlış ölçüp tartarak vermek veya başka bir hileyi yapmak sadece bizim bir kaç tüccarımıza mahsus değildir. Yabancı devlet tüccarı tarafından da biz aynı şekilde aldatılıyor. O halde daima Hz. Muhammed (S.A.) in «sattığın zaman ölç, satın aldığın zaman da bizzat ölçüp tartarak al!» hadisi şeriflerine uymalıyız.

İslâm'da hububâtı muayyen kablarla ölçerek veya muayyen bir taş v.s. ile tartarak satmakta câizdir. Bu kâbin ne kadar hacimde olduğu ve bu taşın kaç gram olduğu bilinmiyebilir. Alan ve satan aynı ölçü ve ağırlığın üzerinde anlaşınca mesele kalmaz. Bu hükümde Mecellenin 218. maddesinde şu şekilde yer almıştır. «Hububatı bir muayyen kab ve ölçek ile ölçüp yahut bir muayyen taş ile tartıp satsa her ne kadar ol kab ve ölçeğin ne miktarda idüğü ve taşın kaç kıye ve dirhem olduğu mağlum değilse de bey' sahih olur.»

(Âdiyât â: 8) (Fecr, A: 20) âyetlerinde ifade edildiği üzere insan oğlu malı çok sever, bundan dolayı O, mal biriktirmek ve çok kazanmak sevdasıyla, başkalarının malını aşırıya yönelir. Onu bu kötü huyundan vaz geçirip tok gözlü yapacak olan ahirete iman ve iyi terbiyedir. Mudaffifin ayet 3 deki «Sahiden onlar (yanlış ölçüp tartanlar) öldükten sonra diriltileceklerini sanmıyorlar mı?» ifadesi de bunu haber vermektedir. Aksi halde insanları çapulcu olmaktan kurtarmaya imkân yoktur. İnsanın hayatında terbiye ve iman yoksulluğundan dolayı mal sebebiyle yapılan zulümler ve haksızlıklar hadsiz hesapsızdır. Denizlerde ve karalardaki vurgunlar mala karşı olan aşırı sevginin vahşet halini alan görüntüleridir. Deniz ticâretinin

amansız düşmanı korsanların yapmadığı zulüm mü kalmıştır. Para yüzünden nice insanlar dağa kaçırılmış ve aile yuvaları söndürülmüştür. İmanı zayıflayan ve ahlâkı çöken bugün ki dünyada da aynı hal bütün şiddetiyle devam ediyor. Dünyanın en büyük şehirlerinde ticârethaneler ve para sahipleri hergün silahlı çapulcular tarafından tehdit ediliyor. Herşeyi emin ve selâmette kılacak olan ancak İslâm nizamı ve onun ahlâk esaslarıdır. Dünyayı bugün kü durumundan kurtaracak olan da İslâmiyettir.

Allah Teâlâ insanı terbiye ve dünyayı ıslah için peygamberleri vasıtasıyla ilâhî hükümlerini bildirmiştir. Allah insanların ve kavimlerin birbirleriyle olan münasebetlerini tanzim ederek yeri ıslah etti. Fakat peygamberlerin telkin ettiği ahlâk esasları unutulup iman zayıflayınca yerin düzeni tekrar bozuldu. İslâmiyet herşeyi yeniden ıslah edecek kudrete sahip olduğu halde, bugün müslüman onu çocuğuna öğretmemek gafletinde bulunuyor. Böylece İslâm'dan habersiz nesiller yeryüzünde fesada koşuyor. Herşeyin olduğu gibi ticâret hayatının da intizamı bozuluyor. Allah Teâlâ ise yeri ıslah ettiğini bildirerek fesada verilmemesini emrediyor.

(A'râf: 85) «Medyen (evlatlarına da kardeşleri Şuayb gönderdik) Dedi ki: Ey kavmim Allaha kulluk edin. Sizin ondan başka hiçbir tanrınız yoktur. Rabbinizden size apaçık bir burhan gelmiştir. Artık kileyi, teraziyi, tam tutun. İnsanların eşyasına (karşı) haksızlık etmeyin. Yeryüzünü O ıslah ettikten sonra fesada vermeyin.»

Düzgün hareket etmek, insanca yaşamak ölçü ve tartıyı doğru tutmak bir insanın gücünün yetmeyeceği bir şey değildir. Allah insanları bu şekilde hareket etmek kabiliyetinde yaratmıştır. Bu husus âyeti kerîmede şöyle ifade edilir. (Enam : 152) (Ölçüyü tartıyı tam ve doğru tartın. Biz bir kimseye gücünün yettiğinden başkasını teklif etmeyiz. Söz söylediğiniz vakit - leh ve aleyhinde söz söylediğiniz kimse - husum dahi olsa adâleti gözetin Allahın ahidini (verdiğiniz sözü) yerine getirin.)

İnsan doğru olupta terazi arızalı olursa gene yanlış tartılır. Bu bakımdan terazilerin de kontrol edilmesi lâzımdır. Allah Teâlâ buna da dikkati çekerek İsrâ : 35 de şöyle buyurmaktadır. «... doğru terazi ile tartın bu hem daha hayırlı, akubeti itibariyle daha güzeldir.»

Bütün bu ilâhî beyanlardan anlaşılıyor ki, kimse, kimsenin hakkını aşırıya çıkarmayacak ölçü ve tartıyı da tam tutacaktır. Satıcının ne kendisine ve ne de müşteriye haksızlık etmemesi esastır. Fakat eğer satıcı müşterinin hakkını yememek endişesiyle biraz fazla tartarsa bunda da bir günah yoktur. Tercemei Tıbyan Cild 2, Hud A; 85 - 86 nın tefsirinde şöyle denilmektedir «Fazla tartmak mendubdur, fakat emredilmiş değildir.»

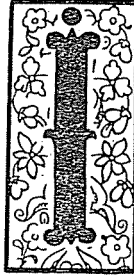
Müslüman haksızlık etmemek için can atan kimsedir. İslâmiyet öğrenilmeden müslüman olunamaz. Müslüman olmadan dünya ıslah edilemez.

Tasavvuf

Ma'ruf el-Kerhî

(V. 201/816)

Dr. Ahmed Subhi
FURAT

slâm tasavvufunun hicri III. asırdaki süratlı inkişâfında münakaşa götürmez paya sahip olan Ebû Mahtûz Ma'ruf b. el-Firûzân el-Kerhî (1), Bağdad'ın Kerh adındaki mahallesindedoğmuştu (2). Hakkında sarîh bir kayda tesadüf edilmeyen doğum tarihi, III. hicri asrın hemen başındaki vefatı nazarı itibara alınrsa, II. hicri asrın ilk çeyreğinde olmak icap eder. Aynı asrın büyük zâhidlerinden Dâvûd et-Tâî (v.165/781) ile olan münasebeti de bu tahmini takviye edmektedir.

Mâruf el-Kerhî nasrânî bir âileden geliyordu (3). Küçük yaşta iken ebeveyni onu bir mürebbiyeye vermişti. Rivâyete göre, kendisine hıristiyan terbiye ve eğitimi aşılacak istenen Mâruf, daha bu yaşta teslis adikesinin tenâkuzunu hissetmiş, hocasının baskısına rağmen Allah'ın tek olduğuna dair kanaatini izharından geri kalmamış ve neticede şiddetli dayak yüzünden kaçmıştı. Ama, kendisini pek seven ebeveyni onun birgün döneceğinden ümidlerini kesmemişlerdi. Hatta «Oğlumuz hangi dine girmiş olarak gelirse biz de ona uyarız» diyorlardı. Nihayet bu arada Âîf b. Mûsâ er-Rızâ'nın elinde müslüman olan Mâruf evine dönmüş, kapıyı vuruyordu:

- Kim o?
- Mâruf
- Hangi dindensin?
- Hanefî dininden

Vaadlerine sadakat gösteren ebeveyni onu içeri aldılar ve ayrıca kendileri de müslüman oldular (4).

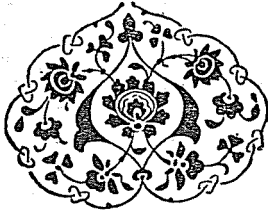
Mâruf'un Âli b. Mûsâ er-Rızâ'nın elinde müslüman oluşu mevzûunda, bilhassa şîî mutasavvıflar tarafından ehemmiyetle durulmuştur. Hatta onun, er-Rızâ'nın müridi ve zâviyesinin kapıcı-

1) Toplu halde isminin Ebu'l-Hasan Mâruf b. Firûz (yahut Âli) olduğu da zikredilir. (Bk. Menâkıb Mâruf el-Kerhî Şehîd Âli Paşa Kütüp., No. 1424, var. 2b). Mâsûmalîşâh, Âli isminin islâmiyeti kabûlden sonra Firûz yahut Firûzân yerine alındığı kanaatindedir (Bk. Tarâik 'ul-hakâik, II, 289).

2) Bk. Târihu Bağdâd, XIII, 199.

3) Tezkiret-ul-evliya I, 241; Menâkibu Mâruf el-Kerhî, 3a.

4) Tezkiret-ul-evliya, I, 242, Şezerât'uz-zeheb, I, 360; Mir'ât'ul-cinân, I, 460-1; Tarâik'ul-hakâik, II, 288.

sı olduğu da ileri sürülmüştür. Ancak Meclisi'nin, Ayn'ul-hayât'ta zikrettiği gibi, Mârûf'un bu taraflarına Terâcüm-i ahvâlden bahseden kitaplarda temas edilmeyiş, durumun aydınlanmasına imkân vermemektedir (5).

Görüldüğü gibi aslen hıristiyan bir aileye mensup olmakla beraber, küçük sayılabilecek bir yaşta hidâyeti rabbâniye mazhar olan Mârûf, girdiği bu din'in icâbatına uygun bir tarzda yaşamaya başlamıştı. Ve işte bu sıralarda bir gün Kûfe'de, meşhur zâhid İbn'us-Semmâk'ın vaazına rastlamıştı. Bizzat kendisi anlatıyordu : «Kendisine İbn'us-Semmâk denilen bir zât vaaz ediyordu. Bir ara «Kim Allah'tan tamamiyle yüz çevirirse, Allah ta ondan tamamiyle yüz çevirir; kim Allah'a kalbiyle yönelirse Allah'ta ona rahmetiy'e yönelir..» demişti. Bu sözü kalbimde yer etti; Allah'a yöneldim ve meşgul olduğum diğer bütün şeyleri bıraktım» (6).

Mârûf el-Kerhî, Dâvûd et-Tâî'nin birçok sohbetlerinde bulundu. (7). Hatta bu arada Belr b. Huney's ve Er-Rebi b. Subayh'tan birçok hadisler de rivâyet etti (8). Fakat rivâyetten ziyade ibadetle meşguliyeti naklettiği birçok hadisleri kaydetmesine engel olmuştu. Ve bu yüzden de Ebu Abdîrrahmân es-Sulemi, onun rivâyet ettiği sadece bir hadisi (9). Ebû Nuaym el-İsfahânî iki hadisi (10), İbn'ul Cevzi ise ancak yedi hadisi kaydedebilmişlerdir. (11). Mârûf'ul Kerhî'nin, Câfer b. Muhammed es-Sâdık'tan da bazı rivâyetlerde bulunduğu zikredilmiş (12) ise de bunun Mârûf el-Mekki ile karıştırılması neticesinde olduğu da ileri sürülmüştür (13).

Bu büyük sûfi şahsında top'adıgı ilim ve takvâ ile devrinin bütün büyüklerinin takdir ve hürmetini cethetmişti. Rivâyete göre büyük fakih Ahmed b. Hanbel ile Yahyâ b. Muîn onun çeşitli mevzularda düşüncelerini kaydetmek için meclisine g'derlerdi (14). Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullâh anlatıyor: Babamın top'antılarından birinde Mârûf el-Kerhî'nin zikri geçmişti. Cemaatten biri «Onun ilmi azdır» deyince, babam: «Sus! ilimden ancak Mârûf el-Kerhî'nin ulaştığı şey arzu edilir» demişti (15). Nitekim Ahmed b. Hanbel diğer bir seferinde oğlunun «Baba, Mârûf'ul-Kerhî'nin ilmi var mı?» sorusuna: «Ey oğlum ilmin başı Allah korkusu ondadır» diyecektir (16). Meşhur Süfyân b. Uveyne, Bağdad'tan karşılaştığı bir topluluğa: «Aranızdaki büyük âlim zât nasıl?» diye sormuş; onların «O da kim?» şeklindeki karşılığı üzerine «Ebû Mahfûz Mârûf'u kasediyorum» demişti. İyi olduğunu öğrenince de şöyle devam etti: «O aranızda o'dukça bu şehir halkı iyi vaziyette devam eder..» (17).

Meclislerine devam eden Abdullâh b. Muhammed el-Varrâk'ın «Onda tefekkürden başka birşey yoktu» (18) diye bahsettiği Mârûf'ul Kerhî'nin üzerinde ısrarla durduğu hususlardan biri de kulun amel dünyası idi. Onca amel, muvaffakiyetin en sağlam ve haklı kaynağıdır. Üstadı Dâvûd et-Tâî'nin arkadaşlarından birinin: «Ameli terk etmemelisin! Zira amel seni, Rabb'inin rızasına yaklaştırır» şeklindeki tavsiyesi karşısında «Bu hangi amel?» diye sormuş ve şu cevabı almıştı: «Rabbe itaate devam etmek; müslümanlara hizmette bulunmak ve onların iyiliklerini istemek» (19). Şamlı büyük sûfi Ebû Suleymân ed-Dârâni (v.215/830), bir seferinde Mârûf'ul-Kerhî'ye: «Allah'a itaat edenler buna nasıl muktedir oluyorlar?» demişti. Mârûf bu soru karşısında «Kalblerinden dünya sevg'sini çıkarmakla; eğer onların kalblerinde bir

5) Tarâik'ul-hakâik, II, 300-4.

6) Er-Risâlet'ul-Kuşeyriyye, II, Tezkiret'ul-evliyâ, I, 245; Menâkibu Mârûf el-Kerhî, 4a; Vefeyât, IV, 320; Mir'ât'ul-cinân, I, 462.

7) Menâkibu Mârûf el-Kerhî, 4b; Hatta öyle ki onun tasavvufdaki üsdâdının Dâvûd Tâî olduğu kabul edilir (Bk. Er-Risâlet'ul-kuşeyriyye, s. 158; Keşf'ul-mahcûb, 141).

8) Târihu Bağdâd, XIII, 199.

9) Tabakât'us-Sulemi, 86-7.

10) Hilvet'ul-evliyâ, VIII, 367-8.

11) Menâkibu Mârûf el-Kerhî, 4b-10b.

12) Tarâik'ul-hakâik, II, 298-9.

13) Tarâik'ul-hakâik, II, 299.

14) Menâkibu Mârûf el-Kerhî, 15a-b.

15) Târihu Bağdâd, XIII, 200; Menâkibu Mârûf el-Kerhî, 13b.

16) Târihu Bağdâd, XIII, 201; Menâkibu Mârûf el-Kerhî, 13-b14a.

17) Târihu Bağdâd, XIII, 201; Hilve, VIII, 366; Menâkibu Mârûf el-Kerhî, 13a.

18) Hilve, VIII, 365; Menâkibi Mârûf el-Kerhî, 13b.

19) Er-Risâlet'ul-kuşeyriyye, 11; Vefeyât, IV, 319.

parça kalmış olsa tek bir secdeyi bile başaramazlar» (2) diyecektir. Ona göre, dünyadan kazanılan şeye sevinmemek, kaybedilenden dolayı da ye'se düşünmemek lâzım; zira hâlis kullar, dünya kendilerine teveccüh ederse, bunu cezâsı müstâcel bir günah kabul ederler. Dünya kendilerinden yüz çevirirse «Sâlih kulların şîârına selâm olsun» derler (21).

Ancak amel'in bir lutfu ilâhî olduğu da unutulmamalıdır: «Allah eğer bir kulun hayrını isterse ona amel kapısını açar, lâf kapısını kapar; kötülüğünü isterse amel kapısını kapayıp lâf kapısını açar» (22). Amelsiz mükâfat bahis mevzuu olamayacağı gibi emek sarfedilmeden talepte bulunmak ta abestir: «Amelde bulunmadan cenneti arzulamak bir nevi günah; sebatsız şefâat beklemek bir nevi gurur; kendisine itâat edilmeyenin rahmetine ümit bağlamaksa cehâlet ve ahmaklıktır» (23).

Şu kadar var ki Mârûf el-Kerhî, mükâfatın haklı sebebi gördüğü ameli, her türlü menfaat düşüncesinden uzak bir halde yapmakta ve Allah'a sırf lâ-yık olduğu ve O'nu sevdiği için ibâdet etmekteydi. Bu husus, yakınlarından birinin: «Ey Ebû Mahfûz, seni ibâdete sevk ve halktan uzaklaştıran nedir?» şeklindeki sorusuna verdiği cevapta açıkça görülür. Mârûf el-Kerhî mezkûr suâl karşısında önces vermiş, fakat yakınının «Herhalde ölümü hatırlamandır» tarzında konuşması üzerine: «Ölüm de nedir?» demişti. Bununla iktifâ etmeyen yakını, önce «Herhalde kabir ve berzahı hatırlaman», sonra da «Cehennem korkusu ve cennet ümidi olmalı» diye devam edince dayanamamış ve: «Bunlar da nedir? Bunları elinde bulundurmanı seversen, O sana hepsini unutturur; O'nunla senin aranda bir tanışıklık varsa bu sana kâfîdir» (24) demişti. Nitekim o, tasavvufu «Hakikatleri elde etmek..» (25) şeklinde anlıyordu.

Ona göre en üstün zevk Allah'ı tanımak: (ma'rifet) ve O'nu görmektir. Vefâtından sonra Mârûf el-Kerhî'yi rüyasında gören Bağdadlı âbid Ali b. Muvaffak (v.265/878) onun bu gayesinin tahakkuk ettiğini müjdeleyecektir: Rüyamda kendimi cennete sokulmuş buldum. Orada bir sofrada oturan, sağından ve solundan kendisine iki meleğin ikramlarında bulunduğu birini gördüm. Ayrıca cennet kapısının önünde bir'nin durduğunu, kimini de geri çevirdiğini görüyordum. Nihayet en iç kısımda, Allah'a aralıksız bakan birini gördüm. Meleklerle kim olduğunu sordum, «Mârûf el-Kerhî'dir, dediler. O, Allah'a ne cehennemden korktuğu için ve ne cennetini istediğinden ibadet etmemişti; bilâkis O'nu sevdiği için ibâdet etmişti. İşte bunun için Allah ona, kendisine kıyamet gününe kadar bakmasına müsâade etti» (26).

Mârûf el-Kerhî'nin muhtelif eserlerde görülen aşağıdaki sözleri, onun aksettirilmeğe çalışılan ruh dünyasının çeşitli yankılarıdır:

—« Kim Allah'a karşı kibirlenirse, Allah onu perişan eder; kim Allah'a karşı mücadeleye girense, Allah ona boyun eğdirir; kim O'na karşı hileye kalkarsa, onu hudâya düşürür; kim O'na tevekkül ederse onu her türlü nimetten istifade ettirir; kim O'na karşı tevâzu gösterirse onu yükseltir» (27).

«Dişi, bir koyun da olsa bakışlarımızı çevirin» (28).

— «Allah'a o şekilde tevekkül et ki O sen'n muallimin, enisin ve şikâyet yerin olsun. Zira (doğrudan doğruya) insanlar sana ne fayda ne de zarar verirler» (29).

— «Ey Allahım bize, Senin bakmak istemediğin kimsenin yüzünü gösterme!» (30) (Mârûf el-Kerhî bu sözü, sultanın zikri sırasında söylemişti).

20) Tabakât'us-Sulemi, 89; Levâkîh, I, 72; İbn-u Cevzî bu suâlin Es-Seri es Sekati tarafından sorulduğunu kaydeder (Bk. Menâkibu Mârûf el-Kerhî, 22b).

21) Menâkibu Mârûf el-Kerhî, 21a.

22) Tabakât'us-Sulemi, 87; Hilye, VIII, 361; Tezkiret'ul-evliyâ, I, 243; Tarâik'ul-hakâik, II, 293.

23) Hilye, VIII, 367; Şezerât'uz-zeheb, I, 360.

24) Kût'ul-kulûb, II, 56; İhyâ ulûm'id-din, IV, 266; Tarâik'ul-hakâik, II, 292.

25) Tezkiret'ul-evliyâ, I, 244; Tarâik'ul-hakâik, II, 292.

26) Kût'ul-kulûb, II, 56; İhyâ: IV, 56; Tarâik'ul-hakâik, II, 297.

27) Menâkibu Mârûf el-Kerhî, 23a.

28) Tabakât'us-Sulemi, 88; Tezkiret'ul-evliyâ, I, 244; Menâkibu Mârûf el-Kerhî, 24b.

29) Tabakât'us-Sulemi, 87.

30) Hilye, VIII, 364.

- «Salih kullar ne kadar çok! salih kullar arasında sâdıklarsa ne kadar az!» (31).
- «Ârif kimse dünyaya müztar kalırsa, meftûn ise isteyerek döner» (32).
- «Mushaf-ı şerife, anne ve babanın yüzüne bakmak, mescidte oturmak ibâdetdir» (33).
- «Fütüvvet sahiplerinin üç alâmeti vardır: hilâfsız vefâ, menfeatsiz medh ve istemeden verme» (34).
- «Temiz kişilerin kalpleri takvâ ile açılır, iyilikle çiçek verir; fâcirlerin kalpleri ise fisku fücûrla kararır ve sû-i niyetle körleşir» (35).
- «Mehabbet halkın öğreteceği birşey olmayıp Allah'ın lütuflarındandır (36).
- «Velî'lerin alâmeti üçtür: düşünceleri Allah için, meşgûliyetleri Allah hakkında, sığınışları da sadece O'nadır» (37).

Bu sözlerin dışında yazılı herhangi bir eser bırakmamış olan Mârûf el-Kerhî, son derece mütteki ve zâhidâne yaşayışıyla gönülleri fethetmişti. Ahmed b. Hanbel, Bişr b. el-Hâris ve Yahyâ b. Muîn gibi büyük âlim ve zâhidler onu ziyaret ederlerdi (38). Kendisini tâkip eden nesilde, Ahmed b. Hanbel, Bişr b. el-Hâris ve Mansûr b. Ammâr ile birlikte, mezârı Bağdad'ta bulunan dört büyük ve'iden biri kabul ediliyordu. (39). Zâhid ve sûfilere dâir terâcüm-i ahvâl k'ıtapları da yazmış bulunan büyük Arap müellifi İbn'ul Cevzi (v.597/1200) Mârûf el-Kerhî'nin menkubelerini bir araya toplamıştır ki Menâkibu Ma'rûf el-Kerhî ismindeki bu eser, Şehid Ali Paşa kütüphanesinde 1424 numarada kayıtlıdır.

Suhreverdiyye, Mevleviyye, Nûrbahşiyiye, Safeviyye ve diğer birçok tarihatlerin geçerelerinde yer alan (40) Mârûf el-Kerhî aynı zamanda pek geniş bir irşâd ve zikir halkasının şeyhi durumundaydı. Kendisinden sonra bu faaliyet en değerli müridi es-Serî es-Sekafi (v.253/867) tarafından geliştirilecektir. Onun bu geniş muhitinde bulunup kendisinden rivayet etmiş olanlar arasında Esved b. Sâlim (Menâkib, 26b), Muhammed b. Mansûr et-Tûsî (Menâkib, 27a, 36 b, 39 b), Yahyâ b. el-Hasan er-Râzî (Menâkib, 50 b), İnb Şireveyh (Menâkib, 36 a-b, 42 a), Sâbit b.el-Heyssem (Hilye, VIII, 366), Seleme b. Gaffâr (Hilye, VIII, 364), Halef b. Hişâm el-Bezzâz, Zekeriyâ b. Yahyâ el-Mervezi ve Yahyâ b. Ebi Tâlib (Târihu Bağdad, XIII, 199) zikredilebilir.

Kaynakların ekseriyeti Mârûf el-Kerhî'nin, Ali b. Mûsâ er-Ruzâ'nın ziyaretine gelen kalabalık arasında ezilerek vefat ettiğini kaydederler. Fakat bu rivâyete, onun kendi mescidinde münferiden ibadetle meşgul oluşu nazarı itibara alınarak itiraz da edilmiştir (41). Vefatından önceki hastalığı sırasında ettiği «ölürsem gömleğimi sadaka olarak verin; zira ben dünyadan, gelişim gibi çıplak olarak ayrılmak istiyorum» (42) vasiyeti, ilk anda onun bir kaza neticesinde vefat etmediğini düşündürebilirse de mezkûr hastalığın kazadan sonra ortaya çıkabilmesi de muhtemeldir. Vefât tarihi biraz farklı olarak 200,201 ve 204 hicri senelerinde gösterilir. Bağdad'ta Dicle nehri kıyısında bulunan ve 459 hicrideki yangını müteâkip tekrar yapılan türbesi (43) eskiden olduğu gibi bugün de ziyaret edilir (44).

- 31) Tabakât'us-Sulemi, 87; Levâkih, I, 72; Menâkibu Mârûf el-Kerhi, I, 72.
 32) Levâkih, I, 72.
 33) Menâkibu Mârûf el-Kerhi, 21a.
 34) Tabakât'us-Sulemi, 39; Keş'ul-mahcub, 141; Tezkiret'ul-evliyâ, I, 243.
 35) Tabakât'us-Sulemi, 90; Menâkibu Mârûf el-Kerhi, 22a.
 36) Tabakât'us-Sulemi, 89; Tezkiret'ul-evliyâ, I, 244.
 37) Tabakât'us-Sulemi, 90; Hilye, VIII, 367; Tarâik'ul-hakâik, II, 293.
 38) Menâkibu Mârûf el-Kerhi, 15a.
 39) Menâkibu Mârûf el-Kerhi, 36a.
 40) Bu hususta fazla mâlumat için (Bk. Tarâik'ul-hakâik, II, 306 v.d.d.)
 41) Menâkibu Mârûf el-Kerhi, 54a.
 42) Er-Risâlet'ul-Kuşeyriyye, 11; Hilye, VIII, 362; Vefeyât, IV, 320.
 43) Tarâik'ul-hakâik, II, 367-368.
 44) Tabakât'us-Sulemi, 85; Vefeyât, IV, 319-320.

Maarif

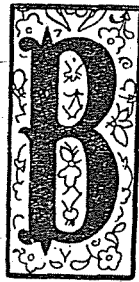
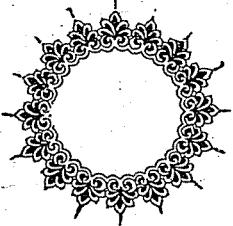
Prof. Muhammed Zafer
Ahmed el - Ansari
Terceme:
İbrahim CANAN - Paris -

İslâm Memleketlerinde Eğitim ve Kültür Problemi

TAKDİM

Bu yazı serisi Prof. M. Z. Ahmed el-Ansari tarafından bir yıl önce Almanya'da verilmiş bir konferans'ın tercümesidir. Konferans, ehemmiyetine binaen Fransızca, Arapça, Almanca ve İngilizce'ye çevrilmiş ve bastırılmıştır. Konferansta tüm olarak İslâm memleketlerindeki eğitim incelenmektedir. Memleketimizdeki eğitim meseleleri ve program çalışmalarına yardımcı olacağı ümidiyle neşrediyoruz.

- İslâm Medeniyeti -

ir milletin kaderini tayin eden en mühim unsur eğitimidir. Çünkü fertlere kazandırdığı dünya görüşü ile onların hareketlerine tesir etmekte ve davranışlarına yön vermektedir. Hayatımızda bu kadar mühim bir yer isgal eden eğitim müessesesinin gerçek önemini ifade etmeye imkân yoktur. Bunun için bu nokta üzerinde fazla durarak meselenin herkesçe görülen önemini belirtmeye, İslâmiyetin eğitim ve öğretime verdiği ehemmiyeti uzun uzun anlatmaya kalkmak da lüzumsuzdur. Burada, Hz. Muhammed' (s. a.) den önce eğitim ve öğretimin dünyanın her tarafında vasat insanın faydalanabileceği bir hak değil, sayıları pek az olan seçme bir azınlığa has bir imtiyaz olduğunu belirtmemiz kâfidir.

Müslüman milletlerin son iki asırlık şayan-ı hayret gerileme devirlerinden önceki 1200 seneden daha uzun olan şaşalı bir devir esnasında eğitim, öğretim, kültür ve medeniyet sahalarında filen gerçekleştirdiklerini incelemek de çok uygun olacaktır.

MÜSLÜMANLAR YANINDA İLMİN ÖNEMİ:

"Oku" kelimesi ile başlayıp kalemin ehemmiyetine dikkati çeken ilk vahy, ve bizzat Hz. Peygamberin (S. A.) koyduğu ka-

ideler ve fiili tatbikatı, müslümanların vicdanında ilim talebine ve öğretime karşı koymak bilmez bir arzu husule getirmişti. Bu ilim öğrenme aşkının neticesi pek muhteşem oldu: BİR ASIR geçmeden müslümanlar, insanlığın o güne kadar teraküm etmiş bulunan fikir hazinesinin tamamına liyakatli vârisler oldular. Buna kendilerine has düşünce ve gayelerinin ışığı altında yeni bir yön vermek hususunda gayret gösterdiler: 12 asır müddetince ilim meş'alesini taşıyan, dünyanın insanlarca malûm her köşesine marifet nurunu yetiştiren onlar oldu. Bu, gayr-i müslimlerin de zamanımızda tasdik ettikleri tarihi bir gerçektir. Bir buçuk asır öncesine kadar müslüman memleketler çok yüksek bir edebî seviyeye ve çok mütekâmil ve parasız bir tedrisata istinad eden büyük sayıda ilim müesseselerine sahiptiler. Sadece arapça olarak neşredilen kitapların sayısı bütün Avrupa lisanlarında neşredilen kitaplardan daha önemliydi. Avrupalılar, müslümanlarca terkedilen bu ilmi miras sayesinde, onlardaki dahili tefrikalardan, uyusukluktan, neme lâzımcılıktan, içine düşmüş buldukları müsrifâne geleneklerden istifade ederek ilerledi ve neticede müslüman memleketlerin büyük kısmını istilâ ederek müslümanları siyasi esarete mahkûm etti.

ŞİMDİKİ GAFLETİMİZ:

Şimdi son otuz seneden beri dünyanın siyasi manzarası müslümanlar lehine oldukça değişti. Fırsattan istifade, müslüman dünyası büyük ekseriyetiyle siyasi hürriyetini elde etti. Siyasi isteklerin gerçekleşmesinden sonra esas ve temel dâvamız olan eğitim ve kültür probleminin birinci derecede nazarı itibara alınmış olması gerekecekti. Fakat hal böyle olmadı. Tersine siyasi hürriyetimizi kaybettiğimiz zamankinden daha büyük bir süratle dışarıdan gelen çok daha kesif, çok daha muazzam kültürel taarruzlara kendimizi belki de isteyerek bırakıverdik. Bu durum, öncekinden daha beter olan "kültürel esaret" le neticelenecektir.

Yabancı esareten kurtulan İslâm milletlerinden pek azı "tamamen müstakil bir hayat yaşamak ve insanlık dâvasına müsbet ve makûl bir hizmette bulunmak isteyen bir millet için" diğerlerinden ayrı kültürel bir varlığa sahip olmanın ve her çeşit istiklâli kazanmış bulunmanın zarurî olduğunu gösterebildiler. Bütün müslümanların bu gerçeği kavramış olmaları gerekirdi. Fakat onlar kendilelrinin Allah tarafından "bütün insanlığa hak ve fazilet yolunda rehber olmak, hak'ka ulaşmaya mani her çeşit haksızlık ve fenalığı bertaraf etmek" gibi herkese şamil bir görevle vazifelendirilmiş bir millet olduklarını anlayamadılar.

Ashında her biri sayfalar dolusu açıklamayı gerektiren bu kısa ve temel izahtan sonra İslâm Dünyasında bugün mevcut kültür ve eğitim usulünün özelliklerine temas edebiliriz.

İKİ ÇEŞİT EĞİTİM SİSTEMİ:

İslâm dünyasının öğretim usulünde en bariz iki ayrı sistemin beraberce varlığıdır. Bu sistemler, gayeleri, programları, gelenekleri ve hattâ fiziki çevreleri itibariyle birbirlerinden tamamen farklıdır. Yanyana varlığını devam ettiren bu iki sistem, biri diğerinin görüş noktasını takdir etmekten uzak, hayat görüşleri büsbütün ayrı iki farklı nesil vücuda getirmiştir.

MEDRESE SİSTEMİ:

Bu sistemlerden biri "geleneksel usule bağlı eğitim sistemi" diyebileceğimiz bugün tamamen değişmiş olan asırlar öncesinin şartlarına göre vücuda getirilmiş eski sistemdir. Programı genel olarak dini ilimleri ihtiva eder. Bir de belâgat, mantık gibi bazı yardımcı dersler vardır. Bir zamanlar bu okullar bir cemiyet idare edecek yeterlikte insanlar yetiştirdiği gibi islâmî konularda ve diğer çeşitli ilim dallarında her çeşit mütehassısı yetiştirmişti. Bu sistem, dünyanın bütün cepheleleriyle muazzam bir şekilde tekâmül ettiği son asırlarda kendi kendine bazı küçük tadilatla maruz kaldı ise de pek tabii bir netice olarak böyle bir eğitim usulü tesir ve otoritesini günümüzde kaybetti. Bugün yaşamakta olan sistem, muasır cemiyeti idare edecek elemanları yetiştirmek gayesi ile görevli değildir. Çünkü bu elemanlar iktisatçı, içtimaiyatçı, ilim adamı, idareci, mimar, teknisyen, mühendis, diplomat.. kısaca bugünün cemiyetini görebilecek yetenekte kişilerdir. Halbuki medreseler bugün sadece dini sahaya tahsis edilmiştir. İmam, hatip, müfti, müezzin ve dini öğretim yapacak olan öğretmenler yetiştirir.

MEDRESELERİN HATASI:

Burada belirtmemiz gereken bir husus - ki sebeplerini açıklamak uzun sürecek - bu okulların değişme ve tekâmül göstermeden kalmış olmasıdır. Bu haliyle bugünün realitesinden oldukça uzak ve hayatın tekâmülüyle ortaya çıkan yeni şartların zarurî isteklerine cevap vermeye elverişli değildir. Hemen hemen her memlekette müslümanlardan büyük ve kuvvetli bir grup - tamamen kasıtlı olmasa da - yabancıların da fiili yardımıyla yabancı eğitim sistemlerini olduğu gibi aktarmıştır. Burada gittikçe büyümeye devam etmekte olan ve düşünce ve fikir birliği üzerinde ve müslüman toplumun müsbet inkişafın-

da büyük zararlara sebep olan iki münevver kitle arasındaki muazzam uçurumu husule getiren bu gift sistemi ortaya çıkaran sebep ve şartların münakaşasına girmeyeceğim.

MEDRESELERİN OYNADIĞI MÜSBET ROL:

Bununla beraber bu beyanlarımız geleneksel eğitim sisteminin cemiyette asla faydalı bir rol oynamadığı veya oynamamakta olduğu fikrini vermemeli. En kötü ve acıklı şartlar içerisinde müslüman kitleleri din ve geleneklerine bağlıyan unsurların sapaşğlam korunmasını onlara (d'ni okullara) borçluyuz. Nitekim, müslümanlar maruz kaldıkları yabancı hâkimiyete rağmen şahsi, öz varlıklarını muhafaza edebildilerse bu, birinci derecede bu okullar ve bu okullardan yetişenler sayesinde o'muştur. Bunlar milleti - neticede islâmiyeti terke götüreren "idraksiz, batılılaşma hastalığı" çubalarına karşı firen vazifesi görmüşlerdir. Eğer aramızda bu sınıf bulunmasaydı, batılılarla olan temas çok daha yıkıcı olacaktı.

DIŞARIDAN GİREN YENİ SİSTEM:

Diğer sisteme gelince, bu dışarıdan getirildi. İslâm memleketlerinin hepsinde dışarıdan alınmış olan bu sistem birinden diğerine aralarında ufak tefek fark bulunsa da esasta birleşirler. Esas prensipler her memlekette aynıdır. Bu sistem her tarafta aynı neticeyi verdi ve aynı problemleri vücuda getirdi. Günümüzün bazı zaruri ihtiyaçlarını temin edebilme kabiliyeti onun kuvvet ve devamını sağlamaktadır. İlim adamları, mühendisler, iktisatçılar, v.s. yetiştirmek bunun görevidir.

YENİ SİSTEMİN GETİRDİĞİ FELÂKET:

Bu sistemin bu faydası dışında öyle korkunç zararları vardır ki, sistemi bütünüyle cemiyetimize zararlı kılmaktadır. En büyük felâhğı asıl geleneklerimiz ve parlak mazimizle aramızdaki bağları koparmış olmasıdır. Bu yeni eğitim sisteminin yetiştirdikleri, yabancı prensipler karşısında tek taraflı bir hayranlık (Garb hayranlığı) ve kölece taklitçilikle meşbu'durlar. Onlar bir yanda ilim ile ilmi tabikatin arasında öte yanda, akide ile kültürel prensipler arasında basit bir tefrik yapacak yetenekten tamamen muhrumdurlar. Ebedi nur ve medenileşme kaynağını garb'ta görürler. Neticede bu şahsiyetler bir münevverin asli sıfatı olması gereken "tenkit etme yeteneği" ni kaybettiler. Ve bir takım düşüncesiz taklitçi ve her şeyi hazır bekleyen parazitler oldular.

Bu sistem kültürel temelden mahrum genç bir nesil vücuda getirdi. Bunun neticesi olarak gerek kıyafet, gerek içtimai yaşayışla ilgili olarak Batı dünyasında ortaya çıkan her

bir mânâsız ve delice modalar bizim gençlerimiz tarafından taklid edildi. Böylece kendi pek değerli geleneklerimizin büyük bir kısmı kayboldu ve gittikçe kaybımız millet zararına büyümektedir. Bu kere, körü körüne batıyı taklid yerleştikten sonra bu çeşit gençlerin kulağında Allahın emirleri ve peygamberinin (A. S.) tavsiyeleri bütün kıymet ve kuvvetini kaybetti. Bundan böyle tehlikede olan sadece bizim gelenekçi hayatımızın vehe ve bütün olarak bünyesi değil, bizzat bizi İslâm'a bağlayan tarihi bağlar tehlikededir ve tehlide maruzdur.

BATININ TEKNİĞİNİ NEDEN GETİREMİYORUZ?

Asımızdaki olaylar karşısında bizi böyle kaygısız davranmağa sevkeden telâkki bizim batının tecrübe ve icraatlarından istifade edip onları tatbik sahasına koymamızı imkânsız hale getirmektedir. Nitekim bu asrileşme hastalığı halkımızı sabırla ilmi lâboratuar çalışmaları yapmaktan ziyade, meyhaneye ve dâns salonlarına devama sevketti. Üstelik bu garbılılaşma hastalığı bizde ne vazife aşkı, ne çalışma alışkanlığı, ne de sistemli ve ısrarlı bir gayret kabiliyeti husule getirdi. Halbuki bütün vasıflar batılı milletlerin meyvesini yedikleri ve onları bizden ayıran mümeyyiz vasıflarıdır. Biz bu üstün vasıfları inkişaf ettireceğimiz yerde bizi daha ziyade nefsanî arzularımızın tatminine ve egoistlikte derinliğe sevkeden yabancı hayatın, zahiren hoş görünen cihetlerini benimsemeye yöneldik. Halbuki Avrupa hayatının bizi cezbeden tarafı - bizzat basiret sahibi batılı müşahitlerin ifadesiyle - batı medeniyetinin yıkılmaya yüz tuttuğunu ifade eden deliller ve şahitlerdir. Tarih okuyanlarca malumdur ki: tarihte başka milletlerle temas halinde olan bir millet temas ettiği milletin kültüründen kendi kültüründe bulunmayan üstün vasıfları asla alma yoluna gitmemiştir. Eski Yunan'ın Roma ile olan teması ve Roma'ya olan tesiri meşhurdur. Bu temasta Roma'yı cezbeden şey, ne Yunan düşüncesi, ne de umumî hayata iyice nüfuz eden demokrasi ruhu oldu. Buna mukabil, zahiri ve sathî meharetlar, şehevî ve cazip sefalet ve devrin vasat Yunanlısının karakteri olan çabucak vicdanî kanaatını değiştirme kabiliyeti Romalıları meftun etti. Batı ile olan temasımızda bizim durumumuz da bundan farklı olmadı. Avrupanın sadece zahiri, şehevî ve düşük taraflarını benimsemeye en büyük hisse bizim eğitim sistemimize aittir.

Diğer milletlere olan aşırı perestiş ve onların prensip, hattâ mizaçlarını şüursuzca benimsemeye başhyahdan beri hep hazır konan parazit bir ruh ortaya çıktı ve kendimize has bir fikir yaratma kabiliyeti yok oldu. Böyle

bir millettten en ufak orijinal, yaratıcı yahut teşvik edici bir şey bekleme ümidi de çok zayıftır. Halbuki bunlar batı medeniyetini husule getiren ruhun mühim vasıflarındandı.

SIYASİ İSTİKLÂLİN DEVAMI, KÜLTÜR İSTİKLÂLİNE BAĞLIDIR:

Bu yabancı sistem milli ve müstakil bir benliğe sahip bir millet olarak kendimize has keşif ve icadlarda bulunmamıza engel olmaktadır. Bu bizi "Kültür Köleliği" denen daha meş'um bir duruma götürüyor. Eğer istiklâl sadece düşman askerinin yurttan kovulmasını ifade etmiyor, daha başka şeyleri de gerektiriyorsa bu kültür emperyalizmin! memleketimizden tamamen sürüp çıkarmak için mücadeleye devami gerektiren pek çok şey var. İşte ancak o zaman hakiki istiklâlimizi gerçekleştirmiş olacak, maddî ve mânevî kalkınmamız için gerekli gayrete kendimizi verebileceğiz. Kültürel istiklâl olmadan siyasi istiklâl de devamlı ve gerçek olamaz ve daima başkalarının peyki olmaya devam ederiz.

BUGÜNKÜ DURUMUMUZ:

Daha önce vukua gelen hâdise'erin aydınlığında ortaya çıkan durum şöyledir: Bugün mevcut haliyle gelenekçi eğitim sistemimiz çok iyi düşünülmüş reform ve islahatlara ve 20. asrın ikinci yarısındaki bir toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilecek kabiliyete muhtaçtır. Burada zikretmiyeceğimiz tarihi ve siyasi sebeplerle bu sistem, insanöğünun ve teknikte başarmış olduğu fevkalâde ilerlemeyi hakkiyle takdir edememiştir. Aynı şekilde bugün mevcut bünyesiyle aldığımız takdirde bizi gerilik ve güçsüzlükte kalmaya mahkûm edecek olan bugünkü hayat şartlarının karşık eğitim sistemini de takdir edip kavrayamamıştır. Diğer taraftan bu sistemin yetiştirdiği kimseler tam olarak günlük hayatın akışına ve pek karşık mekanizmasına ayak uydurmuş da değillerdir. Bu kimseler devamlı olarak mevkilerini kaybetmekte ve islâmî eğitimin ışığı altında müslüman cemaatların hayatına yön vermek maksadiyle onlara rehber olup hakkı duyurmaktan ibaret olan malûm gayelerinden de gün begün uzaklaşmaktadırlar.

Diğer taraftan islâm memleketlerine sokulmuş olan yabancı eğitim sistemleri de milli varlığımızı muhafaza hususunda ve islâmî-

yete bağlılığımızın devamında ve insanlık davasında üzerimize düşen meşru rolü oynayıp hekesce hürmet edilen bir millet olma gayemizde büyük, pek büyük bir tehlike teşkil etmektedir.

YAPILACAK İŞ: İki Sistemi Birleştirmek.

Mevcut durumun daha fazla devamına tahammül edemeyiz. Çünkü bu durum birbiririyle uzlaşmasına imkân olmayan; ve tamamen zid devranlarıyla biri diğerinden ayrı iki sınıf vücuda getirdi. Bu durum bir takım vazife ve mes'uliyetler taşıyan bir millet olarak milli varlığımıza gerçek bir tehlike olacak derecede dahili karışıklıklara götürebilecek zıt kuvvetler husule getirmiştir. Bu durumdan yegâne kurtuluş yolu "eğitim problemimizi yeni baştan ele alıp, bugünün mevcut şartlarının bütünü muvacehesinde değerlendirek tamamen (milli ihtiyaçlara) müstenid yepyeni bir eğitim sistemi vücuda getirmektir. Bu sistem beşeri marifetin devamlı yayılma ve geçme hâlinde bulunduğu sınırlara kuşku ile bakmamalı, fakat dışarıdan gelecek bu bilgi ve marifeti islâmîyetin ilim için emretmiş bulunduğu çerçeveye içerisine yerleştirmelidir. Bu ölçüye ulaşmak için "Harici bilgileri" mücurret ve oldukları gibi değil, insan hayatının gayesi ile mutabık münasebetler çerçevesinde kendimize mal etmeliyiz.

Hız. Peygamber (S. A.) den nakledilen birçok hadislerde "ilim" mefhumu "faydalı" ve "yararlı" hıkla vasıflanmış ve faydasız ilimden Allahın himâyesi dilenmiştir. Eğer bugünün dünyası, ilmin yardımıyla toptan bir yıkım ve imhaya doğru koşuyorsa bu durum, islâm'ın belirttiği şekilde "ilmin gerçek rolünün ve insan hayatının gayesiyle olan münasebetinin" bilinmemesinden, ya da buna önem verilmemesinden ileri geliyor.

Bir eğitim sistemini bütün teferruatıyla münakaşa etmek bir kişi için gücünün dışında bir iş olsa gerek. Burada, müslüman münevverlerden bu meselenin toptan nazara alınarak birçok cihetleriyle gözden geçirilmesini teklif ediyorum. Bilhassa arzum, - bu sahada bir kalem tecrübesi yapmış olmaktan ziyade - teklif edilen eğitim sisteminin ulaşmak gayesiyle nazarı itibara alması gereken gaye ve hedeflerini ortaya koymaktır.

(Devam edecek)

RUBÂİ

SUS!.. DİNİME KÜFR ETME.. DEVİR, BAŞKA DEVİR!..
BİLSEN TITRERSİN, BİZE KİM HÂMİDİR?
CAN, DİNE FEDÂ.. KES ŞU MÜNÂFIKLİĞİNİ;
SABRİN SONU VAR.. ÖFKEMİZ İSLÂMİDİR!

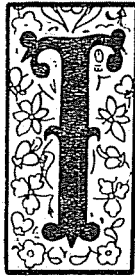
Dr. CAHİT ÖNEY

Hukuk

Bekir YÜCEL
(Stajyer Avukat)

*İslâm Hukukunda ve
Ticaret Kanununda:*

Ticari Doğruluk

icari faaliyetin hız'a inkişafı ve evrensel bir mahiyet alması sonucu, Avrupa Devletleri, ticari hayatın zaruretleri olan sür'at, kolaylık ve emniyet ihtiyacının temini için umumi hükümlerden ayrı olarak hususi hükümlerle ticari hayatı tanzim yoluna gitmişlerdir. Böylece Ticaret Hukuku adıyla müstakil bir hukuk dalı ortaya çıkmıştır (1).

Mer'î Ticaret Kanunu, Prof. Dr. Ernest E. Hirsch'in hazırladığı ve 1951 yılında Türkiye Büyük Millet Meclis'ne sunulan tasarıdır. 1957 yılında kabul edilmesi ile yürürlüğe girmiştir (2). Burada şunu ehemmiyetle belirtelim ki 1951 de sunulan tasarı uzun müddet-tabiri caizse-rafa kaldırıldıktan sonra 1957 yılında aletince kabul edilmiştir.

Ticaret Kanununun üzerinde durmak istediğimiz hususları TK. 1/2-TK. 2 ve TK. 20/2 madde hükümleridir. TK. 56 ve devamı maddeleri de haksız rekâbeti düzenlemekte ve yukarıdaki maddelerle ilgilidir.

TK. md. 1/2, «Hakkında ticari bir hüküm bulunmayan ticari işlerde mahkeme, örf ve adete, bu dahi yoksa umumi hükümlere göre karar verir.» Ticaret Kanunumuz bu hükmü ile ticari örf ve adeti, umumi hükümlere yani Borçlar Kanunundaki hükümlere tercih etmiştir. Bu da ticari örf ve adete verilen yerin ne kadar ehemmiyetli olduğunu gösterir. Şimdi, bu vaziyete göre memleketimizdeki ticari örf ve adetlere vâkıf olmak, umumi hükümlere vâkıf olmak kadar ehemmiyet kesbetmektedir. Ticari örf ve adet ise şüphesizki dürüstlük kuralına, emniyet ve itimada, kolaylık ve sür'at esaslarına müsteniden kurulmuştur. Dolayısıyla, dürüstlikle ilgisi olmayan, emniyet ve itimada dayanmayan, kolaylık ve

(1) Ticaret Hukukunun muhtariyeti hakkında çeşitli münakaşalar vardır. Bu münakaşalar için Bk. Ticari İşletme Reha Poroy - İst. 1966 s. 10 - Hukukî Ticaret - Ahmed Resid - İst. 1311 s. 40

(2) Ticari İşletme - Reha Poroy - İst. 1966 s. 13

sür'at sağlamayan örf ve adetler kabuletmek çok zordur.

TK. md. 2/2, «Bir bölgeye veya bir ticaret şubesine mahsus olan ticari örf ve adetler umumî olanlara tercih olunur...». Bu hüküm daha da önemlidir. Ticari örf ve adeti bir ticaret-hanenin mütaden yapageldiği muamelelere de teşmil etmiştir. Artık örf ve adete subjektiflik girmiştir.

Ticari hayatın hızla inkişafına ve bu hayatın Ticaret Kanunları ile özel olarak tanzimine rağmen, ticari hayatta doğruluk, itimat, iyiniyet sağlanamamıştır. Çok «grift» bir hal alan ticari hayat, büyük vurgunların, hırsızlıkların, dolandırıcılıkların metaî haline gelmiştir. Ticari yardımlaşma büyük miktarda faizle verilen kredilerle olmakta ve buna itibar edilmektedir. Ticari ahlâk alabildiğine bozulmuştur. Bir mal hakiki değerinin bir kaç misli fiyatla satılmakta, müşteriler için hertürlü desisel yollara tevessül edilmektedir. Meselâ, bu gün memleketimizde halkımızın temiz dini duyguları, bilhassa Yahudiler tarafından sustimal edilmekte, ismi Manukyan ise Mahmud, İshador ise İsmail diye tabelasına isim koymakda, dükkânının içine Besmele ve âyeti kerimelerle süslü levhalar asmaktadır. Bir Yahudinin, bir Ermeninin yaptığı maalesef müslümanlar da yapmaktadır.

TK. 20/2, «Her tacirin, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi lâzımdır.» demekle tacirlere, tedbirli ve ileriye makul ve mütad bir oranda gören bir tacir gibi (objektif ölçü) davranmak mükellefiyeti yüklenmiştir. TK. 56 ve devamı maddelerde de haksız rekâbet hükümleri düzenlenerek, doğruluk ve itimadın sağlanmasına çalışılmıştır. Ticaret, muhakkak ki kazanç ve rekâbet esaslarına dayanacaktır. Fakat aşırı rekâbet ve kazanç hırsı, tacirin, ticari doğruluktan, hüsnüniyet kurallarından uzaklaş-

masına, gayri meşru vasıtalara başvurmaya sebep olur. Bu sebeble de ticari hayatın tanzimine ihtiyaç olduğu gibi ticari ahlâkın da yerleştirilmesi zaruridir.

İmdi, Ticaret Kanununun yukarıda incelenen hükümlerinin İslâm Hukukundaki tanzim tarzlarını inceleyelim.

İslâmiyetde çeşitli kazanç yolları vardır. Ticaret, efdaliyetce bu kazanç yollarından ikincisi ve kıymetli bir kazanç yoludur. (3) İslâmiyet ticareti teşvik eder. Kur'anı Kerim de «Allah alışverişi (ticareti) helâl, ribâyî (faizi) haram kılmıştır.» (4) denilerek ticaretin makbuliyeti ortaya konmuştur Hz. Muhammed (S.A.S) de bizdislerinde, «Rızık onda dokuz ticarettir.» diğer bir hadislerinde de, «Doğru muameleli müsülman bir tacir peygamberler ile, siddıklar ile, şehitler ile hasır olur.» buyurmuşlardır (5). Hz. Muhammed (S.A.S) de biz zat ticaretle meşgul olmuşlar ve ticaretteki doğruluk ve ahlâkı ile herkese kendisini sevdirmişlerdi. Müslüman ticaret erbabı için Hz. Muhammed (S.A.S) in ticari hayatı tek örnektir.

Ancak, İslâmiyet ticareti teşvik etmek ve helâl kılmakla beraber ticari hayatı başboş bırakmamıştır. Ticari münasebetlerde doğruluğu, emniyet ve itimad, ticari yardımlaşmayı tam manasıyla hâkim kılmak prensibler koymuştur. Bu prensibler İslâm Hukukunun ticari kaideleri haline gelmiştir. İmâmı Âzâm Ebû Hanife bu ticari kaideleri dört esasa bağlıyor (6).

1 — Semen ve bedelin malûm olması,

2 — Ribâdan kaçınmak,

3 — Ticari örf ve adet,

4 — Ticaret namus ve ahlâkı;

Ticari muamele ve münasebetlerde ticari doğruluk, hüsnüniyet ve itimat esastır. Yukarıdaki dört esas da bu prensiblerle sıkı sıkıya bağlıdır.

Kur'anı kerimde ticari muamelelerde hüsnüniyetin,

itimadın ve emniyetin ne şekilde gerçekleştirileceği açık açık izah olunmuştur (7). Gaye ticari hayatta iyi münasebetler tesis etmek, nizadan mümkün olduğu kadar kaçınmaktır. Resûlullah (S. A. S.) ticarete alıp sattığı şeyi ölçmekte ve tartmakta bereket olduğunu (8) beyanla ümmetini ölçmeye ve tartmaya teşvik etmiş ve nizaların bu şekilde azalacağını belirtmiştir. Ticari münasebetlerde doğruluk, itimat ve emniyet (emanet) üzerine hadisler pek çoktur. Konunun izahı bakımından bunlardan bazıalarını burada açıklayalım!.

«Ebû Hüreyre'den rivayet edilir ki, Resûlullah (S. A. S.) bir gün satışa arz edilmiş bir yiyecek yığınının önünden geçiyordu. Elini bu yığına daldırdı ve parmaklarının ıslandığını hissetti. Mal sahibine dönerek: «Ey sâhib bu ne hal?» demesi üzerine malı satan: «Ya Resûlullah yağmur yağdı da ıslandılar.» dedi. Resûlullah: «O halde niçin ıslandığını halkın görmesi için üst kısma koymadın?» diye sordu ve, «Aldatanlar benden değildir.» dedi. (9).» Bu hâdisden anlaşılacağı üzere, maldaki ayıpların gizlenerek satılması yasaklanmıştır. İslâm Hukukunda satılan malın ayıplı olması, alıcıya akdın feshini istemek veya akdi fesh etmeyip, satıcıdan tazminat istemek hakkını verir.

«Abdullah İbnî Ömer rivayet ediyor. Resûlullah (S. A. S.) devenin karnında olan yavrusunu satmaktan nehyetti (10).»

(3) Büyük İslâm İlmihali - Ö. N. Bilmen İst. 1966 s. 438 - Mecmau'l-Adâb Elhac Muzaffer Ozak İst. 1958 s. 178.

(4) El-bakara s. 275.

(5) Büyük İslâm İlmihali - Ö. N. Bilmen İst. 1966 s. 439.

(6) Ebû Hanife - M. Ebû Zehra Terc. Osman Keskioğlu. 1966 s. 341.

(7) El-bakara s. 282-283.

(8) Sahih-i Buhari - Mehmed Vehbi H. No. 755-756.

(9) Faiz Nazariyesi ve İslâm - E. İkbâl Kureşi Terc. Salih Tuğ 1966 s. 87.

(10) Sahih-i Buhari - Mehmed Vehbi H. No. 760.

Bu hadisten maksat, meğhul ve teslimi mümkün olmayan şeyleri satmanın caiz olmadığını belirtmektir. Böylece, İslâm Hukukunda meğhul ve ifası imkânsız edimler kat'iyetle yasak edilmiştir (11).

Ticari doğrulukla bağdaşmayacak bir usul de satıcıların, müşterilerini malı almaya ikna etmek için yalan yere yemin etmeleridir. İşte, İslâm Hukuku'nda bu şekilde hareket de men edilmiştir. Bir hadislerinde Hz. Muhammed (S. A. S.), "Yemin malların müşterisini çoğaltır, bol eder, fakat bereketini ortadan kaldırır." (12) buyurmuşlardır. İslâm Hukuku İhtikârı (bir şeyi azaltıp kıymetlensin diye saklamak - Karaborsa) da yasak etmiştir. Müşterilerin ezilmesine müsaade edilmemiştir (13).

Kur'anda ticari yardımlaşma teşvik edilmiştir. "Eğer borçlu darlık içinde bulunuyorsa ona geniş bir zamana kadar mühlet verin. Sadaka olarak bağışlamanız işe eğer bilerseniz sizin için daha hayırlıdır." (14). "Öyle bir günden sakının ki o günde Allaha döndürüleceksiniz ve herkese kazandığı tastamam verilecek, onlar hiçbir haksızlığa uğramayacaklardır." (15). Bu ayetlerde görüldüğü gibi darlık içinde bulunan borçluya mehil vermek ve hatta onu borcundan ibra etmek ticari yardımlaşmanın en üst derecesidir.

Ayrıca Allah (C.C.) kur'anı kerimde, ticari ahlâkın tam olarak yerleşmesi, ticari işlerde itimadın teessüsü için fa'izi kat'iyetle yasak etmiştir (16). Çünkü faiz alıp vermek ticari ahlâksızlığa vesile olmakta, tarafların birbirine itimadını azaltmakta, ticari hayatın yüzkarası tefeciliğin doğmasına yol açmaktadır (17).

Yukardaki izahlarımızda, önce mer'î Ticaret Kanunumuzdaki, sonra da İslâm Hukukunda ticari doğruluk, itimat ve emniyetin ne yolda temin edilmek istendiğini kısaca göstermeye çalıştık. Görülüyor ki aynı müesseselerin her iki

hukuk sisteminde de çeşitli düzenleme tarzları vardır. İlmî çalışma zihniyetinin olması gereken Hukuk Fakültelerimizde maalesef İslâm Ticaret Hukukundan birkaç kelime dahi bahsedilmemektedir. Biz, bu ilmi noksanlığın İslâm Hukuku Kürsüsü ihdası ile giderileceğine inanıyor, "İslâm Hukuku Kürsüsü" nün kurtarılmasının zaruri olduğunu tekrar belirtiyoruz (18).

Hangi dine mensup olursa olsun, herkes, kendi dininin icap'arının kendileri hakkında tatbikini ister. O halde Müslüman Türk olan ticaret erbabı da, kendi bünyelerinde, İslâm dininin icaplarına uymak zorunda oldukları gibi ticari münasebetlerinde de İslâmın ticari doğruluk hakkındaki kadelerine uyacaklardır. İslâmi-

yet, Hıristiyanlık gibi sadece uhrevî hayatı değil, dünyevî hayatı da düzenlemiştir. "Herkes, vicdan ve dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir... Kimse dinî inanç ve kanaatlarından dolayı kınanamaz." (1961 anayasası md. 19). Lâiklik de bu şekilde düşünceye mani değildir.

(11) Ebû Hanîfe - M. Ebû Zehra Terc. Osman Keskiöglü 1966 s. 346 -

(12) Sahih-i Buharî - Mehmed Vehbi H No 742.

(13) Büyük İslâm İlmihali - Ö. N. Bilmen s. 441.

(14) - (15) El-bakara s 280-281.

(16) El-bakara s. 275-276-278-280. Al-i İmrân s. 130. En-Nisâ' s. 160-161.

(17) Geniş malûmat için bak. Faiz Nazariyesi ve İslâm - E. İkbâl Kureşi Terc. Salih Tuğ 1966.

(18) İslâm Medeniyeti mec. sayı 9 s. 17-18.

YA HABİBELLAH!

Sevdim seni ben, sevmeye lâyık diye sevdim,
Bir banzeri yok, herkese fâik diye sevdim.

* * *

Kurban olayım âleme rahmet diye mutlak,
Hâlık seni övmüş de yaratmış diye sevdim.

* * *

Allah ile birlikte anar ismini diller.
Rabbın sana, sen Rabbine âşık diye sevdim.

* * *

Her hükümü saadet yoludur kurduğu dinin,
Her sözü hak, vahyile nâtik diye sevdim.

* * *

Vaadinde emin, ahd-i sebâtında kavidir.
Ahlâkı güzel, sireti Kur'an'a mutâbık diye sevdim.

* * *

Ey mefhar-ı âlem! seni ruhumla ezelden
Her derde şifâ vermede hâzik diye sevdim.

* * *

Kalb-i Kur'an'a muzaaf ismime lâyık amelim yok
Seni mü'minlere erhâm, müzniblere eşfa' diye sevdim.

Yasin KUTLUĞ

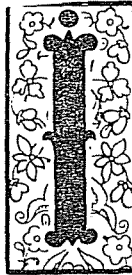
(Eski Gaziantep Meb'usu)

Sosyoloji

Hekimoğlu İSMAIL

Y. M. C. A.

(KAYBETTİĞİMİZ HİKMET)

İslâm İmparatorluklarında camiler birer külliye şeklindeydi. Külliye Arap memleketlerinde üniversite manasına gelir. Fakat Türk fonetiğine külliye olarak geçmiş, (adeta) cami müstemilatı manasında kullanılmıştır.

Mesele «Fatih Külliyesi» yahut «Cami-i Kebir Külliyesi» denince akla şunlar gelirdi :

1 — Cami; yani ibadet edilen yer, 2 — Kütüphane, 3 — Okuma odaları, 4 — Medreseler; yani mektepler. 5 — Aşhane. Talebeye (bazan da halka) yemek dağıtılan yer., 6 — Çocuk bakım evleri 7 — Müderris (Öğretmen) odaları, 8 — Yatakhaneler, 9 Cakıf Yani külliye gelir sağlıyan yerler.

Bir camiye cemaat ne kadar lâzımsa bu saydığımız şeyler de o kadar lâzımdır. Zaten cemaati bunlar temin ederdi. Ne zaman ki külliyesiz camiler, laboratuarsız medreseler ihdas oldu; o zaman büyük camiler boş kaldı.

Asırların tecrübesine istinat eden külliyelerin başlangıcı Asrı saadete dayanır.

Biz inandığımız halde İslâmî esasları tatbik etmeyişimiz ve Hristiyanlar inanmadıkları halde (sırf menfaat ciheti ile) İslâmiyetten istifade etmeleri neticesinde; onlar, ilerlemiş, biz geri kalmışız.

Bunun binler misallerinden biri olan YMCA; ları göstereceğiz.

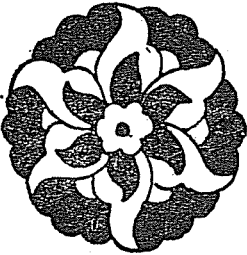
YMCA da, bir nevi kilise külliyesidir. Başlangıcı On dokuzyüzyüçüncü Asırda olduğuna göre İslâmiyetteki «külliyye» nizamının kopyasıdır.

YMCA; young men's christian association, kelimelerinin baş harfleridir. Mânası : Genç hristiyanlar cemiyeti, demektir.

Türkiyede laikliğin yanlış anlaşılması neticesinde İslâmî cemiyetlerin kurulmamasına mukabil bakın laikliğin beşiği olan memleketler ne yapıyor!...

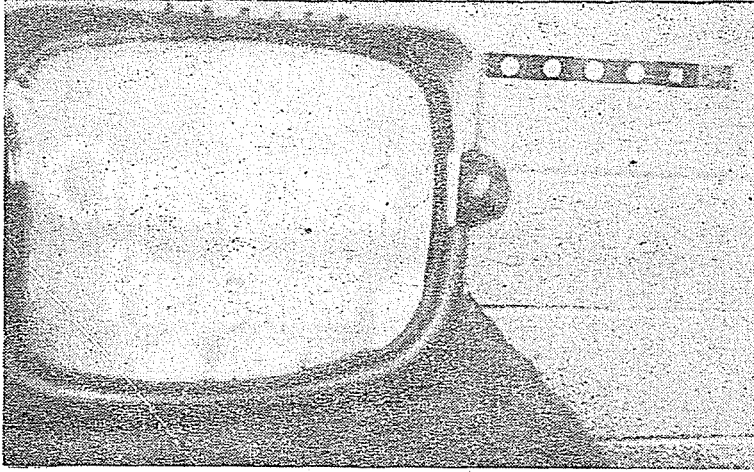
Şimdi YMCA nedir? Onu görelim :

YMCA/,Amerika Birleşik Devletlerinin her şehrinde, her

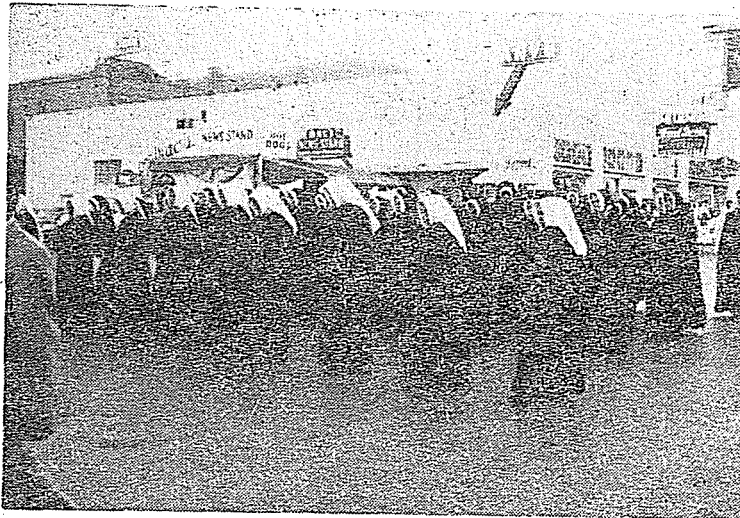

⊙ Gençlik ve Papaz bir aile gibi.

⊙ Televizyon hristiyanlık propagandasının emrinde.

⊙ Geçit resimlerinde rahibeler ve din... Lâililik işte budur.

kazasında, hatta her mahallesinde bir tane vardır. Ayrıca dünyanın hemen hemen her memleketinde de (Türkiye dahil) bir YMCA bulunur. Türkiye'deki YMCA, Amerikada, yerinden öğrendiğime göre Sultanahmet'de İngiliz Dershanesidir.

YMCA'lar halkın gayreti ve hükümetin yardımı ile kurulmuştur. Mesela on bin nüfuslu bir kasaba on beşer dolar vererek yüz elli bin liraya bir YMCA binası inşa ettiriyorlar.

Bu, şu bölümlerden ibarettir :

1 — Spor salonu, 2 — Sinema salonu., 3 — Televizyon salonu 4 — Kütüphane, 6 — Kilise odası, 7 — Tanışma salonu (bir nevi kahvehane) 8 — Yüzme havuzu, 9 — Revir, 10 — Otel odaları 11 — İdareci odaları v.s.

YMCA'ya kimler gelir?

YMCA'ya beş yaşındaki çocuktan ihtiyarlara kadar herkes gelebilir.

Mühim olan şurası, umumiyetle buluş çağına ermiş çocuklar, sabahleyin bir yakını tarafından getirilip buraya bırakılır. Bu çocuk, mendil oyunu, kaydırak, üç atlama gibi oyunları burada oynar. Sivil elbise giymiş rahip ve rahibeler bunların arasında dolaşır.

Bir gün şöyle bir hadiseye şahit oldum :

Kaydırak oynayan dokuz yaşlarındaki iki çocuk kavgaya başladılar.. Hemen rahip geldi, eğilip iki çocuğun kulağına yavaşça şunu söyledi :

— İsa kagacı çocukları sevmez.

Sonra çocukları eliyle oynama itti. Onlar da hiç birşey olmamış gibi oyuna başladılar.

Dikkat' ettim kaydırak masasının yanındaki duvarda İncil'den şu mezmur vardı :

«Tanrı ve İsa sizin için kuvvet kaynağıdır.»

Böylece çocuklar; dini, sütün içindeki yağ gibi farkına varmadan alıyorlardı.

Yirmi yasa kadar kız ve erkekler ayrı ayrı yerlerde yetişiyorlar; yirmi yaştan sonra kız ve erkekler konferans salonlarında buluşabiliyorlar.

Oyun salonunda basketbol, voleybol, boks, judo, güreş, halter olduğundan her yaştaki insan burada neşelenebilir; yetki YMCA'ya abone olsun.

Ayrıca YMCA, kır gezileri, turistik geziler tertip eder ve av partileri kurar. Her yerde gençliğin kültürünü artırmayı esas gaye bilir; gerisi hep vasıta. Bu muhitlerde dinsizin diğer ismi komünisttir.

Geceleyin aileler de YMCA'ya gelir; dans eder, tombala oynarlar, (Hristiyanlara göre bu normaldir.)

Bunlardan isteyen olursa o telde kalabilir.

Konferans salonlarında; aboneler aynı zamanda konferans verebilirler. Yalnız isimlerini ve mevzularını daha evvel idarecilere bildirmelidirler.

Amerikalıları methetmeden; şunu belirtelim ki, Amerikada hemen hemen fakir yoktur. İktisaden böylesine kalkınmış bir memlekete, bizdeki bazı kimselerin düşmanlığı bence şu veya bu sebepten olmayıp, onların din darlığından ileri gelse gerek. Yani bir nevi din düşmanlığı.

Bu durum karşısında; sular uyusa müslümanın uyumaması lazımdır. Çünkü düşman uyanıktır.

«Hikmet, müminin kaybolmuş yitiğidir, nerde bulursa, onu almaktır.» Peygamber emriyle :

1 — Biz de buna benzer müesseseler kurabilir ve din dar bir nesil yetiştirmede bazı mahfillere yardımcı olabiliriz.

2 — Camileri külliyye haline getirmeliyiz ve artık cemaatsiz camileri şenlendirmeliyiz.

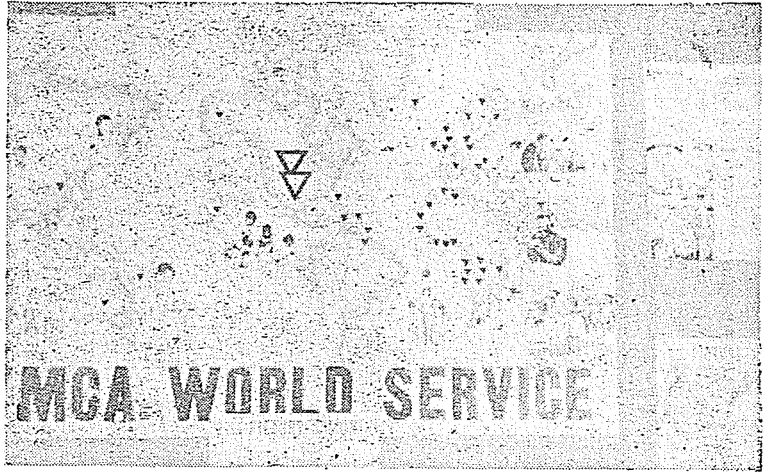
3 — Bütün ilimler Allahın yarattıklarını anlattığına göre «her ilim bize Allahın kudretini tanıtip anlatması baki-

mından taboratuvarlar dini tedris yapan müesseseler elele-dir» prensibini bayrak olarak taşımali ve isbat etmeliyiz.

4 — Gençliğin ahlaklı ahlamların himayesinde ve zenginlerin cömertliğinde toplanmasının vakti gelmiştir.

Yoksa Rusya seferberliği 1917 de ilân etti. Haberimiz olsun!

• *Ordunun da hristiyan Cemiyeti vardır. Bunun bütçesi milli savunmaya aittir. Yukarıda, Ordu Genç Hristiyanlar Cemiyetinin kapısı görülmüyor.*

• *Yukarıdaki haritada dünyanın her yerinde bir YMCA'nın olduğunu ve bunların A.B.D.'ne bağlılığını gösteriyor.*

YA RÂB!..

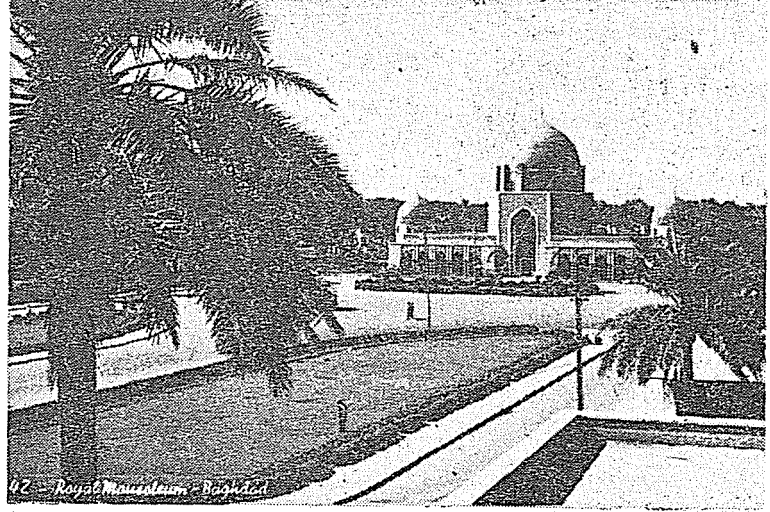
**HER İLLETE AÇIP KUCAK
DÜŞTÜK ÇOKTAN OLDUK HARÂB
YETER ARTIK, NADİM OLDUK
KURTAR BİZİ, KURTAR YÂ RÂB!..**

**YETİŞ İMDÂDİMİZE YETİŞ
DERTLERİMİZ ÇOK, ÇOK MÜTHİŞ
MAHVOLACAĞIZ BİZ BU GİDİŞ
KURTAR BİZİ KURTAR YÂ RÂB!..**

T. Sıtkı BALCI

İslâm Ülkeleri Coğrafyası

Veli ERTAN
(Konya Yük. İslâm
Enstitüsü Müdürü)

● Melik Makber'in görünüşü

**İslâm medeniyetinin geliştiği ilim ve
irfan merkezi:**

BAĞDAT

AĞDAT, güney komşumuz bulunan Irak Cumhuriyetinin merkezi ve en büyük şehridir.

Dicle nehrinin iki tarafında bulunan Bağdat, 33 derece 19 dakika kuzey, paralel, 42 derece 2 dakika doğu boylamında yer almaktadır. Şehin büyük kısmı nehrin doğu cihetinde olup buraya "Rassafe", batı cihetine de "Kerh" adı verilmiştir.

Bağdat, ilk defa Dicle'nin sağ tarafında kurulmuş ve adına "Darusselâm" denilmiştir. Basra körfezinden 530 kilometre mesafededir. Denizden yüksekliği 40 metre kadardır. Dicle nehri vasıtasıyla Hind Okyanusuna açılmış bir nehir limanıdır. Nüfusu 1.5 milyona yakındır.

"Bağdat" sözü, Fars dilinde "Allah vergisi" anlamına gelmektedir. Halife Mansur tarafından kurulmuş, adına "Medine-tüs selâm", "Dâr-us selâm" denilmişse de bu isimler resmîyette kalmış, halk arasında eski çağlarda söylenen adıyla tanınmıştır. Bir aralık "Mansuriye" adı da verilmişse de bu isim de umumileşmemiştir.

Sasaniler devrinde kurulmuş olan bazı manastırlar mevcuttur. Fakat buna rağmen Halife Mansur'un kurmuş olduğu bu şehrin her yönden yeni olduğu tarihi bir gerçektir.

Emevilerin inkırazından sonra Irak toprakları üzerinde te-

şekkül eden Abbasi devletinin ilk halifesi ve kurucusu olan, Ebul Abbas Seffah (750-754) tarihine kadar hüküm sürmüş ve Haşimiye denilen mahalli de merkez ittihaz etmişti.

750 tarihinden 1258 tarihine kadar olan 508 yıl içinde 37 halife gelmiştir.

ABBASİ HALİFELERİNİN SALTANAT MÜDDETLERİ TARİH SIRASINA GÖRE SÖYLEYİP:

I. DEVİR

1 — Eb-ül-Abbas (El-Saffah)	750—754
2 — El-Mansur	754—775
3 — El-Mehdi	775—785
4 — El-Hadi	785—786
5 — El-Resit (Harunurreşit)	786—809
6 — El-Emin	809—813
7 — El-Memun	813—833
8 — El-Mutasım	833—842
9 — El-Vasık	842—847

II. DEVİR

10 — El-Mütevekkil	847—861
11 — El-Muntasır	861—862
12 — El-Müstain	862—866
13 — El-Mu'tez	866—869
14 — El-Muhtedi	869—870
15 — El-Mutemid	870—892
16 — El-Mu'taziz	892—902
17 — El-Müktefi	902—908
18 — El-Muktedir	908—932
19 — El-Kahir	932—934
20 — El-Razi	934—940
21 — El-Mütteki	940—944
22 — El-Müstekfi	944—946

III. DEVİR

23 — El-Muti	991—1031
24 — El-Tai	974—991
25 — El-Kadir	991—1031
26 — El-Kaim	1031—1071

IV. DEVİR

27 — El-Muktedi	1071—1094
28 — El-Müstazhir	1094—1118
29 — El-Müsterşit	1118—1135
30 — El-Raşit	1135—1136
31 — El-Muhtefi	1136—1160
32 — El-Müstencit	1160—1170
33 — El-Müstazi	1170—1180
34 — El-Nâsır	1180—1225
35 — El-Zâhir	1225—1226
36 — El-Mustansır	1226—1242
37 — El-Mustasım	1242—1258

SAFFAH'tan sonra yerine kardeşi Mansur (754—775) geçmiş ve bugünkü Bağdat şehrini kurmuş ve burası Abbasilerin merkezi olmuştur. Şehir 100 bin işçinin çalışmasıyla dört yılda 762 tarihinde ikmal edilmiştir. 1258 tarihine kadar Abbasi devletinin muhteşem bir merkezi olmuştur.

Mansur'un ölümünden sonra yerine sıra ile Mehdi (775-785), Hâdi (785-786) geçmiş ve Mehdi zamanında Bağdat büyük bir inkişaf göstermiştir. Birçok binalar yapılmıştır. Bu binalar arasında Bermeki ailesinin sarayının güzelliği dillere destan olmuştur.

Halife Hâdi'nin ölümünden sonra yerine Harunurreşid (786-809) geçmiştir. Bunun devrinde Bağdat savet, şevket ve ikbal devirlerini yaşamış, ilim ve irfanın gelişmesine azamî önem verilmiştir. Dicle'nin sol tarafında bir saray yaptırmıştır.

Harunurreşid'den sonra oğulları sıra ile:

Emin (809—813), Memun (813—833), Mu'tasım (833—842) halife olmuşlardır.

EMIN ve Memun arasında hilâfet kavgası başlamış ve Memun'un kuvvetleri Bağdat'ı muhasara etmişti. Bu sırada şehir birçok tahribata uğramıştı. Emin'in öldürülmesi üzerine halk da Memun'a isyan etmiş ve bu suretle Bağdat şehri iki yıl kadar Abbasi emirlerinden İbrahim bin El-Mehdi'nin hakimiyeti altında kalmıştır. Fakat askerlerinin ihaneti karşısında tekrar idareyi Memun'a vermek mecburiyeti hasıl olmuştur. Bu arada yapılan savaşta El-Hud ve Mansur sarayları yıkılmış olduğundan halife Memun, Bermekilerin sarayına yerleşmişti.

Memun, Bağdat'ı ilim ve irfan merkezi haline getirmiş, mutezile mezhebini devletin resmi mezhebi olarak kabul etmiştir.

Halife Mutasım zamanında da Türklerden müteşekkil 70.000 kişilik bir kuvvet Bağdat'a yakın bir yerde, Samarra kasabasına yerleştirilmiş ve bu suretle burası hilâfetin merkezi olmuştur. Bağdat ise kendi haline bırakılmıştı. Aradan yarım asır geçmesine rağmen, Bağdat gene eski halini muhafaza etmiştir.

Mutasım'dan sonra Memun'un hafidi Vasık (842—847) geçmiş ve bundan sonra Abbasi devleti sukût devresine girmiştir. Bu devre içinde 28 halife gelmiştir.

Vasık'tan sonra gelen Mütevekkil (847—861), Mutezile mezhebinin ve serbest düşüncenin aleyhinde işe başlaması üzerine Abbasi devletinin bir an önce inkırazına yol açmış olmasından dolayı halifelikten çıkarılmış ve katledilmişti. Yerine oğlu Muntasır (861—862) geçmişti.

Halife Mutemud 892 tarihinde hükümet merkezini Bağdat'a nakletmişti.

SON Abbasi halifesi Mutasım (1242—1258) ın hilâfetinin son yılında Bağdat, Hulâgü tarafından zapt edilmiş, halife bir çuval içine konularak, atların ayakları altında öldürülmüştü. Tarihi Bağdat şehri 40 gün yağma edilmiş ve sonra da bazı binalar yakılmıştı.

Bundan sonra Bağdat 1340 senesine kadar Irak-ı Arabın eyalet merkezi olmak üzere İlhanlılara tabi

olmuştur. 1327 tarihinde İbni Batuta, Bağdat'ı ziyaret etmiş ve şehir hakkında geniş malûmat vermiştir. Daha sonra Mağdat sıra ile Celâyirci soyuna geçmiş, 1410 tarihine kadar devam etmiştir. İki defa Timurlenk'in istilasına uğramıştır. Timurlenk'in ölümünden sonra Bağdat tekrar Celâyir sülâlesinden Sultan Ahmed'e geçmiş ve şehir onarılmak suretiyle eski haline getirilmiştir. Fakat bu zat Karakoyunluların emiri tarafından öldürülmüş, burası Karakoyunluların hakimiyeti altına girmiştir. Fakat 1464 tarihinde Karakoyunlular, Akkoyunlulara mağlûp olmuş, 1508 tarihine kadar burası Akkoyunluların elinde kalmıştır. Bu tarihten sonra Bağdat, Safevilerin hamisi olan Şah İsmail'in idaresine girmiştir.

1534 tarihinde Kanuni devrinde Bağdat'ın zaptı düşünülmüş, Vezir-i Azam, bir ordu ile Bağdat üzerine yürümüş; Bağdat muhafızı Mehmet Bey, maiyetindeki mevcut askerle kaçmıştı. Şehrin yağma yapılmaması için kapıları kapatılmış, anahtarları ise âlemdarı eliyle padişah Kanuni'ye getirilmiştir.

Kanuni Sultan Süleyman, vezir-i azamı, azamî derecede ihsana garketmiş, 20.000 altın hediye vermişti.

Kanuni, Bağdat'ta 4 ay kalmış, bu esnada "tahrir-i emlak" usulünü icra ettirmiştir. Hazreti Ali ve Hazreti Hüseyin'in merkadlarını ziyaret etmiş, İmam-ı Azam Hazretlerinin türbesini yaptırmıştır.

Diyarbakır sabık Sancak Beyi Süleyman Paşayı da Bağdat valisi tayin etmiş ve yeteri kadar asker bırakmıştır.

1638 tarihinde Bağdat, üçüncü defa olarak Padişat Murat IV. tarafından muhasara edilmiş, çetin savaşlar yapılmış ve bu arada Sadrazam Tayyar Mehmet Paşa, bu savaşta şehit düşmüş ve şehir de teslim alınmıştır.

BAĞDAT seferinde ordunun içinde bulunan Genç Osman'ın göstermiş olduğu kahramanlık dillere destan olmuştur. Bağdat'ta Türk şehitliğinde yatmakta olan Genç Osman'ın kabir taşında; 9 Teşrinisani 1630 tarihinde 17 yaşında şehit düştüğü yazılıdır.

Sandukının üzerinde aşağıdaki manzume yer almaktadır.

Genç Osman geliyor alaylı handan
Kılıcı kabzası görünmez kandan
Bir cuma vaktinde kale kapısı
Allah Allah, deyip geçti Genç Osman

Sultan Murad der Osman göreyim
Nasıl yigitmiş ben de bileyim
Vezirlik isterse üç tuğ vereyim
Vezirliğe şayestedir Genç Osman

İbtida Bağdat'ta sefer olanda
Atladı hendeği geçti Genç Osman
Vuruldu sancaktarı kaptı sancağı
İletti birden Genç Osman

Kul Mustafa karakolda gezerken
Gülle kurşun yağmur gibi yağarken
Koca Bağdat toplar seni döğerken
Şehidlere serdar oldu Genç Osman

Büyük bir hezimete uğrayan İranlılar neticede 1639 Kasrı Şirin antlaşmasını imza etmişlerdir. Birinci Cihan Savaşının sonuna kadar Bağdat ve civarında hiç bir hadise çıkmamıştır.

Bağdat şehrinin asıl gelişmesi Osmanlı Devleti zamanında Mithat Paşa'nın valiliği (1869 - 1872) sırasında başlamıştır. Eski surlar yıkılmış, yeniden geniş caddeler açılmış ve okul, hastahane binaları yapılmıştır. Bağdat vilâyeti 3 sancak 14 kaza ve 21 nahiyeye ayrılmıştır. Sancak Bağdat, Hille ve Kerbelâ olup merkezi Bağdat olmuştur.

Mithat Paşa'nın valiliğinden sonra Bağdat'ta 1914 Birinci Cihan Savaşına kadar belediyeçilik yönünden esaslı bir faaliyet gösterilememiştir.

1918 yılına kadar Irak, vilayet merkezi Bağdat olmak üzere Osmanlı Devletinin hakimiyetinde kalmıştır.

1920 tarihinde Irak'ın istiklâl alması hasebiyle merkezi olan Bağdat, Osmanlı İmparatorluğundan ayrılmıştır.

Bağdat tarih boyunca birçok hadiselerle sahne olduğu gibi zaman zaman ilim, irfan merkezi de olmuştur. Otuza yakın medrese bina edilmiştir. Bunlar arasında en meşhuru Nizamülmülk'ün tesis ettiği Nizamiye medresesidir. İslâm tarihinin nadir yetiştirdiği büyük şahsiyetler buradan yetişmiştir.

Son zamanlarda Bağdat bilhassa, Faysal II. zamanında Kerh'i tarafında Bağdat-ı Cedid namıyla yeni bir şehir kurulmuştur. Geniş caddeler açılmış her taraf ağaçlandırılmış, çiçeklerle müzeyyen bahçeler meydana getirilmiştir. Birçok okul ve hastane binaları yapılmış, halkın okuma yazmasına, gece kurslarına ve sağlık durumlarına lâzım gelen önem verilmiştir.

Şehir dahilinde Abdülkadir Geylani, İmam Azam, Kâzimiye, Melik, Mercan ve Kerh adını taşıyan camiler vardır. İmam Azam, adını taşıdığı caminin ön kısmında sade bir türbe içinde medfundur. Her hafta Cuma namazından sonra açılır ve ziyaret edilir. Kâzimiye camisi yanında da İmam Yusuf yatmaktadır. Bundan başka şehir dahilinde muhtelif semtlerde Cüneyd Bağdadi, Şibli, Sırrı Sakati, Maruf Kerhi, Ömer Sühreverdî, Hallac-ı Mansur gibi zevat da medfun bulunmaktadır.

Harunürreşid'in zevcesi meşhur Zübeydi'nin türbesi tarihi bir değer taşımaktadır.

Buramın halkı sünni ve şii olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Kâzimiye tarafı tamamıyla şiidir. Her iki tarafı birleştiren Dicle üzerinde Melike-i Âliye, Melik Faysal ve Cısrül Eimme gibi muazzam köprüler mevcüddür.

Meşhur Hatip Bağdadi, Bağdat hakkında 14 büyük cilt tutan bir eser yazmıştır.

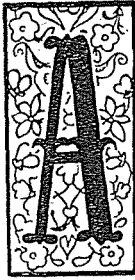
Hatip Bağdadi'nin ölümünden sonra İbnun Neccar Bedi'de bu meşhur esere zeyl olmak üzere 30 ciltlik bir eser vücuda getirmiştir.

697 tarihinde vefat eden meşhur Şeyh Zahreddin Kazruni'nin "Ravzatul Eziz" ismiyle Bağdat'a dair yazmış olduğu 27 ciltlik eser dillere destan olmuştur.

Düşünen Gençlik

NESİLLER ve KİTAPLAR

Necat BİRİNCİ

sırlardan beri Türklüğün zihni yapısına şekil veren, düşünce tarzını çizen ve bu şekil ve düşünce tarzı çerçevesi içinde yaşama şeklini düzenleyen kitaplara şöyle bir göz atacak olursak, bunların, araya hiç bir kesinti girmeksizin, rahatlıkla Uygur devresine kadar çıktığı görülür. Daha önceki devre olan Göktürk devresi, kültür hayatımızın temelini teşkil etmesi bakımından önemli ise de elimizde mevcut eserler (Göktürk Kitabeleri), Türklüğün zihni yapısından ve psikolojisinden ziyade, hayat karşısında aldığı tavrı ifade etmesi ve yaşanan bir hayatın anlatılması şeklinde olduklarından üzerlerinde durmayacağız. Mevzumuz, yazıldıktan sonra nesillere yol çizen eserlerdir.

Bu mahiyette olan eserlerin öncüleri, Budizm ve maniheizmi kabul eden ve hayatlarını bu dinlerin icaplarına göre düzenleyen Uygur Türklerinin gerek tercüme ve gerek telif eserleridir. Bu eserler 1900 Yılında sonra Turfan bölgesinde yapılan kazılar neticesinde bulunmuş ve Türkische Turfan-Texte (1) adı altında on cilt olarak nesredilmiştir. Bu eserlerin muhtevalarına dikkat edilecek olunursa, o zamana kadar hayata dönük olarak, göçebe bir hayat yaşayan Türk milletinin, yeni girmeye başladığı dinlerin tesiri ile toprağa yerleşmeye başladıkları ve hayatın karşısında pasif, içe dönük bir tavır takındıkları görülür. Bu içe dönüklü ve mânevi hayat zenginliği, Vedaların (2) tesirinde, kendi vücutlarını inkâra kadar varmış ve Nirvanaya (3) ulaşmak için onu fedayı göze almışlardır.

Türkler, yeni girdikleri dinlerin tesiri altında eski hasletlerini yavaş yavaş terk etmeğe ve yeni bir medeniyetin dairesinde, hayatlarını yeni baştan düzenlemeğe başladıkları bir sırada Talas ırmağı boyunca Araplar ve Çinliler arasında 751 senesinde ya-

1. Türkçe Turfan metinleri.
2. Veda kelimesinin manası gökte nur saçağ demektir. Dini törenlerde ve kurban merasimlerinde okunacak duaların yazıldığı kitaplara da bu ad verilir.
3. Ruhun huzur ve sükûna erişmesi demektir.

pılan savaş vuku bulmuştur. Bu savaşın Türk-medenyet tarihindeki yeri önemlidir. Çünkü Türkler ilk defa olarak bu tarihte İslâmiyet ile yakinen karşılaştılar (4)

Mensup oldukları Budizm ve Maniheizm dinlerinin kendilerine verdiği manevi hayat disiplininin daha mükemmelini ve aynı zamanda bu dinlerin yasakladığı, fakat Türkün daha önceki hayatının başlıca vasfı olan bazı hususiyetleri İslâmiyette bulan Türkler, mıkna-tısın cezbesine kapılan zerrelere gibi Kûran-ı Kerim etrafında toplanmaya başladılar.

Bu devreden sonra Türklüğün zihni yapısını ve düşünce tarzını yeni bir kitap şekillendirmeye başladı. Fakat bu kitap telif veya tercüme bir eser değil, Allâhın (c.c) insanlara en büyük nimeti olan Kurân-ı Kerim'dir.

Göktürk devresinde tamamiyle tabiatın içinde ve onun şartlarına göre yaşayan Türkler, Uygur devresinde tam manevi hayata yönelmişler ve maddeyi inkâra gitmişlerdir. Bu iki uç disiplini alan Türkler, artık maddî ve manevî hayatın ilâhî bir elde organize edilmiş şekli olan İslâmiyeti kavrayabilecek olgunluğa gelmişlerdi.

Türkler, İslâmiyeti kabul ettikten sonra yeni bir medeniyetin dairesine girmeğe başladılar. Bu medeniyetin esasını teşkil eden Kurân-ı Kerim'in verdiği ilham, Türklerin düşünce tarzı ve yaşayış şekillerinin asıl kaynağını teşkil etmiştir. Bu kaynak etrafında gelişmeye başlayan Türk düşüncesi ise on birinci yüzyıldan itibaren vermeye başladığı eserlerle nesilleri birleştirmeye, onların fikri yapısını şekillendirmeye başlar.

Bu eserlerden bazılarının tesir sahası ve sürekliliklerini gözden geçirelim:

İlk eser olarak Ahmet Yesevi hikmetleri görülür. Başlı başına bir mektep olan bu hikmetler 13. yüzyılda Orta Asya göçebelerinin dini terbiyeleri üzerinde son derece tesirli olmuştur.

İkinci olarak göreceğimiz eser

Mevlâna Celâleddin'in Mesnevi'sidir. Bu eser, Farsça yazılmış olmasına rağmen, yazıldığı devir olan 13. yüzyıldan 19. yüzyılın sonlarına kadar nesillerin üzerinde tesir icra etmiş ve aydın zümrenin ilk kültürel - temel taşı vazifesini görmüştür.

Mevlâna'dan daha sonra olmakla beraber (13. yüzyıl sonu, 14. yüzyıl başı) onunla aynı paralelde olan Yunus Emre'nin divânı bugün dahi halkımızın kapısını açtığı bir mektep durumundadır.

Halkımızın, yine 15. yüzyıldan beri eskimeyen iki mektebi daha vardır ki bunlar Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i ve Yazıcıoğlu Mehmed'in Muhammediye'sidir.

Başta hak kitap Kur'an-ı Kerim olmak üzere isimlerini verdediğimiz bu ve bu bundan başka birçok ilmi ve tasavvufi eserlerin terbiyesi altında kurulan kültür ve medeniyet, Türklerin kurmuş oldukları kültür ve medeniyetlerin en süreklisi ve zenginidir. Bu devrenin bütün kurumları Türklerin, İslâmi esaslara uygun olarak kurduğu yaşayış tarzına göre düzenlenmiş ve bu yaşayışın ifadesini almıştır. Bu ifadeyi Divan şiirinde, mimaride, çinilerde, minyatür sanatında, askerlik teşkilâtında ve hukuk sahasında görmek mümkündür.

Asırlarca ana kültür kitaplarının ışığı altında tekâmülünün zirvesine varan maddî ve manevî Osmanlı kültür ve medeniyeti tam bir biçimlenme ile klâsik şekline vardı. Son şeklini alan bu hayat tarzının içine, önce siyasi münasebetler kurulan ve daha sonra kültür sahasında da tesirini göstermeye başlayan batı medeniyetinin bazı unsurları 19. yüzyılın ortasından itibaren girmeye ve Osmanlı cemiyeti içinde kendisine yer etmeye başlamıştır. Belirli bir sistem dahilinde olmayan ve halk tarafından asla benimsenmeyen bu tesirler, esasen bir fikrin desteğinde olmayıp, sadece heves ve şekilde benzeme hüviyetindeydi. Fakat bu heves ve şekilde benzeme, klâsik şeklini alan bu medeniyetin temellerini kemirmekten de geri kalmamıştır.

Bu devrenin en bariz vasfı, cemiyet hayatındaki eski kıymetlerin çözülmüşü ve bu çözülen kıymetler arasında batı kültür ve medeniyetinin sahillerimize vuran kıvrımlarının sokulmasıdır.

Türkler, yeni bir medeniyet değişikliğinin eşğine sürüklenmiştir. Fakat bu sürükleniş, asla Türklerin İslâm medeniyeti dairesine girişinde olduğu gibi kat'i ve isteyerek olmamıştır. Çünkü, her şeyden evvel dinlerin çatışması şekline giren bu yaklaşımda kendi öz kültür kaynaklarını reddeden Türk aydını, Hristiyan dinini esas alan batı kültür ve medeniyet kitaplarını da bir anda kabul yoluna gidememiştir. Yıkılan dünya ile yavaşlayan dünya, içimizde bir kültür ve medeniyet yığını meydana getirmiştir.

Bu noktada başlayan kültür ve medeniyet krizi bugüne kadar devam edegildiği halde arada bazı dini ve milli kültürümüzü ifade eden eserler verilmiş ve kısmî de olsa zamanlarımızın nesillerini etraflarında toplayabilme kudretini bulabilmişlerdir.

Bu kısmî uyanışın en önemli iki şahsiyeti Mehmed Akif ile Yahya Kemal'dir.

Fakat bugün için aydınlarımızı etrafında toplayan, onların düşüncelerine şekil veren bir kitap gösterilemeyeceği gibi, eski kültürümüzün kaynakları susturulmak istenmekte ve pınarları kurutulmaktadır. Kafalar sadece ve sadece gazete köşelerinin verdiği sathi bilgi ile beslenmekte ve onlar kültürün esas kaynağı olarak kabul edilmektedir.

Bu böyle devam ettikçe aydınlarımız, dini ve milli kültür kaynaklarımızdan beslenen halkımız (5) ile asla bir paralele girmeyecek ve aralarında dolmayacak bir uçurum devam edip gidecektir.

4. Türklerin, daha Hz. Ömer zamanında İslâmiyet dairesine girmeğe başladığı da söylenir. Hilâfet ordusunun menkıbeleri ve Türklerin fazileti. Yazan: İle-Cahiz, çeviren: Ramazan Şeşen.

5. Başka bir yazımızda halkımızın dini ve milli kültürümüzden ne şekilde beslendiklerini izaha çalışacağız.

Sorunuz Söyliyelim

Hazırlayan:
Gazi MERT

Suallere Cevaplar

İslâm Hukuku bugünkü ihtiyaçlara cevap verebilir mi?

ORUM'DAN Sayın Mehmet AKSOY: "Bazı kimse-ler; "İslâm hukuku bugünün, modern ihtiyacına ce-vap veremez. Meselâ bir sigortalar, bir sendikalar kurumunu İslâm'a göre nasıl yaparsın?" diyorlar. Bu hususta ne dersiniz?"

İslâm hukukunun toplumun modern ihtiyaçla-rına cevap veremeyeceği iddiası; dinimizin hukuki, iktisadi ve siyasi sahalardaki prensiplerini bilme-menin neticesidir.

İslâm'ın getirdiği nizam sadece Allah ile kulları arasındaki ibadet esasları değil, tatbik kabiliyeti olan en ideal çarelerdir.

Kur'an-ı Kerim'de sadece Namaz, Oruç, Hac... gibi uhrevî ibadetler yer almıyor. Aynı zamanda vergi sistemleri, faiz, ka-raborsa, sigorta, devlet ve özel teşebbüs münasebetleri, doğu-mun kontrolü, içtimâî muavenet... gibi modern cemiyet bünye-sinin en ince ve girift mevzuları hakkında da Müslümanların yü-ce kitabı hükümler koymuştur.

Bütün bunları bilmeyen ve bazı yanlış telkinlerin zebunu olan, Necip Fazıl'ın tabiriyle, bir takım çeyrek entellektüeller gazete malûmatını geçmeyen bilgileriyle yüksek ihtisas ve en-gin bir kültür isteyen konularda söz sahibi imiş gibi fikir beyan etmekte, hak ve hakikatı kendi kısır görüşleriyle değerlendirmekte bir beis görmemektedirler. Bu, asrımızın bir talihsizliği-dir.

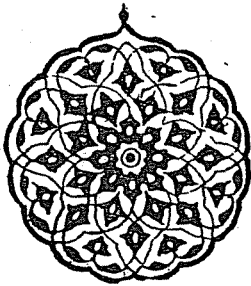
İslâm'ın hükümlerinin yeni zamanların ihtiyaçlarına cevap veremeyeceği mülâhazası yanlıştır. Bu konularda fikir yürüte-bilmek için hiç olmazsa İslâmî bilgilerin mütehassısı olmak lâ-zımdır.

BU mevzuda söylenecek daha çok şey vardır. Lâkin sahifemizin yetersizliği sebebiyle şimdilik bunlarla iktifa eder ve mec-muamızın yıl 1, sayı 4 ve 6'daki İktisat bölümünü okumanızı tavsiye ederiz.

● KADIN SESİ HARAM DEĞİL Mİ?

İZMİT, Gölcük'ten Sayın H. Vedat SİRMEN; "Kadın sesi, er-keklere haram olduğuna göre, Şule Yüksel Şenler'in, kadın-lara verdiği konferansı hoparlörden erkeklerin dinlemesi dinimize göre caiz midir? Bu işe muhalif olanlar "erkekler tükendi de vaaz kadınlara mı kaldı?" diyorlar. Ne dersiniz?"

Kadın sesi mutlak surette haram değildir. Kadın; alışverişte,

dini meselelerde erkekle konuşup sesini duyurabilir.

İslâm'da haram olan kadın sesi; hacetten fazla olan, şarkı, türkü gibi gayr-ı İslâmî hususatta kul-lanılan kadın sesidir.

Kadın sesi mutlak surette haram olsaydı İslâm ümmeti dinimizin birçok ahkâmını Ümmü'l - Mü'minin Hz. Aişe (R. Anha) dan alamazdı.

Binaenaleyh Şule Yüksel Şenler Hanımın İslâm davası uğruna yaptığı konuşmaların hoparlör-den erkekler tarafından dinlenmesinde hiç bir mah-zur yoktur. Düşünülmemelidir.

● DUADA ELLER NASIL TUTULMALIDIR?

İSTANBUL Şehremini'nden Sayın Mevlüt GÜN-GÖR: "Duada eller nasıl tutulmalıdır?"

Fıkıh kitaplarımızdan sarahaten öğrendiğimize göre; sırf rahmet me'mul olan dualarda eller açı-larak gökyüzüne karşı, göğüs hizasında tutularak dua edilir. Rahmetle beraber felâket ihtimali de o-lan dualarda ellerin üstü semaya içi de yere doğru tutulur. Yağmur dualarında olduğu gibi...

İslâmiyette mühim olan dua için e'leri kaldı-rmaktır. Şekle ehemmiyet verip duada ellerini ken-dileri gibi tutmayanlara karşı istihza ile bakmak doğru olmasa gerektir.

● VERGİ, ZEKÂT YERINE GEÇMEZ Mİ?

İSTANBUL, Kocamustafapaşa'dan Sayın Lütfi BÜ-YÜKAYDIN:

"a — Bazı kimseler; "Biz ancak zekât vermek-le mükellefiz." diyerek vergilerini tam göstermemek-te mahzur olmadığını ileri sürmektedirler. Böyle bir düşünce farzı İslâmiyetin doğruluk ve hukuk prensibine uyar mı?"

"b — İslâm'a Giriş" isimli kitapta verginin ze-kât yerine geçebileceğinden bahsedilmektedir. Bu husustaki ilmi görüşünüz nedir? Her ikisinin de ay-rı ayrı ve tam olarak ödenmesi şüphelerden sakınan-lar için daha yerinde olmaz mı?"

a — Bir Müslümanın devletten vergi kaçırması hangi sebepler ileri sürülürse sürülsün, tasvip edi-lemez.

b — Devlete ödenen vergi, zekât yerine geçmez. Aksi kanaatte o'nlara iştirak etmiyoruz. Zekât, fakirlerin hakkıdır ve onlara verilir. Fikirlerine mü-racaat ettiğimiz güvenilir din adamlarımızdan Ah-met Davudoğlu hocamız gibi, âlimlerimiz de aynı kanaati tebarüz ettirmişlerdir.

Zekât ve verginin ayrı ayrı hileye kaçmadan ve tam olarak ödenmesi lâzımdır. İslâmiyetin telkin ettiği doğruluk ve adalet prensibi bunu icap ettir-mektedir.

● MERİNOS KOYUNLARI KURBAN OLMAMAZ MI?

ANKARA'dan Sayın Mehmet YENER: "Merinos cinsi koyunların kurban olamayacağı söyleniyor. Bu husus ne dereceye kadar doğrudur?"

Merinos cinsi koyunların kurban olmaması için hiç bir sebep yoktur. Eğer bu koyunlar kendi cinsi koglardan üriyorlarsa dinen ve ilmen kurban ol-maması diye bir şey düşünülemez. Fakat ağızlarda dolaşan bir söylentiye göre, güya bunlar domuzla çiftleştirilmek suretiyle meydana gelirmiş...

Bu doğruysa eğer, mesele ihtilâfıdır. Fıkıh ki-taplarımızın beyanına göre, ulemadan bazıları; do-ğan kuzu anneyle babadan hangisine daha çok ben-zerse hüküm, ona göredir.

Bazı ulema, anaya bakılır, ana koyunsa yenir ve kurban olur, değilse yenmez ve kurban olmaz, de-mişlerdir.

● NİÇİN ÖNCE FARZ?

İSTANBUL, Kadıköyden sayın B. Demir: "Diğer na-mazlarda ilk önce sünnete başlıyoruz da Akşam Namazında niçin ilk önce farza iptida eyliyoruz?"

Çünkü öyle meşru olmuş... Cenabı Allah ve Ga-ye İnsan, Ufuk Pevgamber bize "evvelâ bu na-mazların hikmet-i meşruyesini öğrenin, sonra kılın" dememişlerdir. Bunlar halis ibadetlerdir. Nasıl em-rolundaysa öyle yapmamız icap etmektedir. Bu şe-kilde soracak olduktan sonra "Akşamın farzı niçin 4 değil de 3, ikindinin farzı niçin 2 değil de 4, saba-hın farzı niçin 4 değil de 2?.." diye sorular uzadıkça uzar...

Mamafih hikmetleri de yok değildir. Biz, onla-rın bazısını bilir, bazısını idrak edemeyiz.

Akşam namazının sünnetinin sonradan kılın-ması ve farzının önce kılınması Allahuâlem vaktin darlığındandır.

● AT ETİ HELÂL DEĞİL MİDİR?

POLATLI'dan Sayın Halit ÖZATA: "At eti helâl mi, haram mı?"

İmam-ı Azam Ebu Hanife ile İmam Malik'e ve diğer bir takım ulemaya göre at etinin haram oldu-ğu rivayet olunursa da mutemet rivayete göre at eti yemek İmam-ı Azam'a göre kerahet-i tenzihîyye ile mekruhtur.

İmam-ı Azam'ın iki talebesi İmam Ebu Yusuf ve İmam Muhammed'e göre de at eti tenzihen mek-ruhtur.

İmam Malik Hazretlerinden bir rivayete göre, at eti haramdır. Fakat mubah olduğu da rivayet o-lunmuştur.

Ebu Hanife ile Malik'in delilleri Halid b. Velid hadisidir. Bu hadiste şöyle söyleniyor: "Resulullah (S.A.V.); at, katır, eşek etlerinden ve azı dişi bu-lunan her yırtıcı hayvanın etinden nehyetti." Bir rivayette: "Hayber gazasında.." deniliyor. Fakat bu hadisi Buhâri, Beyhâki, İmam Ahmet b. Hanbel ve Dâre Kütnî gibi hadis imamları zayıf bulmuşlardır.

İmam Şafii ve İmam Ahmet'e göre at eti mek-ruh değil, yenilebilir.

Câbir (R.A.) dan rivayet olunmuştur: Demistir ki; Resulullah (S.A.V.), Hayber gazasında ehli eşek-lerin et'lerini yasak etti. At etleri (ni yemek) için de izin verdi." Hadis müttefekun aleyhtir. Buhâri'nin

(Câbir'den) bir rivayetinde (izin verdi) yerine (ruhsat verdi) denilmiştir. Esmâ binti Ebu Bekr'den rivayet olunmuştur: "Resulullah devrinde bir at kes-tik ve yedik" demiştir. Hadis Müttefekun aleyhtir.

Esasen at eti temizdir. Fakat atalarımız cihadi göz önünde bulundurarak at eti yemeyi hoş görmemişlerdir.

● KADIN NE ZAMAN BOŞ OLUR ?

ADAPAZARI (Sakarya), Akyazı kazasından Sa-yın Y. Ziya BAYRAM: "Bir erkek sinir esna-sında kayınpederine; "Kızın benimle bir alâkası kalmadı. 3'ün 9'da şart, şart, şart olsun, benden boştur" dese, bu ailenin durumu ne olur?"

İslâm'da aile müessesesi hiç bir zaman olur ol-maz kaprisler'e zedelenmeye müsait değildir. Alla-hın ve Resulullah'ın tasvip etmeyeceği şekilde aile müessesesiyle alay edercesine hareket etmek, İslâm-ın ölçülerine muhaliftir.

Yukardaki sorunuzda İslâm hukukuna göre açık ve seçik olarak kadın boş olmuştur. Maalesef talâk vakidir.

Yine de bu mevzuun enine boyuna incelenmesi icap etmektedir. Eğer lisanen söylemişse boş olur, sinir esnasında sadece içinden geçirmişse; lisanen söylememesi onu kurtarmaktadır. Ama yukarıda bahsettiğiniz şekilden açıkça anlaşıldığına göre, İslâmın ölçülerine göre kadın boştur.

● KADIN - ERKEK NAMAZ KILAMAZ MI ?

KONYA'dan Sayın Ahmet YENİKÖYLÜ: "Kadın - erkek, aynı safta ve seccadede namaz kılabilir mi "

Kadın - erkek aynı saf ve seccadede namaz kılamaz. Konya gibi bir İslâm beldesinde hangi din adamına sorarsanız sorunuz, bu hususta size mufassal malûmat verecektir. Fıkıh kitaplarımız bu gibi hususları mufassal şekilde anlatmıştır. Geniş malûmat için oralara bakmanız şayanı tavsiyemizdir.

● CUMA NAMAZI KABUL OLMUYOR MU ?

BURDUR'dan Sayın Mehmet Şevki NALÇACIOĞ-LU ve Harun ÜNAL: Sorularınız aynı mahiyette olduğu için birleştiriyor ve cevabımızı takdim ediyoruz: "Cuma günü Cuma namazının son 4 rekât sünnetinden sonra kılınan zuhr-i Ahir namazının kılınp kılınmayacağı hususunun açıklanması... Zuhr-i Ahir namazını Peygamberimiz kılmış mıdır? Kıldıysa, kimden kılmıştır. Zuhr-i Ahir veya Ahir Zühür diye niyet edilmesi arasında bir fark var mıdır? Kat'i olarak nasıl niyet etmelidir? Kılınma şekli nasıldır? Terkolunursa ne olur ?

Bazıları kıldığı takdirde Cuma namazı kabul olmaz diyorlar? Kıldıkları zaman da Zuhr-i Ahir niyetiyle değil, kaza namazı niyetiyle kılıyorlar. Bunlar ne dereceye kadar doğrudur?

Fıkıh kitaplarında; Cuma namazı için halifenin

veya vekilinin izniyle olmasının gerektiği söyleniyor. Ne dereceye kadar doğrudur? Buna göre bu zaman-da, Cumanın durumu ne oluyor? Bu hususların açıklanmasını istürahm ederiz."

Cuma namazının diğer vakit namazlarından ayır-kendine mahsus bir takım şartları vardır. Bu şartlar fıkıh kitaplarımızda 12 madde halinde toplanmıştır ki; bu maddeleri her hangi bir fıkıh kitabından bulmanız mümkündür.

Zuhr-i Ahir, Peygamber Efendimiz zamanında kılınıyordu. Fakat her meselede en iyiye, en güzeye, en doğruya yönelen İslâm âlimlerimiz, şayet Cuma namazının bu 12 şartından birisi sahih olmamak suretiyle Cuma namazı indallah makbul olmazsa, hiç olmazsa o günün öğle namazı kılınmış olsun, diyerek Ahir Zuhur dediğimiz 4 rekâthk Zühr-ü Ahir kılınmasını lüzumlu görmüşlerdir. Eğer o günün Cuma namazı 12 şartın hepsi tamam olarak kabul oldu ise kılınan Zuhr-i Ahir geçmişe ait son öğlenin kazası yerindedir, 12 şartın her hangi birisinin eksikliği sebebiyle kabul olmadı ise, kılınan Zuhr-i Ahir o günün öğle namazıdır. Çünkü zimmetinde farz olan son öğle namazı o günün öğle namazıdır.

Görüliyor ki, Zuhr-i Ahir kılmak büyük bir ihtiyata riayet demektir. Yoksa ayrıca farz ve vacip bir namaz demek değildir. O kıldığı zaman Cuma namazının kabul olmayacağını iddia etmek mesned-siz bir iddia ve boş bir sözdür.

Kaza namazı niyetine kılınan Zuhr-i Ahir'e hiç kimsenin bir diyeceği yoktur. Ancak Ahir Zuhr'a doğrudan doğruya kaza demeyip "hâlâ üzerimde sabit kalan Zuhr-i Ahir'e..." demek daha muvafıktır.

Kılınan son iki rekâta da "vaktin sünnetine..." diye niyet edilecektir.

Zuhr-i Ahir'i Peygamberimiz kılmamış olduğu halde kılmanız; sorunuzda bahsettiğiniz gibi Sultan veya vekilinin şart olması keyfiyetine binaendir.

Cuma namazının sahih olması için sultan veya vekilinin şart olmasının lüzum olduğu El-ihiyar adlı fıkıh kitabının 1. cilt, 82. sahifesinde ve pek çok fıkıh kitaplarında zikredilmektedir.

Burada sultan'dan murad, devlet reisidir. Yani; Cuma namazını ya bizzat devlet reisi, yahut onun vekili kıldıracaktır. Bu hususta eskiden beri İslâm âdeti; devlet reislerinin Cuma kıldırması için başkalarını tevkil etmeleri şeklinde cereyan etmiştir. Bugün bu işe Diyanet İşleri Reisliği bakmaktadır. Câmi hatipleri ise Diyanet İşleri Reisliğinin vekilleridir.

Fıkıh kitaplarımızda mutlak surette devlet reisinin kıldırmasının icap ettiğine ait kat'i ve kesin hükümler de yoktur. Dürer adlı fıkıh kitabımızın 137. sahifesinde şöyle denilmektedir: "... Amir ölür-se vekil kıldıracaktır!.." Şu halde Cuma namazının sahih olmaması diye bir durum düşünmemelidir.

Sultan veya vekilinin izin vermesinin şart olmasının sebebi her cemaatin kendisine bir imam tayin edeceği ve birlik olmayacağı ve bu suretle Cuma namazı geçirileceği tehlikesini bertaraf etmek içindir.

Bugün içinse böyle bir tehlikenin varit olmadığı her aklı selimin kabul edeceği bir gerçektir.

● **KADIN BOŞ OLUR MU? HAL ÇARESİ NEDİR?**

KONYA'dan Sayın Mustafa KETENCİ: "Evli bir erkek ailesinin haberi olmadan yani hanımı duymadan kendi kendine: "Falan kimse ile konuşursam, falan yere gidersem, falan işi yaparsam karım benden boş olsun" derse, sonra da nefesine uyup yapmak istemediklerini sırasıyla yaparsa erkekle ailesi arasındaki nikâh ne duruma gelir? Kadın, erkekten boş olur mu? Olursa hal çaresi ne olur?.."

Bu mevzuu enine boyuna inceleyip tam ve kat'i bir hüküm verebilmek için hanımı duymadan "falan

kimseyle konuşursam, falan işi yaparsam, falan yere gidersem karım benden boş olsun" diye kendi kendine söyleyen kimseyle bizzat görüşüp konuşmak icap etmektedir.

Kendi kendine sözü içinden mi geçirmiş, yoksa lisanen söylemiş midir? Diliyle söylemediyse hiç bir şey yok... Eğer diliyle söylediye ailesi duymasa dahi kadın boş olur. Bu takdirde şayet haklı varsa tekrar nikâhı tazelettirir. Yani o zamana kadar hiç boşamadıysa bu 1. olur. 3'den 9'a demediği için henüz 2. talakla nikâhı sabit olur. Eğer önce 2 defa boşadıysa, bu 3. olur ve kadın o erkekten boş olur.

Hoşça kalınız!

Ey Yolcu!

Kâinatın aşk ile nabzı burada atıyor,
Burada san'at dehâmız YUNUS EMRE yatıyor!..
Hem şâir, hem filozof, hem de âşıktı O;
Kararmış gönüllere nûr saçan ışığı O!..

*
**

İstiyorsan Cennette sen yanına düşmeyi,
Ey yolcu! Haşre kadar kurutma bu çeşmeyi!..
Bir güneşi, battı O, gelmez eşi bir daha;
Gönder ulu rûhuna: Üç İHLÂS, bir FÂTIHA!..

F. CEMÂL OĞUZ ÖCAL

Mûsikî

Edip ÖZİŞİK

MİLLÎ MUSİKİMİZİ İLERİ
GÖTÜRMEK İÇİN NELER,
NASIL YAPILMALIDIR?B — BATININ ANLAYIŞ VE SİSTEMİNE GÖRE ÇALIŞAN
KOMPOZİTÖRLERİMİZİN MUSİKİ SANATI BAKIMIN-
DAN DURUM, TUTUM, GÜÇ VE DEĞERLERİ.

üzünle tesbit ediyoruz ki son 30 yıldır varlıklarını hissettiren bu Kompozitörlerimizle Türk Müzikisi Bestekârlarımız tam bir bağdaşmazlık içindedirler. Birinin beyaz dediğine öteki siyah, diğersinin siyah dediğine beriki beyaz demektir. Bu niçin böyle olmaktadır? Bu ikilik ve bu birbirine düşmanlık derecesine varan aykırılık nedendir? Oysaki bir ve tek gerçek vardır ve selâmet yalnız ortadadır.

Anlaşmazlığın ruhunun; bizatihi musikinin anlaşılmaması dolayısıyla her iki grubun hareket noktasında birleşmemeleri olduğuna eminim. Dar bir musiki görüşü ile Batı taklitçiliği ve hayranlığının bu kör-dögüşünün başlıca sebepleri arasında bulunduğu muhakkaktır.

Eğer Batının Anlayış ve Sistemine göre çalışan Kompozitörlerimiz (içimden onlara "Batı Teknisyenleri" demek geliyor) Batı ilminin tarafsız ve toleranslı tutumuna sahip olsalardı; kâh tarihi, kâh geleneksel diye adlandırdıkları, gerçekte yaşamakta olan kendi öz musikimizi asla yermezlerdi...

Eğer onlar Kıraldan fazla Kırıl taraftarı olmasalardı, eğer onlar musiki bilgileri yanında musiki sanatını da öğrenselerdi, eğer onlar gerçek değerın millîlikte toplandığını bilebilselerdi, eğer onlar hem dehalarile, hem vücutlarile "millî" kalabilselerdi bütün bu anlaşmazlıkların tohumları atılmamış olacaktı.

İnkâr isyanı teşvik eder. Keşke onlar millî benliğimizin köklerini tahribe yeltenen inkârcılardan olmasalardı, keşke onlar yarına giden yolun bugünden ve bugüne varan yolun da dünden geçtiğini bilselerdi şüphesiz hiçbir ihtilâf zuhur etmiyecekti.

Evet, Batı Teknisyenlerimizin durumu budur. Yaptıkları veya yazdıkları eserlerin dünya musiki tarihine şeref verecek şaheserler olmadığını kendileri de bilirler.. Eserlerinde batı tekni-

ği ve batı ruhu hâkim olup Batılı için imkânlarını bitirmiş bir sistemin yeni örnekleri olmaktan öteye bir değer taşımamaktadırlar. Çünkü içinde Türk ruhu ve Türk sistemi yoktur. Türk ruhu yoktur demekle haksızlığa düşmeyelim! Türk ruhu vardır. Batı kılığındaki bu ruh, eserde "salça" vazifesini görmektedir. O da çoğu zaman bir halk musikisi motifinden alınmıştır. Ne yapalım ki Türk ruhu deyince, hatırlarına sadece folklor musikisinden faydalanmak geliyor. Kendilerine cidden "bestekâr" yerine "Modern Türk Müziği Kompozitörü" dendiği mevcut musikileri kompoze etmelerinden bellidir.

İşte, Batılı Teknisyenlerimizin bestekârlık durumları bundan ibarettir. Fıllî durumda ise memlekette musik ile ilgili bütün kurumların kilit noktalarını ellerine geçirmişlerdir ve musiki siyasetine atılmışlardır.

Tutumlarına gelince, kendi öz musikimizi - elinden tutmak ne kelime ! - her fırsatta baltalamak, "yok etmek" çabasındadırlar.

Bestekârlık güçleri için fazla birşey söylemeyi uygunsuz buluyorum. Halk çoğunluğunun kendilerini tutmamasını ve beğenmemesini onun zevksizliğine hamleler ve mühimsemeler. Buna rağmen güçlerinin folklor musikisinden ileri geldiğini bilmek zorundadırlar.

Eserlerinin değerleri ise bazı Batılıların takdirlerine mazhar olmaktan ibarettir.

Hulâsa; Batının Anlayış ve Sistemine göre çalışan Kompozitörlerimiz akıntıya gerekli yönü verebilmek yerine akıntıya kürek çekmek mevkindedirler,

Millî musikimizin çeşitlendirilmesi bakımından gerek Türk, gerek Batı sistemi içinde çalışan Bestekârlarımızı bekleyen vazifelerin en birincisi "KARŞILIKLI ANLAYIŞ"tır. Bu karşılıklı anlayışın kurulmasından sonra musiki sanatının ve ilminin kanunlarının ışığı altında ihtilâfların halli ve "dâvanın birleştirilmesi" mümkün olabilecektir.

Bizim - kısaca - unanı tavsiyelerimiz şunlardır:

TÜRK MUSİKİSİ BESTEKÂRLARIMIZ İÇİN :

1 — Batı musikisi tekniğini lâyikiyle öğrenmek,

2 — Metodlu çalışmak.

BATI SİSTEMİNE GÖRE ÇALIŞAN BESTEKÂRLARIMIZ İÇİN:

1 — Türk Musikisi sanatını ve ilmini öğrenmek,

2 — Eserlerinde tepeden tırnağa önce "millî", sonra "ferdî" olmak.

II — MİLLÎ MUSİKİMİZİN ÇEŞİTLENDİRİLMESİ BAKIMINDAN SES SANATKÂRINA DÜŞEN VAZİFELER NELERDİR VE BU VAZİFELER NASIL YERİNE GETİRİLECEKTİR?

Belirtmek gerektir ki bestekârin, yani yaratıcının hemen peşinden yaratmanın yaşatılması-

nı sağlayan icra unsurları içinde ses sanatkârı ilk plânda gelmektedir. Bestekârin sözlü musiki bakımından üzerine düşen önemli görevlerin başarı ile bitirilebilmesi en çok ses sanatkârlarının başarılı uygulamasına bağlıdır.

Gerçekten de ses sanatkârı, yaratılan eserin bütün incelikleriyle ve olanca ihtişamile yaşatılmasında ve mutlu sonucun alınmasında baş sorumludur. Ses sanatkârı, esere hakkını veremediği takdirde - hemen de o hakkı verecek ikinci bir sanatkârın zuhuruna kadar - bestenin bu durumunun bizzat bestekârını hayal kırıklığına uğratması ve ümitsizliğe sevk etmesi mümkündür.

Bu anlattığımız mahzur sadece yeni eserler içindir. Yoksa daha önce yaratılmış ve günümüze kadar devam edip gelerek yaşama kudretlerini isbat etmiş eserler için böyle bir mahzur söz konusu değildir.

Ses cevheri zengin ve kudretli bulunması ilk şart olan ses sanatkârının aynı zamanda güzel bir sese malik olması ve bu iç yapıya ait özelliklerin; taklidden kaçınma, iyi telâffuz ve tedarî ve tefsir kudretine sahip olma gibi dışyapıya ait özelliklerle pekleştirilmesi gerektiğini biliyoruz.

Millî musikimizin çeşitlendirilmesi bakımından ses sanatkârlarımız bestekârlarımızın, yüklenikleri görevleri yerine getirebilmeleri için, onlara faydalı birer "yardımcı", hattâ bazan "yol gösterici" durumunda olabilmelidirler. Şüphesiz ses sanatkârlarının bu duruma erişebilmesi kolay değildir.

Ses sanatkârının başlıca kaliteleri şunlardır:

a) Güzel ve iyi musikiyi ayırabilmek (Her ses sanatkârlarından bunu bekleyemeyiz ama güzel ve iyi musikinin ayrılabilmesi hususunda bu hassaya sahip olanlardan faydalanma yoluna gitmek bir vazifedir.)

b) Musiki sanatı bakımından değerli eserleri lânce etmek (Başka bir ifade ile âdi musikiye repertuvarında yer vermemek)

c) Kendi ses janrına uygun eserleri seçebilmek (Her ses sanatkârının her eseri aynı mükemmeliyette okuyabilmesine imkân olmadığını anlaması gerektir. Kendi ses janrına hangi eserlerin uyduğu konusunda bunu bilebilecek durumda olanların fikirlerini almak en doğru yoldur.)

d) Seçtiği eserleri hakkile telâffuz ederek nüansını verebilmek (Bu hassanın geniş bir musiki kültürü, yüksek zevki selim ve metodlu çalışma ile elde edilebileceğini söyleyelim.)

d) Günün yeni ve güzel bestelerini -vakit geçirmeden- öğrenerek topluma sunmak. (İşte, ses sanatkârını musiki sanatı bakımından bekleyen en önemli ve en zor görev unutulmamalıdır ki ses sanatkârı; yaratıncı o yaratmadan faydalanacak toplum arasındaki köprünün kendisidir. Ses sanatkârı dünün güzel yaratmalarını olduğu kadar bugünün güzel yaratmalarını da topluma ulaştır-

racak ve -yarınki güzel yaratmalara olduğu kadar- yarınki güzel yaşamalara da zemin hazırlamış olacaktır.

Günümüzün musiki eserlerine ilgi göstermek bizatihi musikiye ilgi göstermekle eşittir. Tabii ki bu ilgi "titiz bir ayırım ve ayıklama"ya dayanacaktır. Ancak bu ayırım ve ayıklamada münhasıran sanat endişesinin hâkim bulunması, bunun dışında şahsi veya maddi mülâhazalara itibar edilmemesi elzemdir.)

Hulâsa edersek; bugünün ses sanatkarı bugünün bestekârının sağındaki yerini almalı, daha güzele yönelen musiki idealinde ona tam mânâsıyla yardımcı ve destekleyici olabilmelidir. Musikinin bu iki "as eleman"ın elele vermeleri ile ancak musiki ayağa kalkıp yükselebilir.

III — MİLLÎ MUSİKİMİZİN ÇEŞİTLENDİRİLMESİ BAKIMINDAN İCRA ORGANLARINA DÜŞEN VAZİFELER NELERDİR VE BU VAZİFELER NASIL YERİNE GETİRİLEBİLİR?

Yaratma mahsulü olan bestenin yaşatılma safhasında icra organlarının musikiye renk ve mânâ verme, onu süsleme hususundaki fevkalâde rolünü kimse inkâr edemez. İnsan sesine saz sesini eklenmeseydi musikinin ne derece fakir ve zavalı kalacağı izahatın varestedir.

İster sözlü musiki, ister sözsüz musiki olsun saz'ın vücudu bir ağacın gövdesine müdirdir. Çiçeklerin bu gövdenin üzerinde açabildiğini asla unutmayalım.

Millî musikimizin çeşitlendirilmesi bakımından icra organlarının başlıca vazifelerini şöyle sıralayabiliriz:

a — Her icracı sazına tam mânâsile hâkim olabilecek duruma gelmeli, virtüozluk yolundaki gayretlerine ara vermeden devam etmelidir. (Sazdan elde edilecek ses ne kadar güzel olursa - ses sanatkarının güzel sesile birlikte - yaşatma o derece başarıya ulaşır.)

b — Her icracı -virtüozluk ideali yanında - sanatkar olabilmeyi veya sanattan anlayabilmeyi gaye edinmelidir. (Sanat ve virtüozluk atbaşı gitmediği takdirde musiki zirvelere erişilemez.)

c — Virtüozluğa ulaşmış her icracı için - ilmin ve sanatın prensiplerini bağdaştırmak suretile- enstrümanına ait bir "metod" yazması vazife sayılmalıdır. (Yazılacak her metod "en mükemmel metod"un meydana getirilmesinde faydalı bir kaynaktır.)

ç — Her icracı Türk ve Batı sistem ve ilimlerine sahip olarak polifonik Türk musikisinde (Türk orkestrasında) kendisini bekleyen şerefli mevkie hazır bulunmalıdır.

Biliyoruz ki mükemmel ibda ancak mükemmel icra ile mükemmelliğini kabul ettirebilir. Türk musikisinde onu uçuran kanadları temsil etmektedir.

IV — MİLLÎ MUSİKİMİZİN ÇEŞİTLENDİRİLMESİ BAKIMINDAN TOPLUMUMUZA DÜŞEN VAZİFELER NELERDİR VE BU VAZİFELER NASIL YERİNE GETİRİLEBİLİR?

Bütün çalışmalarımızın mihreri Türk toplumuna hizmetten ibaret bulunduğuna göre, bestekârın da, ses sanatkarının da, icra organlarının da bir bütün olarak onun emrinde bulunmaları gayet tabiidir. Bestekâr; içinde kendi şahsiyeti, kendi benliği kaynaşmasına rağmen, vücuda getirdiği eserin toplum tarafından tutulmasını şiddetle arzu eder. Hiç olmazsa -o neslin değilse bile - gelecek nesillerin kendisini tutacağı ümidini saklar. Eğer böyle olmasaydı, yani ne bugün, ne de yarın anlaşılmayacağına ve beğenilemeyeceğine kesinlikle inanmış bulunsaydı bestekâr eserini vücuda getiremeyecekti.

Şimdi bir sualle karşılaşırız: Acaba, musiki, her halile toplumun hizmetinde ve emrinde iken, hâlâ toplumun vazifelerinden bahsedilebilmesi isabetli midir?

Bu sorunun yerinde olmadığını peşinen belirtelim. Vazife; asla tek taraflı düşünülecek bir mefhum olmayıp mutlak surette müteakıl-yâni iki taraflıdır. Kendisine hizmette bulunulmanın buna karşı sorumlulukları olması normaldir.

Toplumun, kendisine iyi şeyler verildiği zaman, "takdir ve rağbet" etmesini bilmesi kadar bunun devamı veya daha iyilerinin elde edilmesi hususunda "teşvik"ten geri kalmaması da gerektir. Gene toplum; kendisine kötü şeyler verildiği zaman, -reaksiyon göstererek- reddetmesini bildiği kadar sırası gelince "boykot" etmesini de bilmelidir.

Bu "toplum şuru"nun yer etmesi toplumun kültürlü olmasına bağlıdır. Türk toplumunun - bugün için - yeterince kültüre ulaştığından ve toplum şurunun yeterliğinden dem vurulamaz.

O halde bugünkü durumu ile - aktif veya pasif kitleleri ayırmaksızın - Türk toplumunun vazifeleri neler olmalıdır?

Bunları sayalım:

a) Musiki sanatını, bütün estetik ve felsefesiyle öğrenmek suretile musikiye güzel'i ve değerli'yi ayırabilmeğe gayret etmek;

b) Canlı musikinin - içkili gazinolarda değil - münhasıran "KONSER SALONLARI"nda zevkine varılabileceğini bilmek (Bu ayrı bir konu olup Musiki Mecmuası'nda "İçkisiz Türk Musikisi" başlığı altındaki yazımızda anlatılmıştır.)

c) Musiki münekkidlerinin (henüz pek rastlamadığımız!) yazılarını okumak suretile hem musiki bilgilerini, hem zevkisehimini geliştirmek,

ç) Sadece güzel ve iyiyi, millî veya halka ait olanı savunmak ve alkışlamak; çirkin, âdi ve ne idüğü belirsiz musikiye rağbet etmemek,

d) Sağduyusunun daima canlı bulunduğunu göstermek üzere her vesile ile gösteri ve protestolarda bulunabilmek.

Bu son madde toplum şuurunun açık bir delili sayılabilir.

İlave edelim ki toplumun aktif kitlesinin öncüsü ve başı olarak selâmladığımız Gençlik; milli musikimiz konusunda büyük görevler ve ağır sorumluluklarla karşı karşıya olduğunu bilmektedir. Türk gençliğinin musiki sanatının savunduğu ve ilerlediği selâmet yolunu benimsemesi musiki mantığının icabıdır.

V — MİLLİ MUSİKİMİZİN ÇEŞİTLENDİRİLMESİ BAKIMINDAN MUSİKİ ADAMLARINA DÜŞEN VAZİFELER NELERDİR VE BU VAZİFELER NASIL YERİNE GETİRİLEBİLİR?

Öncelikle "musiki adamı" tabirinden neyi kastettiğimizi açıklayalım:

Musiki ile teorik veya pratik yönden - ne türlü olursa olsun - ilgilenen herkesi "musiki adamı" saymak lâzımgeldiği düşünülebilirse de aslında Bestekâr, ses sanatkârı ve İcra organlarının - musikinin esasını teşkil eden ibda ve icra unsurları olmaları dolayısıyla - "musiki adamı" tâbirine dahil edilmeleri uygun düşmez. Musiki adamı; daña çok musikinin "fikir plânı"nda çalışan grupları ifade etmektedir.

Musiki adamını başlıca 3 grupta toplamak mümkündür:

A — Musiki Yazarı (ki musiki üzerinde gazete ve dergilerde yazılar yazan musiki adamı demektir).

B — Musiki Münekkidi (ki bir musiki olayını icra, ses ve beste itibarıyla tenkid süzgecinden geçirecek iyi ve kötü, güzel ve zayıf taraflarını belirtebilen musiki adamı demektir).

C — Musiki Esteti (ki bir musiki eserinin güzel olup olmadığına hükmeden, güzelliğe giden yolu gösterebilen musiki adamı demektir.)

Millî musikimizin çeşitlenmesi bakımından musiki adamlarımıza düşen görevler genel olarak şunlardır:

1) Musikinin çeşitli konularında (akademik veya estetik) tartışma, eleştirme ve konuşmalar yaparak toplumun musiki üzerine ilgisini çekmek ve aydınlatmak,

2) Musiki ve musiki eserleri hakkında öğretici veya eğitici her türlü yayınlar yapmak ve teebbüslerde bulunmak,

3) Toplumun musiki ve millî musiki zevk ve ihtiyacını aşlamak,

4) Yarınki Millî Musikimiz üzerinde fikir yürütmek, telkin ve tavsiyelerde bulunmak, program ve plânlar hazırlamak.

(Bu vazifelerin nasıl yerine getirilebileceği sualini karşılayan cevapları ise; — detaylara inmek mecburiyeti dolayısıyla - uzun süreceğinden ve genel konuyu dağıtmak ihtimali olduğundan, burada ayrıca kaydetmekten sarfınazar ediyorum.)

DİKKAT !

İslâm Medeniyeti 1. sayısının ikinci baskısı yapılmıştır.

Takım halinde ciltletmek isteyen okuyucularımız 1. sayımızı 250 krş.luk posta pulu göndermek suretiyle alabilirler.

Not : Birinci sayı borçlu olduğumuz abonelerimize mecmualar postalanmıştır.

— 0 —

İSLÂM

MEDENİYETİ

I. Cilt Ciltleniyor

BEKLEYİNİZ!

Not: Ayrıca cilt kapağı verilmez..

— 0 —

Türkiye'de kendi sahasında tek kitab :

İSLÂMÎ - TÜRK EDEBİYATI

2. Cilt

Yayınlarımız arasında çıktı.

Lüks kroma kapak : 15 T.L.

Lüks citli : 20 T.L.

Bâyilere % 25 tenzilât yapılır.

İslâm Medeniyeti

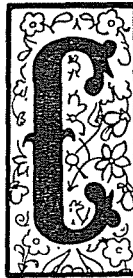
P. K. 1315 - Sirkeci

Tel : 22 46 02

Neşriyat • Tenkid • Tahlil

Fazıl Senâi SARPER

FATİH HAKKINDA VOLTER'İN DÜŞÜNCELERİ

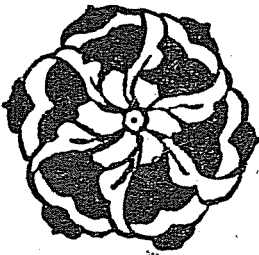
Cambridge Üniversitesi profesörlerinden Steven Runciman'ın "Bir imparatorluğun kör talihi - Constantinople'un düşüşü" başlığı altında Londra'da neşrolunan eseri hakkında kıymetli yazar İ. Semahaddin Cem Beyin, tenkidi yazısını büyük bir zevkle okuduk.

Üstadın, makalesinde belirttiği gibi, bu kitap serapa bühtan, yalan ve kasdi hatâlarla doludur. Fâtih Sultan Mehmed'in ne civanmert, ne yüksek seviyede bir padişah olduğunu, acaba dünyada bilmeyen tek fert var mıdır? Eşine ender rastlanan bu yüksek şahsiyete karşı hayasızca vâki iftira ve tervirleri tarihçilerimiz ve fikir adamlarımız, yakın bir zamanda elbet de müsbet delillerle cerhetmekten geri kalmayacaklardır. Evet, biz onların, mahut profesörün sırf Müslüman ve Türk âlemine karşı kalbinde beslediğine hiç şüphe olmayan kin ve garaz dolayısıyla böyle bir eseri kaleme aldığını, kolaylıkla isbat edebileceklerine kat'iyetle inanmaktayız.

Profesörün, bir devir açan, tarihin seyrini değiştiren, kalbi semahatle dolu koca Fâtih hakkındaki garazkâr görüşlerini büyük bir vukuf ve su götürmez bir şekilde çürüten Semahaddin Cem Beyin, nihayet Müslüman ve Türk oluşu, malûm çevreler içinde yine de tarafgirane davrandığı zehabını uyandırmaktan geri kalmayabilir. Bu itibarla, biz, büyük Fransız mütefekkir Volter'in "Türkler, Müslümanlar ve ötekiler" adındaki eserinin bazı kısımlarını buraya naklederek bu meşhur adamın Müslüman Türkler ve hâkanları hakkındaki düşüncelerini tebarüz ettireceğiz. Ve bu suretle, Runciman gibi, mutaasıp Hristiyanlık âlemine mensup pek çok âlimin hakkımızda yalan uydurmakla ömürlerini tükettiklerini göstereceğiz.

İşte Volter'in kalemile Fâtih: (kısaltılmıştır)

"Fâtih Sultan Mehmed, zamanın en iyi yetişmiş prensle-

rindendi. Osmanlı tahtının vârisine mükemmel bir terbiye verilmekten geri kalınmamıştı. En ufak bir kargaşa'ya meydan vermeden iki defa padişahlık haklarından feragat etmeğe rıza gösterdi ki, bu tarihte eşi bulunmayan bir hâdise teşkil eder. Fâtih'in sert mizaçlı bir insan oluşu da bu hâdisenin fevkalâdeliğini bir kat daha arttırır.

Sultan Mehmed, arapça, farsça ve yunanca te-kellüm ettikten maada, lâtince anlar, resim yapar, coğrafya ve matematik bilirdi.

Bir başın gövdeden koparıldığı anda, boğaz, deri ve kasların ne şekilde büzüleceğini meşhur ressam Bellin'ye gösterebilmek üzere, kölelerden birinin kellesini kestirdiği söylentilerinin asılsız olduğuna inanırım. Hakikate hiç de benzemeyen böyle hunharlıkları ona yüklemeye ne sebep vardır?

Onbeşinci asırda yaşamış olan Philippes de Comines'in itiraf ettiğine göre, tabasına bir vergi tarhettiği için, Fâtih hayata gözlerini yumarken Allahından af talep etmiş. Hıristiyan prenslerinden herhangi birinde böyle bir nedamet görülüş müdür?

Sultan Mehmed'in İstanbul'u alırken 90 kiloluk güller atan toplar istimal ettiği şüphelidir. Mağlûbiyete uğrayanlar her şeyi büyütürler. Bu ağırlıktaki güllerini iyi savurabilmek için tahminen 70 kiloluk baruta ihtiyaç vardır. Bu kadar barutun ise birden tutuşması mümkün değildir. Onbeşte biri dahi ateşlenmeden, gülle topun namlusundan fırlar ve fazla tesir vücuda getirmez. Türklerin bu ayarda toplar kullanmış olmaları mümkündür; Bizanslıların da belki bilgisizlik dolayısıyla bundan ürkmüş olmaları muhtemeldir.

Türklerin hücumlarına hedef olan İstanbul'un imdadına koşan olmadı. Doğrusunu söylemek icap ederse İstanbul'un düşmesi lâzımdı ve düştü de, zira, hâriçten gelecek yardımlardan medet uman camiciler yok olmağa mahkûmdur.

İstanbul fethedildi, lâkin bu iş Ducas ve Chalcondyle'in anlattıklarını tekrar eden tarihçelerimizin yazdıklarından bambaşka şekilde oldu. Kral hanedanına mensup olduğu zannedilen ve küçüklüğünü İstanbul'da geçiren Dukas'ın kitabına göre, Fâtih Sultan Mehmed her tarafın ateşe verilmesi için emirler vermiş ve bu emirler; kâfirce çılgınlıklar içinde, yerine getirilmiş! Bu satırları okurken insanın acıması mı yoksa öfkelenmesi mi icap eder? O, kâfirce diye adlandırılan çılgınlıklar, müslümanların her muharebe-de kopardıkları "Allah, Ahllah!" feryadıdır. Hurafeye kapılan Bizanslılar bir kehanete dayanarak Aya-sofya'ya sığındılar. Bu kehanete göre, bir melek güya kiliseye inerek onları kurtaracakmış!

Kilisenin avlusunda bir kaç bizanslı katledildi, alt tarafı esir alındı.

En yenileri de dahil olmak üzere, tarihçelerimizin hepsi, papazların o zaman uydurdukları masalları tekrar edip dururlar. Sözde Fâtih, İstanbul'u kan revan

içinde bırakan vahşinin biriymiş! Sözde, bir kavunun kimin tarafından yendiğini anlamak üzere, ondört hizmetkârının kanlarını deştirmiş! Ve güya, sırf yenicilerinin gözüne girmek için sevgilisi İrena'nın boynunu uçurtmuş!

Tarihi hatalardan zevklenen milletler çoktur. Bazı Avrupalı tarih yazarları müslümanların Venüs'e tapıklarını ve Allah'ı tanımadıklarını iddia ederler. Grotius bile, Hazreti Muhammed'in, Allahın emirlerinin, kulağının etrafında uçmağa alıştırdığı bir güvercin delaletiyle kendisine ulaştığını etrafına inandırmak için gayret sarfettiğini durmadan tekrarlar-
dı.

Yalanlarla dolu sözlüklerimizde de bunlara benzer gülünç masallara sık sık rastlanmaktadır.

Sultan İkinci Mehmed, Avrupa hükümdarları arasında terbiyesi en üstün ve kültürü en sağlam olanıydı. Sevgilisinin hayatına kıydığına dair olan söylentilere gelince, bir padişahın haremine ait işlere askerinin burnunu sokabileceğini farzetmek için, insanın, Türk gelenekleri hakkında echel denecek kadar bilgisiz olması gerekir!

Kardinal İzidor'un ve daha bir çoklarının ifadeleri hilâfına, Fâtih Sultan Mehmet'in zannedildiğinden daha mâkul ve kibar bir hükümdar olduğunu kabul etmek mecburiyetindeyiz.

Bazı tarihçiler, Sultan Mehmed'in güya, Patriğe: "Hâmil olduğum selahiyetle seni mukaddes teslim patriği yaptım" dediğini iddia ederler. Bu budalaca iddiada bulunanlar, bizim teslim fikrimizden Türklerin tiksinti duyduklarını bilmezler mi? Türkler teslim sözünü ağızlarına almayı küfür addederler ve hıristiyanlara birden fazla Allaha tapan putperestler olarak bakarlar.

Türklerin, hıristiyan dinine mensup olanlara karşı her zaman paryalar gibi hareket etmediklerini bilmenin ehemmiyeti vardır. Hıristiyan devletleri arasında, kendi toprakları içinde, Türklerin bir câmi bulundurmalarına müsaade eden bir hükümet görülmemiştir. Buna mukabil, Türkler, bütün rumların kiliseleri bulunması keyfiyetini hoş karşılarlar.

Rodos'u muhasara altına alırken, Sultan Mehmed'in bir sürü hıristiyan mühendis istihdam etmesi çok şaşılacak bir hâdisedir. Rodos'a saldıran sâdrâzam bile hıristiyan ve Paleolog soyundan gelmekteydi. Halbuki, müslüman dinine mensup olan hiç kimsenin dinini terk edip hıristiyan ordularında vazife aldığı görülmemiştir. Bu fark acaba nereden ileri gelmektedir? Belki de müslüman olmak için başvuru kanlı sünnet ameliyatı onları dinlerine daha sıkı bir şekilde bağladığı içindir. Muhtemelen de İslâm silâhlarının Allah indinde daha makbul oluşu düşüncesiyle elverişli taraf seçiliyordu.

"Türklerin Tarihi" adı altında kaleme aldığı eserinde Chalcondyle, Türklerin Rodos'da uğradıkları muvaffakiyetsizliği şu şekilde izah etmektedir:

"Türkler, açtıkları gedikten içeriye dajacakları sırada, semada, etrafa ışık saçan altundan bir haç ile beyazlara bürünmüş güzel bir kadın görmüşler ve bu mucizeden ürkererek derhal kaçmışlar." Fakat, Türklerin güzel bir kadın karşısında korkmaktan ziyade şahlanmalarını beklemek akla daha yakın gelmektedir.

Sultan İkinci Mehmed Mısırı aldıktan sonra, Roma'yı zaptetmeyi düşünüyordu. 150 kalyonun başında Gedik Ahmed Paşa Otranto şehrinin hâkimi bulunuyordu. Napoli Kralığı bütünüyle Türklerin hâkimiyetine geçmek üzereydi. Roma korku içinde titriyordu. Bu korkunç akının gevşek hıristiyan prensleri tarafından durdurulması mümkün olamazdı. Fakat, 1481 senesinde, hiç beklenmedik bir hadise zuhur edecekti. Bir karın sancısı Fâtîhî Sultan Mehmed'i 53 yaşında alp ebediyete intikal ettirdi.

Volter'in, yukarıda naklettiğimiz, büyük padişah Fâtîh Sultan Mehmed Han ve Türkler hakkındaki düşünce'lerini ihtiva eden kitabını, acaba sayın profsör Runciman okumamış mıdır? Bunun mümkün olabileceğini sanmıyoruz. Biz, Volter gibi, hakikatleri apaçık bir surette aksettirmekten kaçınmayan vicdan ve şeref sahibi bir çok ecnebi yazar ve fikir adamlarının mevcudiyetine inanmaktayız. İnandığımız diğer bir husus daha vardır ki, o da, pek çok mutaassıp hıristiyan düşünürleri gibi, profsör Runciman'ın da Fâtîh hakkında, bir ilim adamına yakışmayacak şekilde, bir sürü yalan uydurması sebepleri, cihanda eşine ender rastlanan bu büyük İslâm hükümdar ve serdarının otuz yıl içinde Memlekete, ikisi İmparatorluk olmak üzere, büyüklü küçüklü onyeddi devlet ihlak, ikiyüzden fazla şehir fethetmesinden ileri gelmektedir. Hangi hıristiyan hükümdarı bu ölçüde bir başarıya ulaşabilmiştir?

Runciman'ın mahut kitabının bir hülâsası Londra'nın meşhur "Times" gazetesinde nesredilmek suretiyle geniş halk kütellerinin nazarı altına da arz edilmiştir. İstanbul'un fethi hadisesi ile Fâtîh Sultan Mehmed'in şahsiyetini hakikatle asla alakası olmayan yanlış bir zaviyeden aksettiren profsörün isnatlarının iftira ve tezdirden ibaret bulunduğunu delilleriyle isbat etmek, yukarıda da belirttiğimiz gibi, fikir adamlarımızla tarihçilerimizce terettüp eden bir vazifedir. Bunu efkârı umumiye kendilerinden beklemektedir.

Türk Yurdu mecmuasının haziran 1965 tarih ve 312 sayılı nüshasında "Fâtîh Sultan Mehmed" başlığı altında intişar eden yazımda da anlattığım gibi, 1926 yılında Paris'de Konferencia salonlarında Fâtîh Sultan Mehmed hakkında verilen bir konferansta hazır bulundum. Şimdi ismini hatırlayamadığım hatibin bir saatten fazla devam eden konuşması sırasında dinleyicilerin sık sık coşkun bir şekilde alkışlamalarını gözlerimin önünde tecessüm ettirirken, aradan uzun zaman geçmiş olmasına rağmen, bu gün dahi heyecanlanırım.

İSLÂM EKONOMİSİ

Av. Behçet HÜRESİN

"İslâm insanı ne ruhtan ibaret görür, ne de maddeden; Onun ruhu ancak bedeniyle beraber olduğu zaman yaradanına muhatap olmaya yükselir. Ve bu yükseliş onu şerefli sorumluluklarla mükellef kılar. Yoksa, mücerret ruhun insan olma haysiyetini taşıyan herhangi bir mükellefiyeti yoktur. Ve yine ruhsuz bir maddenin de ancak leş kadar bir değeri vardır... Demek ki, İslâm insanı bütün cepheyle tanır ve ona göre cevaplandırır. İnsan, bazı geri zekâlıların kısır zihniyetlerle izaha kalkıştıkları gibi, sadece mideden ibaret değildir. Onda haz ve elemelerin kaynağı bilinen bir kalp; hayrı serden, iyiyi kötüden, doğruyu eğriden ayırt eden ideolojiyi seçme istidadında olan bir akıl, ve ebedi olma arzusunun geliştirdiği bünyevi bir türeme iştahı vardır..." dedikten sonra devam ederek "İslâm, insanı sadece mideden ibaret görme geriliğinden münezzehe olduğu için meselelere yalnız iktisadi açıdan bakmaz. Ama ekonomik problemleri küçümseyerek kifayetsiz insan zekâsına da terketmez. Onu, ahlâk gibi, hukuk gibi, politika gibi içtimai meseleler olarak, emrine ve himayesine alıp, kontrolüne tabi tutar."

Yukardaki şahane ve veziz ifadeler bana ait değildir. O ekonomik problemleri küçümseye küçümseye İslâm âlemini bugünkü ele muhtaç hale getiren saf hayalperestlerin, ya da iktisadi büyüte büyüte putlaştırınların safsatalarının üstüne çıkabilmiş bir müellif olarak gördüğüm M. Sa'it Çekmegil Beyefendiye aittir.

Değerli iktisatçımız Çekmegil "İktisat Anlayışımız" adlı kıymetli eserinde iktisatta önemli bir unsur olan FERT ve CEMİYET'i şöyle özetliyor:

"... İslâm'da cemiyetin en büyük vazifesi ferdin, ebedi saadeti için yaptığı bütün çalışmalarında, yardımıcısı olmaktır. Cemiyetin kudsiyet ve vazgeçilmez değeri işte bundandır. Bir cemiyet ki, fertlerinin ebedi istikballerini kazanabilmek için açık yollarını keyfi nizamlarıyla tıkıyor veya zorlaştırıyorsa, işte o zaman o cemiyetteki bütün fertlerin, ebediyetlerini kazandıracak yegâne işi Hak ve hukuk nizamına bağlı cemiyeti tekrar teessüs ettirmek için bütün gayretlerini seferber etmektir. Bu işi unutan veya ikinci plâna bırakan her fert - ne kadar ibadet ederse etsin ve ne kadar iyi niyetliyim derse desin - kendini ve kendi gibilerden başkasını kandıramaz. İbadet zannettikleri amellerinin hiçbirisi Rıza-i İlâhî'yi kazandıramaz." Buraya, gayabi hürmet ve sevgilerim olan muhterem müellifimizin müsaadeleriyle, GÜCÜ YETTİĞİ halde gayret sarfetmiyorsa, cümlesini ekleyeceğim.

Bir hukukçu arkadaşımı mütalâa ederken görüp aldığım bu önemli eseri döne döne okudum. Aziz yurdumuzda ne büyük hakikatlerin dile geldiğini görerek göğsüm kabardı. Asırlarca milletten saklanan gerçekleri bu kitapta buldum.

Düşünen gençliğe tavsiye ederim.

Günlerin Getirdiği

Cemaat ve Bomba

İsmail Lütfi

CAMİ; Allah evi.

Cemaat; Allah evinde, Allah için birleşen mü'minler topluluğu...

Cemaat; suurlu bir iman birliğinin, tevhid edilmiş bir akide hedefliliğinin remzi...

Ve cemaat; İslâm'ın, kendinden olmayanlara karşı en dehşetli silâhı...

* * *

Bomba; İslâm'ın cemaat gücüne, küfrün son cevabı...

* * *

SENELERCE önce Müslüman Türk halkının manevi temellerine konulan uzun vadeli bombalar, tesirini göstermiş, «yıkım» meyvelerini vermeye başlamıştır. Hisar camisine konulan bomba da bu yer altı faaliyetlerinin acı ve fakat normal meyvelerinden biridir.

Bu hadise; yıkım planları, halk kitlelerinin suurlaşması ve cemaatlaşması neticesinde yıkıma uğramaya yüz tutan «yıkımcı»ların can havliyle tatbiki kalkıştıkları son taktikleridir.

Bir müddet daha çeşitli şekiller altında muhtelif yerlerde boy gösterebilirler. Ama her şeye rağmen bu tip hareketler, onların sonunu geciktiremeyecektir. Çünkü, «uysal koyun» gibi herşeye boyun eğeceği sanılan müslüman türk halkı artık «çelmeye gelmez boynum» demekte, cemaatlaşmaktadır.

MİLLETİN bu çok haklı ve erkek sesinden rahatsız olanlar, sonlarının yaklaşmakta olduğunu anlayanlar, bu müsbet gelişmeyi dağıtmak için mabetleri de yıkımlarına katmakta tereddüt göstermeyeceklerini isbat ettiler. Bu, bizatihi mabed düşmanlığı ile değil cemaat düşmanlığı olarak tefsir edilmelidir. Zira camilerin varlığı tehlike değildir. Cemaat'ın vücudu tehlikedir. Onlara göre camiler, geçmişte olduğu gibi yine depo, ahır, müze, eğlence yeri v.s. olarak kullanılabilir. Veya «Tarihî» birer «anıt» olarak da kalabilirler.

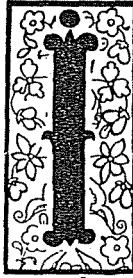
Bunun için ortadaki düşmanlık cami değil, cemaat düşmanlığıdır. Meseleyi cami düşmanlığı şeklinde nisbeten hafif bir yöne çekmek isteyen usta fakat kurnaz yazarcıklara aldanmamalıyız. Hadisenin, şunun veya bunun tertibi olmasının veya olmamasının da ehemmiyeti yoktur. Bizce, bizzat hadise ve hedefi mühimdir.

BU durum karşısında yapılacak iş; faillere küfür ve la'net okuyarak günaha girmek değildir. Küfür, cemaata bomba ile karşılık verdiğine göre en kuvvetli oluş cemaatlaşmak olduğunu anlamak ve bu yolda elden geleni geri koymamak gerektir. Bu hadise bir yönüyle de Cemaatin rahmet ve kuvvet olduğunu haber veren Hz. Peygamberin hadiselerinin küfür ehli tarafından tescil, teslim ve tasdikidir.

O halde yapılacak şey de ortadadır: güçlenmek, güçlü kalmak için cemaatlaşmaya devam... «Cemaat, rahmettir, ayrılık azab!»

Haber

FOSIS'li Delegeler Memleketimizi Ziyaret Etiler...

İrlanda ve Büyük Britanya İslâm Talebeleri Federasyonunun (FOSIS) ndan 3 kişilik bir grup Federasyonumuzun davetlisi olarak Türkiye'ye gelmişlerdir.

Memleketimizde 15 gün kalan ve başkanlığını Fosis'in Genel Sekreteri Lübyalı Aşur Şems'in yaptığı heyette Camaikalı İlyas Mahmud ve Malezyalı Seyyid İbrahim bulunmaktadır.

İstanbul, Ankara ve Bursa'da yaptıkları ziyaretler müsbet netice vermiş, kendilerine anlatılan Türkiye ile gördükleri Türkiye arasında benzerlik bulmanın güç olduğunu belirtmişlerdir.

Aşur Şems; T. İ. E. T. F. Genel Merkezinde yaptığı basın toplantısında özetle şöyle konuşmuştur:

"Fosis; beş yaşında bir kuruluştur. Hiç bir hükümetle ilgisi yoktur. 22 üye cemiyeti vardır. Londra'da okuyan müslüman talebeler bu kuruluşu idare ederler. Gün geçtikçe kuvvetlenen Federasyon şimdi Londra'nın merkezî bir yerinde büyük bir yurt yaptırmaktadır.

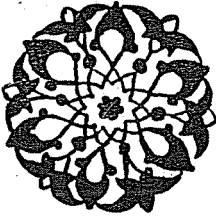
Burası aynı zamanda Federasyon Genel Merkezi de olacaktır. Bu yurt tamamlanınca hiç bir müslüman talebe en ufak bir zorlukla karşılaşmadan tahsiline kolaylıkla devam imkânı bulacaktır.

Federasyon bir de senede 10 sayı çıkan aylık "The Muslim" adlı bir dergi çıkarmaktadır."

Komünist Akımlara karşı ne gibi bir mücadele yolu takip ediyorsunuz? sualine Aşur Şems;

— Elhamdulillah biz müslümanız, Kur'an ve Hadis bize kâfidir. İyi müslüman olursak İslâm'ın dışında kalan hiç bir cereyan bize tesir edemez. Mücadelemiz iyi müslüman olma mücadelesidir. şeklinde cevap vermiştir.

Muhtelif dinî, tarihî, ilmî müesese ve kuruluşları gezen misafirlerimiz; "bizi öyle şeylerle karşılaştırdınız

ki nasıl karşılık vereceğimizi bilemiyoruz. İslâm'ın bayraktarlığına yine Türkler lâyıktır. Gördüklerimiz bu hususta bize kat'i kanaat vermiştir" tarzında intibahlarını özetlemişlerdir.

Misafirlerimize çeşitli ku-

ruşlar hediyeler vermişlerdir...

Ziyaretlerinin çok faydalı olduğunu söyleyen misafirlerimiz T. İ. E. T. F. ilgililerini Londra'ya davet etmişlerdir:

Memleket turizmine ve

müslümanlar arası anlaşmaya büyük tesiri olan bu ziyarete sebep oldukları için Mecmuamız T. İ. E. T. F. ilgililerini tebrik, misafirlerin selâmlarını okuyucularına tebliğ eder.

• Misafirler, Federasyon ilgilileri ile bir arada. Resimde, soldan sağa: Aşur Şems, Cahid Baltacı, Seyyid İbrahim, Hasan Çelikkaya, İlyas Mahmud ve İsmail Lütfi Çakan görülmektedir.

Genel Sekreter İsmail L. Çakan Mevdûdi (gözlükdü) Hazretlerine Federasyon hediyesini takdim ediyor...

MEVDÜDİ

İSTANBULDAN GEÇTİ

Pakistanlı allâme, büyük İslâm mücâhidi Ebul-A'la El-Mevdûdi 25 Ağustos pazar günü saat 12,45 de Yeşilköy'e gelmiştir. 26 yıldır çekmekte olduğu hastalığını tedavi ettirmek için Londra'ya gitmekteydi. Ameliyat dönüşü İstanbul'da bir müddet kalmak istediğini söylemesi karşılıyanların memnuniyetini mucip olmuştur.

Mevdûdi'ye T. İ. E. T. F. adına Genel Sekreter İsmail L. Çakan bayrağa sarılı ve üzerinde "Büyük İslâm Mücâhidine..." yazılı bir takım İslâm Medeniyeti Mecmuası takdim etmiştir. Mecmua ile ilgilenmişler, ismini Türkçe okuduktan sonra Arapça olarak "aylık mı?" diye sormuşlardır.

M. T. T. B., bayrağa sarılı Kur'an-ı Kerim, İlim Yayma Cemiyeti de seccade hediye etmişlerdir.

Mecmuamız, büyük âlim ve mücahide âcil şifalar diler...

T.İ.E.T.F.

Anadoluyu

Geziyor

● İkinci Başkan İmdat N. Nursaçan Maraş'ta "İnsanlığı Kurtaran Kitap" adlı konferansını verirken görülmüyor...

T. İ. E. T. Federasyonu geçen yıl olduğu gibi bu sene de "Anadoluya Doğru Kervanı" ismi altında bir hizmet gezisi tertip etmiştir.

Bir önceki sayımızda ziyaret yerlerini açıkladığımız ekiplerden Kayseri ve İzmir ekipleri programlarını tamamlamışlardır.

11 Temmuz 1968 perşembe günü Kayseriden hususî vasıtalarıyla hareket eden, T. İ.

E. T. F. II. Başkanı İmdat Necmeddin Nursaçan başkanlığındaki II. başkanlık ekibi, 12 Temmuz cuma günü Maraş'ta Gazi Maraşlılar tarafından tezahüratla karşılanmışlardır. Merakla takip edilen vaazlar vermiş ve hutbeler okumuşlardır. Aynı gün akşam da Kale Sinemasında ekip başkanı N. Nursaçan

"İNSANLIĞI KURTARAN KİTAP KUR'AN-I KERİM"

konulu bir konferans vermiştir.

Büyük ve şuurlu bir kalabalık tarafından dinlenen konferansta, hatibin; "Kur'an-ı Kerim, iktisadî ve içtimai prensipleri ile Berlin Utanç duvarlarını; (Allah indinde en şerefliiniz, Allah'a en çok bağlı olanınızdır) âyeti i-

le de Amerika Renk duvarını yıkmıştır." cümlesi hararetle alkışlanmıştır.

Daha sonra Kilis'e geçen ekip, ayrılırken imanlı Kilis halkının "Susuzluktan kavrulan bizlere bir damla su veriniz. Bu bir damla su, susuzluğumuzu gidermeyip, bilâkis suya olan ihtiyacımızı daha da arttırdı" şeklindeki memnuniyet ifadeleriyle Gaziantep'e uğurlanmışlardır. KİLİSTE HIZLA devam eden bir İmam - Hatip Okulu yaptırma faaliyetini memnuniyetle öğrenmiş bulunuyoruz.

Gaziantep, Nizip, Urfa, Diyarbakır, Elâziğ ve Malatya II. başkanlık ekibimizin, vaz, hutbe, konferans ve sohbetlerine muhatap olan şehirler zincirinin son halkaları olmuştur. Uğradıkları her yerde bir intibah şulesi parlatan ekip mensupları, mahallî Din görevlileri, Komünizmle Mücadele, İmam Hatip Okulu Yaptırma Dernekleri idarecilerinin müsbet çalışmalarını yerlerinde görmekten büyük memnuniyet duyduklarını belirtmişlerdir.

Müsbet bir dirilişin gayreti içinde bulunan Anadolumuzun Güney Doğu bölümünü gezen ikinci başkanlık e-

kibi; İ. N. Nursaçan, Kemal Tabak, Haydar Baş, Fehmi Ercan, Mustafa Bayramoğlu, İsmail Karaman ve Mustafa Tanık'tan müteşekkildi.

Kayseri ekibi 21 Temmuz pazar günü Kayseriye dönmüştür. Bu on günlük seyahatleri esnasında en çok kullandıkları cümle şu olmuştur:

"İnşallah yine geleceğiz."

Diğer taraftan T. İ. E. T. F. İzmir İcra Komitesinin yönettiği ekip de kiraladıkları hususî bir oto ile 10 günlük hizmet gezilerini tatlı hâtıralarla tamamlamışlardır. Muğla, Burdur, İsparta, Denizli, Aydın ve yolgüzergâhındaki ilçe merkezlerini ziyaret eden ekip, Kayseri ekibi gibi yâkın alâka ve sıcak ilgi ile karşılanmıştır. Böylece Anadolunun, doğusu ile batısı arasında iman ve İslâm noktai nazarından sıkı bir aynılık tesbit edilmiştir.

Hüseyin Akgül başkanlığındaki ekipte Fehmi Kuru, Mehmet Tokkaya ve Mehmet Şeker vazife almışlardır.

Öte yandan öğrendiğimize göre, Konya ve İstanbul ekipleri de Eylül ayı içerisinde geziye çıkacaklardır.

Not:

Anadoluya Doğru Kerva-

n'ın gezi hâtıralarını tam olarak yakında Bâb-ı Âlide Sabah Gazetesinde takip edebileceklerini okuyucularımıza duyururuz.

İZMİR HİSAR CAMİNE BOMBA KONDU

11 Ağustos pazar günü sabah namazını kılmak için toplanan kalabalık cemaati sabote etmek gayesiyle Hisar Camii şadırvanına, bilâhare azılı solcu oldukları öğrenilen şebeke elemanları tarafından bomba konulmuştur. En ufak bir telâşa kapılmayan cemaat camiye boşaltmamış ve namazı edâ etmişlerdir.

Millet ve mukaddesat düşmanlarının bu iğrenç hareketi Türk efkâr-ı umumiyesinde lâıyk olduğu tepkiyi görmüş ve müslüman halkımızın şuurlu gelişmesine bir kat daha hız katmıştır.

Bu sol tertibi olay ile ilgili olarak T. İ. E. T. F. Genel Merkezinde Genel Başkan C. Baltacı tarafından bir basın toplantısı yapılmış ve hâdiseye yazılı olarak basına verilen bildiri ile tel'in edilmiştir.

Bildiri aynen şöyledir:

Yıllardan beri Türkiye-
mizde yeraltı faaliyetleri göstererek yayılma zemini hazırlayan Komünizm, 1960 İhtilâlinin getirdiği geniş hürriyet anlayışından istifade ederek açıktan çalışmaya başlamış ve nihayet sabotaj hareketlerine girişmiştir. Katl, boykot, işgal, sokak hareketleri ve nihayet son İzmir hâdisesi, bu kızıl hareketin çetlitli safhalarıdır. Solcuların, birkaç meczubun hareketi olarak vasıflandırmaya çalıştıkları bomba hâdisesi, aslında teşkilâtli ve plânlı bir kadronun tertiplelediği deneme hareketidir. Bunu örtbas etmeye çalışanlar, en az o hainler kadar ihanet içindedirler.

Şimdiye kadar Türkiye-
de komünist faaliyetleri, basın

ve neşriyat, tiyatro ve sine-
ma vasıtalarıyla yürütüldü-
ğü, radyo ve bazı siyasî par-
tilerce desteklediği halde
maalesef Türkiyenin mukad-
deratını ellerinde tutanlar,
buna karşı hiç bir tedbir al-
mamışlar ve sadece "Komün-
nistlere fırsat verilmeyecek-
tir" diyerek halkımızı unut-
maya çalışmışlardır. 1924'-
ten beri Türkiyede 163. mad-
deden yüz binlerce müslüman
mahkemelere celbedildiği ve
mahkûm edildiği halde, aca-
ba kaç tane komünist mah-
kemeye çağırılmış ve mah-
kûm olmuştur?.. Yoksa bu
milletin, uğrunda bin sene
kan akıttığı dini, komünizm-
den daha mı tehlikedir?..

AZIZ TÜRK MİLLETİ,

Artık, samimiyetten uzak
sözlerle oyalamalara taham-
mülümüz yok! İcabederse,
düşmanımızı, bizzat millet o-
larak kahretmeye hazırlan-
malıyız. Hükümet otoritesi-
nin kaybolduğu ve kanunla-
rın işlemeze hale getirildiği
memleketlerde onları ikame,
bizzat milletlerin vazifesidir.
Vazifelerini ifa etmeyen ve-
ya etmekten çekinen millet-
lere ise hayat hakkı yoktur!

Türkiyemizi kızıla boy-
mak isteyen hainlere mukad-
desatçı gençlik olarak ihtar-
rımız şudur: Milletimizi te-
dirgin etmekten vaz geçiniz.
Aksi halde bu topraklarda
yaşamak hakkına bile sahip
olamazsınız. Bin sene İSLÂM
için kan döken Türk Milleti-
ni, komünist yapamazsınız.
Tasarladığınız kızıl ihtilâle,
Türk Milleti bütün mevcudi-
yeti ile karşı koyacaktır. Dün
binbir mahrumiyet içinde İstiklâl Savaşını kazanan mil-
letimiz, bugün o günkünden
daha kuvvetli ve daha teşki-
lâtlıdır. Mukaddesatçı Türk
Gençliği, bu organizenin baş-
sında nöbet tutmaktadır.

Bugün memleketimizin
mukadderatını ellerinde tu-
tanlara da şunu hatırlatmak
istiyoruz: Millete itidal tav-

siyesi ile yetineceğinize ko-
münizm'e karşı icraat göste-
riniz. Kanunlar kifayetsiz i-
se, yeni kanunlar çıkarınız.
141. ve 142. maddeleri vuzu-
ha ve hayata kavuşturunuz.
Gençliğimiz beynine devamlı
ve metodlu surette akıtılan
Marksist Kültüre mani olu-
nuz. Zira millet sizden bu-
nu bekliyor, milletin arzusu
bu merkezdedir. O'na uymak
ise demokrasinin icabıdır. Ak-
si halde ma'serî vicdan sizi
de affetmez.

Komünizm'e karşı koymak
istiyenler, o'na zıddıyla cevap
vermelidirler. Bu da İSLÂM'-
dan başkası olamaz. Şu hal-
de komünizm'e karşı en bü-
yük mücadele, kalblere İS-
LÂM İMANI'nı yerleştirmeye
mümkündür. Bunun
çareleri aranmalıdır. Zira
MÜSLÜMAN, KOMÜNİST
OLAMAZ!

Zafer, Allah'a inananların-
dır.

HAZİRAN DÖNEMİ MEZUNLARI TAYİN EDİLDİ

İstanbul Yüksek İslâm
Enstitüsü bu yıl haziran dö-
neminde 33 mezun vermiştir.
Bunlardan Maarif Vekâleti
hesabına okuyan 16 kişinin
hepsi de İmam - Hatip Okul-
larına tayin edilmişlerdir.

Mezunların tayin edildikle-
ri yerler şöyledir:

Osman Şekerci ve Hüseyin
Algül Biga - Emrullah Tun-
cer Gerece - Harun Kalkan
ve Mustafa Balcı Urfa - Os-
man Çetin Rize - Yusur Se-
ver ve İsmet Altıkardaş Ço-
rum - Sabri Kaya Osmaniye
- Ahmet Şenol ve A. Cengiz
Dicle Gümüşhane - Abdur-
rahman Göç Uşak - Hasan
Parmaksız Diyarbakır - Ah-
met Koyun Elâzığ - Ali De-
mir Tekirdağ - M. Ali Çuha-
dar Doğanhisar.

Mecmuamız, mezunlarımızı
yeni vazifelerinde başarı-
lar diler.